

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

34

23 AUGUST 1944-1987

(Paginile 12, 13)

SUB SEMNUL MARII NOASTRE SĂRBĂTORI

DOAR două zile ne mai despart de marea noastră sărbătoare națională, 23 August. Rememorăm un timp al luptelor și al jertfelor națiunii, cind forțele armate și cele muncitorești, atunci, în August 1944, au pecelluit pentru totdeauna unitatea întregului popor român, credința lui în libertate, dreptate socială și independență națională. Trăim un timp eroic, al celor mai mari realizări din istoria acestor pământuri, un timp al renașterii națiunii române, al demnității ei, al încrederii în munca de făurire a socialismului și comunismului. Sintem conduși de un partid unit și puternic, în fruntea căruia se află cel mai iubit fiu al poporului, a cărui înaltă gândire și a cărui energie revoluționară au statornicit orizontul celei mai mărețe epoci din istoria României. Privim cu mândrie și cu încredere la înfăptuirile fiecărei zile, apropiindu-ne de sărbătoarea sub semnul căreia, uniți în cuget și-n simțiri, situăm toate izbînzile timpului nostru.

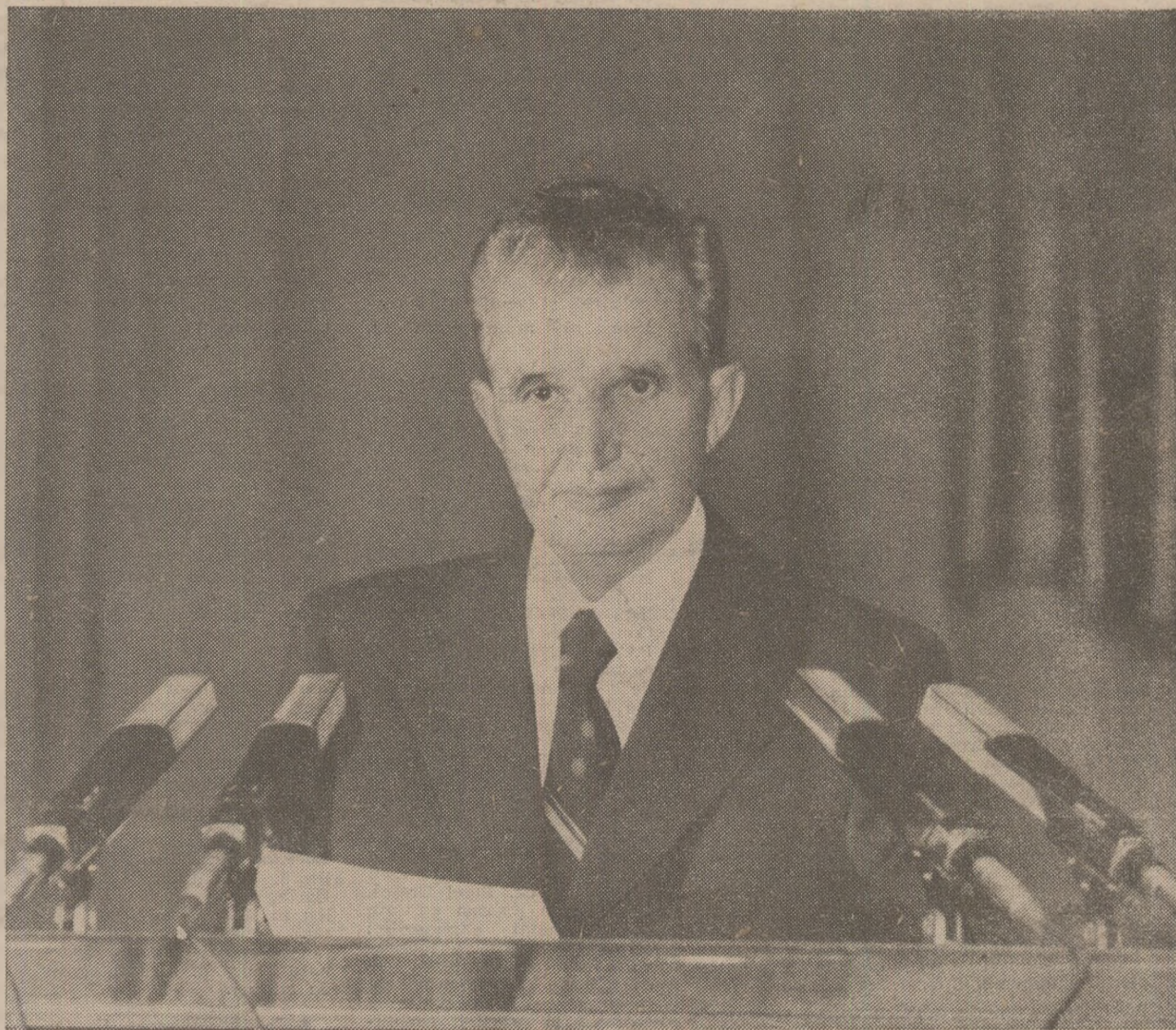
În spiritul unei înalte responsabilități și îndatoriri patriotice, în zilele de 17-18 august s-au desfășurat lucrările celui de al III-lea Congres al educației politice și culturii socialiste, eveniment de o însemnătate deosebită în viața poporului nostru, prin multitudinea aspectelor muncii politico-ideologice și cultural-educative, de ridicare a conștiinței socialiste și de făurire a omului nou. Expresie a democrației noastre muncitorești revoluționare, Congresul a analizat cu deosebită exigență marile realizări din domeniul educației și culturii în spiritul Programului ideologic al partidului, al hotărîrilor Congresului al XIII-lea al P.C.R., al tezelor, orientărilor și indicațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu privind ridicarea pe o treaptă superioară și perfecționarea continuă a muncii politice și cultural-educative, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în patria noastră.

În prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu, miile de participanți veniți la marea forum din toate regiunile țării au exprimat deplinul acord cu programul ideologic și cultural de o valoare excepțională pe care l-a cuprins magistrala Cuvîntare a secretarului general al partidului, întemeiat pe un înalt principiu moral, pe un larg orizont politic, pe înțelegerea dialectică a rolului esențial pe care factorii culturali îl au în viața socială. O cuprinzătoare analiză a evoluției istorice și a sarcinilor prezentului fixează elementele constitutive, materiale și spirituale, ale unui proces continuu, în care fiecărei generații i se deschid căile formării și desăvîșirii unei societăți pentru care prețuirea valorilor umane constituie un comandament, o lege, un sens filosofic al vieții. Din mediul familial pînă la băncile instituțiilor de învățămînt, biografia fiecărui membru al societății noastre — o societate a realizărilor fără precedent, dar și a aspirațiilor spre noi trepte de cultură și civilizație — se dezvoltă într-o fecundă convergență cu normele educaționale care îi modelează ființa, care-i dau nu numai elementele cunoașterii, ci și profilul spiritual.

Este ceea ce explică importanța politică și națională pe care, cu ardore revoluționară într-o cuprinzătoare viziune umanistă, secretarul general al partidului o acordă culturii, creației spirituale, ideologiei, învățămîntului, educației, științei, ca elemente de prim ordin în determinările existenței sociale, ale formării omului nou. În această finalitate, relația dintre omul de cultură și masele populare capătă o profundă semnificație. Așa cum, atît de pregnant, spunea secretarul general al partidului: „Activitatea politico-educativă, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului, să devină un factor determinant al întregii activități în înfăptuirea obiectivelor de dezvoltare a patriei noastre. Întreaga activitate să devină un far care să lumineze calea întregii națiuni spre noi victorii!” De aici imperativul: „Oamenii de artă, de cultură, din toate domeniile, trebuie să se angajeze ferm și să creeze cu poporul și pentru popor, să se inspire din izvorul viu, veșnic al națiunii noastre, din creația și din felul de a fi al poporului nostru! Numai o asemenea cultură, o asemenea activitate literar-artistică,

„România literară”

(Continuare în pagina=2)

17 august 1987. La Tribuna celui de-al III-lea Congres al educației politice și culturii socialiste

CUVÎNTAREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

Stimați tovarăși,

La începutul lucrărilor celui de-al III-lea Congres al educației politice și culturii socialiste, am deosebită plăcere să vă adresez dumneavoastră, participanților la marea forum democratic, tuturor oamenilor muncii care își desfășoară activitatea în domeniul educației și culturii, în numele Comitetului Central al partidului, al Consiliului de Stat și al Guvernului, precum și al meu personal, un salut călduros, revoluționar, împreună cu cele mai bune urări. (Aplauze și urale îndelungate, se scandează puternic „Ceaușescu — P.C.R.!” „Ceaușescu și poporul!”).

Congresul educației politice și culturii socialiste reprezintă un eveniment de însemnătate deosebită în viața socială a patriei noastre, în activitatea de formare a conștiinței revoluționare, a omului nou — constructor conștient al socialismului și comunismului în România. (Aplauze puternice).

La Congres participă mii de activiști de partid și de stat, cadrele de bază din domeniul științelor sociale, al activității politico-educative, creației literar-artistice și activității cultural-artistice de masă.

Pregătirea congresului a fost precedată de largi dezbateri democratice în adunările generale, în uniunile de creație și instituții cultural-artistice, în conferințele județene.

În cadrul marelui forum democratic al educației și culturii socialiste este necesar să se facă o temeinică analiză critică și autocritică a activității din cincinalul trecut și să se stabilească orientările și măsurile necesare în vederea îmbunătățirii întregii activități politico-educative, a creșterii rolului acestui important sector de activitate în dezvoltarea generală a patriei noastre în înfăptuirea cu succes a hotărîrilor Congresului al XIII-lea al partidului, a Programului de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și de înaintare a României spre comunism (Aplauze puternice, prelungite).

Întreaga activitate de pregătire și desfășurare a lucrărilor Congresului constituie o nouă manifestare a forței democrației noastre muncitorești revoluționare, care asigură participarea directă a tuturor oamenilor muncii la conducerea tuturor sectoarelor de activitate, demonstrează cu putere superioritatea orînduirii noastre socialiste, în care poporul este pe deplin stăpîn pe destinele sale și își făurește în mod liber și independent viitorul său socialist și comunist. (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung: „Ceaușescu — P.C.R.!” „Ceaușescu și poporul!”).

(Continuare în pagina 3)

În întâmpinarea zilei de 23 August

In întreaga ţară, în întâmpinarea Conferinţei Naţionale a Partidului şi a zilei de 23 August, cu sprijinul Asociaţiilor scriitorilor şi al ceneacurilor Uniunii Scriitorilor, comitetele judeţene şi municipale de cultură şi educaţie, simpozioane, mese rotunde, dezbateri, prezentări de noi volume apărute în editurile noastre.

● Astfel, Biblioteca Centrală Universitară în colaborare cu Editura militară au susţinut în aula B.C.U. manifestarea cu tema: „Omagia zilei de 23 August — Istoria poporului român”. Cu acest prilej au fost prezentate apariţii editoriale recente beletristice şi dedicate istoriei contemporane a patriei. A avut loc, totodată, un recital de poezie patriotică.

● La întreprinderea „Electronica Industrială” din Capitală a avut loc o dezbateră pe marginea lucrării „România în primul război mondial”.

● La biblioteca judeţeană din Piatra Neamţ s-a desfăşurat un simpozion organizat de Comitetul educaţiei politice şi culturii socialiste al municipiului şi

Complexul muzeal judeţean, sub genericul „Marele August 1944 — izbândă a revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă”. În continuare a avut loc coloctivul „Dimensiunile literaturii, artei şi culturii în anii socialismului”. A urmat un recital de poezie patriotică.

● Asociaţia scriitorilor din Craiova a iniţiat la Tîngu Jiu şi la Sadu, în întâmpinarea zilei de 23 August, prezentarea romanului Unde se odihnesc culturile de Gabriel Chifu — apărut în Editura Eminescu şi a volumului Estetica operei lui Constantin Brâncuşi de Ion Mocioi apărut în Editura „Scrisul românesc”, au fost prezentate de Ilarie Hinoveanu, directorul Editurii „Scri-

sul românesc”, Florea Miu, redactor al editurii respective şi de Marius Ghica, redactor al revistei „Ramuri”.

● Un simpozion consacrat literaturii actuale a avut loc la Chişineu-Criş, judeţul Arad, la care s-au adus contribuţii: Gh. I. Tohăneanu, Alexandru Beiu, Ion Neaţă, Eugen Dorcescu, Olimpia Berca, Stelian Vasilescu, Adrian Dinu Rachieru, Alexandru Ruja, Emil Şimandan, Delia Petroiu, Ion Arieşanu şi Mariana Brănculescu.

În încheiere a avut loc un recital poetic la care au participat Nicolae Dan Frunteală, Mircea Micu, Lucian Vatea, Iulian Neaşu, A. I. Zăinescu.

● La Casa de cultură a sindicatelor din Buzău a avut loc în cadrul „Salonului de carte” o manifestare literară la care au fost prezentate volumele: Opere (XIV) de Ioan Slavici (scrieri istorice, etnografice sociale şi economice), Scrieri de tinereţe de Marin Preda

şi O istorie a literaturii române vol. III — 1944—1984 — de Ion Rotaru. Volumele — apărute la Editura Minerva — au fost prezentate de Constantin Mohanu.

● Sub genericul „Sub faldurile marelui nostru partid” la Salonul literar „Comentar” din cadrul Casei de cultură a sectorului al 3-lea din Capitală, a avut loc un recital de poezie patriotică la care au participat: Toma Alexandrescu, Radu Cange, Dan Sandu, Patricia Epureanu, Ovidiu Preducel, Mircea Munleanu, Vasile Negreanu, Constantin Amărăscu, Ionel Protopopescu, Ilie Panait.

● La ceneacul literar „Camil Petrescu” din Capitală s-a desfăşurat, în întâmpinarea zilei de 23 August, o seară literară la care s-au dat concursul: Valentin Desliu, Ina Buculei, Elena Frugină, Ovidiu Constantinescu, Ionel Protopopescu, Viorica Alexandru, Margareta Ştefănescu, Elena Florea Guţu, Ernest Verzece şi Corneliu Albu.

Zilele cărţii social-politice

● La 10 august s-a inaugurat în întreaga ţară o nouă ediţie a Zilelor cărţii social-politice, integrate Festivalului naţional „Cîntarea României” şi dedicate aniversării a 43 de ani de la victoria revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă de la 23 August 1944 şi Conferinţei Naţionale a P.C.R. Deschiderea la nivel republican a fost găzduită de cluburile muncitoreşti ale întreprinderii „Griviţa Roşie” din Bucureşti şi „Electroputere” din Craiova.

În Capitală, în cadrul simpozionului „Contribuţia tovarăşului Nicolae Ceauşescu la îmbogăţirea tezaurului gândirii şi acţiunii revoluţionare”, Vasile Niţă, director adjunct al Editurii politice, şi dr. Ionel Cloşcă, redactor la aceeaşi editură, au prezentat expunerile: „Opera teoretică a tovarăşului Nicolae Ceauşescu — contribuţie de excepţională însemnătate la dezvoltarea teoriei şi practicii revoluţionare cu idei şi teze de valoare universală” şi „Concepţia preşedintelui României privind relaţiile internaţionale contemporane”.

La Craiova, Ilarie Hinoveanu, directorul Editurii Scrisul românesc, a prezentat volumele: „Strategia dezvoltării forţelor de producţie” (coordonator Ion Trăistaru), „Calculaţia costurilor asistate de calculator” de Victoria Bărbăcioaru, Florin Bică şi „Credinţa şi dobînda în mecanismul economico-financiar”.

Organizată în întâmpinarea celui de-al III-lea Congres al educaţiei politice şi culturii socialiste, această tradiţională manifestare consacrată popularizării şi difuzării cărţii social-politice iniţiată de Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste în colaborare cu Consiliul Central al U.G.S.R. şi alţi factori educaţionali, cu concursul editurilor, centrelor de librărie, bibliotecilor, cluburilor unor repre-

zentative unităţi economice aduce în atenţia cititorilor şi o serie de recente lucrări care ilustrează prefacerile revoluţionare din viaţa politică, economică şi social-culturală a ţării noastre, realizările obţinute de poporul român în cei 22 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea al P.C.R. În acest context sînt programate variate acţiuni cu cartea: lansări şi prezentări ale unor volume de larg interes, simpozioane, dezbateri, mese rotunde consacrate unor colecţii şi serii editoriale, întâlniri cu autori şi redactori de specialitate.

Cu sprijinul editurilor Academiei, Ştiinţifică şi Enciclopedică, Politică, Militară, Albatros, Junimea, Dacia, Kriterion, Voravea loc în diverse localităţi din ţară prezentări ale unor lucrări social-politice destinate unor diverse categorii de cititori.

● În întâmpinarea Conferinţei Naţionale a Partidului şi a zilei de 23 August, Comitetul de cultură şi educaţie socialistă al judeţului Botoşani a organizat „Zilele cărţii social-politice”, la Casa de cultură a Sindicatelor.

După expunerea lui Gheorghe Jaucă, preşedintele Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă, cu privire la dezvoltarea cărţii în ţara noastră, a fost vizitată o amplă expoziţie de carte social-politică. Au fost prezentate cu acest prilej şi ultimele noutăţi editoriale ale Editurii politice.

În continuare, Al. Raicu şi Emil Iordache au prezentat volumul de poeme recent apărut „Uşa dintre cuvinte” de Lucretia Andronic, membră a ceneacului literar din Botoşani al Uniunii Scriitorilor.

A fost prezent la manifestare Lazăr Băciuc, secretar al Comitetului judeţean de partid.

Premiile revistei „Arges”

● La Biblioteca judeţeană Argeş s-a desfăşurat festivitatea de decernare a premiilor literare ale revistei „Arges”.

În acest an, distincţiile au fost acordate următorilor scriitori: prof. univ. dr. doc. Ion Zamfirescu, Marele Premiu; Horia Bădescu, laureat al premiului pentru eseu;

Alexandra Stănescu, Jaureană a premiului pentru proză, Aurel Maria Baros, premiul pentru debut (proză); regizorul Valeriu Dobrin, premiul pentru regie.

În numele colectivului de redacţie, distincţiile au fost înmîinate de poetul Dan Rotaru.

Umanismul — dimensiune a civilizaţiei socialiste

● Sub acest generic Muzeul Literaturii Române a organizat, în întâmpinarea Conferinţei Naţionale a Partidului şi a zilei de 23 August, o manifestare literară. Au partici-

pat: Alexandru Duşu, Constantin Atomii, Mihail Crama, Ion Sofia Manolescu, Ion Larian Postolache, Dan Tărchiţă şi actrii Olga Delia Mateescu şi Eugen Ungureanu.

„Ştiinţă şi imaginaţie”

● La 8 şi 9 august a.c. a avut loc, la Casa ştiinţei şi tehnicii pentru tineret din Craiova, cea de-a XIII-a ediţie a Zilelor ceneacului de anticipaţie „Henri Coandă”. Programul manifestării a cuprins masa rotundă „Ştiinţă şi imaginaţie”, lecturi, vernisajul unei expoziţii de pictură şi grafică, proiecţii de filme.

Au participat Ion Hobana,

secretar al Uniunii Scriitorilor, Ilarie Hinoveanu, directorul Editurii „Scrisul românesc”, I. D. Sirbu, Ioan Eremia Albescu, redactor şef al revistei Ştiinţă şi tehnică, Ion Calion, redactor al revistei „Vatra”, Alexandru Mironov, redactor la Radio-difuziunea română, membri ai unor ceneacuri de anticipaţie din mai multe localităţi.

Recital

● Casa de cultură a ştiinţei şi tehnicii pentru tineret din Mangalia, în colaborare cu Casa de creaţie şi odihnă a scriitorilor din Neptun, a găzduit un recital de poezie, teatru şi muzică.

Au participat poezii: Ioana Diaconescu, Ion Mircea, Liliana Ursu, Dan Ve-

rona, Emilia Dabu şi interpreţii de muzică folk Cristina Ciucă şi Ovidiu Cristea Comirlă. A fost vizionat spectacolul cu piesa Buzunarul cu piine de Matei Visniec. Protagonişti: Mircea Pincaru, Valentin Sgarcea şi violoncelistul Gheorghita Tanase din Constanta.

Ion Creangă — tradiţie şi modernitate

● Biblioteca judeţeană din Buzău a organizat, în colaborare cu redacţia „Revistei de istorie şi teorie literară”, cel de al 190-lea „Salon literar” al său, consacrat sărbătoririi în acest an a 150 de ani de la naşterea lui Ion Creangă. Tema ultimului „salon literar”: Ion Creangă — tradiţie şi modernitate.

Au luat cuvîntul: prof. univ. dr. Zoe Dumitrescu-Buşulenga, directorul Institu-

tul de istorie şi teorie literară „G. Călinescu”, Nicolae Florescu, redactor şef al „Revistei de istorie şi teorie literară”, şi I. Oprişan, secretar ştiinţific al Institutului „G. Călinescu”.

Întîlnirea s-a desfăşurat în prezenţa tovarăşilor Stela Chioveanu, secretar al Comitetului judeţean P.C.R. Buzău, şi Ion Nae, preşedintele Comitetului de cultură şi educaţie socialistă al judeţului Buzău.

Şezătoare literară

● Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti şi Comitetul de cultură şi educaţie socialistă al judeţului Giurgiu au organizat o şezătoare literară în comuna Joiţa. Aristide Popescu, redactor la Editura Eminescu, şi Gheorghe Ciobanu au vorbit despre semnificaţiile umane ale literaturii române

contemporane. A urmat un recital de poezie patriotică la care s-au dat concursul poezii: Viorel Cozma, Ion C. Ştefan, Cristiana Iorga, Elena Matei, Ana Marilena, Ionica Polifronie, Nicoleta Badea — membri ai ceneacului literar „Nicolae Labis” din localitate, condus de profesoara Georgeta Călugăreanu.

SUB SEMNUL MARI NOASTRE SĂRBĂTORI

(Urmare din pagina 1)

de toate genurile, inspirată din munca şi viaţa poporului va avea, într-adevăr, o contribuţie uriaşă la întreaga operă de transformare a societăţii, de formare a omului nou, cu un înalt spirit revoluţionar, constructor conştient al socialismului şi comunismului în România!”

ASPECTELE educaţiei politice, ale muncii ideologice, ca şi ale creaţiei artistice, sînt multiple şi specifice; sensul lor revoluţionar este însă unic, în nobila îndatorire a formării omului nou. Tovarăşul Nicolae Ceauşescu dă o înaltă apreciere creatorilor din toate domeniile răspunzători de creşterea conştiinţei patriotice şi revoluţionare a tuturor membrilor societăţii. O privire asupra istoriei poporului român relevă importanţa, ca factori primordiali, pe care au avut-o ştiinţa, învăţămîntul, cultura, în făurirea noii orînduirii sociale, ajunsă astăzi pe treapta societăţii multilaterale dezvoltate.

Din această înţelegere dialectică şi pregnantă afirmare a îndatoririlor ce revin oamenilor de cultură, se desprind sarcini şi obligaţii instituţionale. Sînt vizate domeniile creaţiei artistice, radioul şi televiziunea, presa cotidiană şi cea literară, organizaţiile de masă şi obşteşti, Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste, instituţiile de învăţămînt, organele şi organizaţiile de partid, chiar şi unităţile de producţie. Cum se sublinia în Cuvîntare, „lucrările Congresului educaţiei politice şi culturii noi, revoluţionare, privesc toate laturile vieţii societăţii socialiste româneşti, pe toţi cetăţenii patriei noastre, fără deosebire de vîrstă, de sex sau origine naţională”.

VEDEM în aceasta o înaltă pedagogie şi o mare răspundere faţă de munca noastră, de oameni ai condeiului, ai cărţilor şi ai presei literare, înţelegem ce spaţiu al muncii ni se deschide menirii noastre în faţa oamenilor, a istoriei prezente şi în perspectiva celei de mîine. Sînt comandamente politice, morale şi estetice statornic înscrise în conştiinţele noastre pe care, astăzi, le înţelegem cu atît mai mult sub semnele timpului ce ne determină existenţa şi activitatea.

Puternic insufletitor este îndemnul tovarăşului Nicolae Ceauşescu adresat oamenilor de cultură: să dezvolte dragostea pentru muncă, devotamentul faţă de patrie, faţă de popor, spiritul de abnegaţie, încrederea în partid, în forţele poporului, respectul faţă de avuţia întregii naţiuni, faţă de proprietatea întregului popor; spiritul de răspundere, principiile eticii şi echităţii, vibraţia pentru adevăr, pentru libertate; să fie combătute cu fermitate lăcomia, egoismul, misticismul şi obscurantismul; să se acţioneze cu toată convingerea pentru combaterea şovinismului, a naţionalismului, rasismului, antisemitismului, a tot ce însoţeşte omul. Munca politico-educativă trebuie să dezvolte puternic spiritul de omenie, al cinstei şi dreptăţii.

IATĂ un program de o mare frumuseţe morală şi ideologică, în faţa căruia conştiinţa nici unui om nu poate rămîne nepăsătoare. În ansamblul culturii noastre crearea Festivalului naţional „Cîntarea României”, ca un tărîm al muncii şi al creaţiei, presupune înţelegerea majoră nu numai a cerinţelor dar şi a virtuţilor creatoare ale naţiunii.

Inscrisă în vastul program al vieţii sociale, literatură română afirmă un spirit pătruns de adevărul şi de aspiraţiile cele mai nobile, continuînd o tradiţie care situează limba şi spiritul nostru în orizont universal, înţelegînd prin aceasta tocmai nobila ei îndatorire de a fi a poporului şi pentru popor, pentru îmbogăţirea năzuinţelor şi înţelesurilor vieţii. Aşa cum înaltele cerinţe ale societăţii socialiste le exprimă şi documentul-program pe care tovarăşul Nicolae Ceauşescu l-a înfăţişat oamenilor de cultură şi de literatură din ţara noastră: „Literatură trebuie să realizeze opere care să redea, cît mai variat ca stil şi formă, marile realizări obţinute, să înfăţişeze epopea transformării revoluţionare a patriei, să oglindească lupta revoluţionarilor comunisti şi democraţi în anii ilegalităţii, lupta întregului nostru popor pentru edificarea noii societăţi — opere care să stea la baza educaţiei patriotice, revoluţionare a tineretului patriei noastre”.

O MAJORĂ îndatorire a timpului nostru este educarea oamenilor muncii, a tineretului în spiritul păcii. În sensul acesta, apelul rostît de tovarăşa Elena Ceauşescu, în încheierea lucrărilor Congresului, a subliniat, în acordul general al participanţilor, ce înaltă responsabilitate revine oamenilor de cultură în apărarea vieţii şi păcii pe Pămînt. Este însăşi expresia spiritului profund umanist ce călăuzeşte politica externă a partidului şi statului nostru, concepţia asupra lumii contemporane a conducătorului României: „De la tribuna acestui înalt forum al educaţiei şi culturii socialiste, să adresăm tuturor oamenilor de cultură, ştiinţă şi artă din Europa şi din întreaga lume chemarea de a ne uni forţele şi a lupta activ pentru dezarmare, pentru pace şi colaborare, pentru apărarea minunatelor cuceriri ale cunoaşterii şi civilizaţiei umane, de a face ca ele să servească întotdeauna progresului şi bunăstării popoarelor, libertăţii şi independenţei tuturor naţiunilor lumii!”

„România literară”

CUVÎNTAREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

(Urmare din pagina 1)

Stimați tovarăși,

Activitatea politico-educativă și culturală, formarea conștiinței revoluționare a omului nou constituie o parte inseparabilă a dezvoltării economico-sociale, a făuririi noii orânduiri sociale, a ridicării patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație.

Dezvoltarea puternică a forțelor de producție a creat condițiile necesare pentru progresul general al patriei noastre, deci și al educației și culturii. Înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, trecerea la făurirea socialismului au deschis calea unor profunde transformări sociale, revoluționare în țara noastră. Într-o perioadă istorică scurtă, România s-a transformat dintr-o țară slab dezvoltată — care, după ideologia orînduirii burghezo-moșierești, trebuia să rămînă o țară „eminamente agricolă” — într-o țară industrial-agrară cu o industrie modernă și o agricultură socialistă în plină dezvoltare. În această perioadă, țara noastră a parcurs mai multe etape de dezvoltare — de la societatea burghezo-moșierească împărțită în clase antagoniste, în bogați și săraci, în exploatați și asupriți, la societatea socialistă multilateral dezvoltată, în care au fost lichidate pentru totdeauna inegalitățile economice, sociale și naționale, exploatarea și asuprirea omului de către om, realizîndu-se orînduirea socialistă, care asigură deplină egalitate între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate.

După cum este bine cunoscut, în anii construcției socialiste producția industrială a crescut de peste 100 de ori în comparație cu anul 1944, producția agricolă de circa 6 ori, venitul național de peste 32 de ori. S-au creat noi ramuri moderne ale industriei, care asigură mai mult de 60 la sută din întregul venit național. Pe această bază a avut loc creșterea continuă a nivelului de trai material și spiritual al poporului — țelul suprem al politicii partidului, esența societății socialiste multilateral dezvoltate pe care o edificăm cu succes în România. **(Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung „Ceaușescu și poporul!”)**

Odată cu creșterea forțelor de producție și în strînsă legătură cu acestea, au cunoscut o puternică dezvoltare știința, învățămîntul, cultura — factori primordiali pentru făurirea cu succes a noii orînduirii sociale. Se poate afirma cu deplină temei că activitatea ideologică, politico-educativă, culturală a constituit o adevărată forță motrice a dezvoltării societății noastre în toate domeniile. **(Vii aplauze)**

Dezvoltarea puternică a proprietății socialiste — prin alocarea a circa o treime din venitul național pentru fondurile de dezvoltare — a asigurat crearea unei puternice baze tehnico-materiale și progresul general al tuturor sectoarelor de activitate. Trebuie să spunem, însă, deschis că în domeniul ideologic, al educației și culturii s-a ajuns la o anumită rămînire în urmă față de dezvoltarea rapidă și puternică a bazei tehnico-materiale. Pornind de la aceasta, este necesar să acționăm cu toată fermitatea pentru lichidarea acestei ră-

mîneri în urmă și realizarea unei concordanțe cît mai deplină între aceste două laturi fundamentale ale dezvoltării societății socialiste. În general, trebuie să acționăm pentru înlăturarea tuturor contradicțiilor și disproporțiilor care au apărut între diferite sectoare de activitate, pentru a asigura permanent o dezvoltare armonioasă, unitară a tuturor sectoarelor de activitate, ca o condiție fundamentală în vederea realizării revoluției socialiste în noua etapă de dezvoltare. Este necesar să facem totul pentru ca știința și cultura, educația politică, activitatea ideologică să constituie permanent o puternică forță a dezvoltării economico-sociale. Trebuie să nu uităm nici un moment că făurirea noii orînduirii sociale, asigurarea progresului continuu al patriei noastre nu se pot realiza decît pe baza celor mai noi cuceriri ale științei, tehnicii și culturii, ale cunoașterii umane în general. **(Aplauze puternice, îndelungate)**

Stimați tovarăși,

După cum este bine cunoscut, fiecare orînduire socială a avut concepțiile sale filozofice, politice, care și-au pus amprentele pe educația maselor populare, pe întreaga dezvoltare culturală. Societățile sclavagistă, feudală, capitalistă, imperialismul, au căutat fiecare să acționeze în domeniul educației și culturii în așa fel încît să folosească activitatea educativă, culturală pentru justificarea relațiilor sociale de inegalitate și asuprire, a politicii de dominație de clasă, de asuprire a popoarelor, a altor națiuni.

Este adevărat că în toate aceste orînduiri, de-a lungul unei lungi perioade, au apărut întotdeauna clase sociale, forțe umane, ale științei, ale culturii care s-au ridicat împotriva acestor stări de lucruri, au fost promotoarele unor concepții noi despre relațiile sociale, despre rolul culturii, despre rolul popoarelor ca adevărate făuritoare ale istoriei. Se poate afirma că tocmai aceste forțe au avut, alături de forțele de producție, un rol determinant în marile transformări și schimbări revoluționare din întreaga lume.

Odată cu apariția clasei muncitoare, pentru prima dată în istoria omenirii, gînditorii revoluționari au elaborat concepția socialismului științific despre lume și viață, care pornește de la necesitatea lichidării cu desăvîrșire a inegalităților economice și sociale, realizării unei lumi în care omul să fie liber și stăpîn pe destinele sale, să se înfăptuiască adevărata egalitate și dreptate socială! **(Aplauze puternice, îndelungate)**

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a deschis calea înlăturării năzuințelor popoarelor de înfrățire și libertate socială și națională. Victoria socialismului într-un număr important de țări, inclusiv în România, a dus la formarea unui puternic sistem al țărilor socialiste, care au un rol tot mai important în întreaga viață economico-socială. În viața politică generală, manifestîndu-se cu putere ca forțele cele mai înaintate ale progresului economic și social, în lupta pentru libertate, egalitate și independență,

pentru pace. **(Aplauze puternice)**. În întreaga activitate politico-educativă și culturală trebuie să se pornească de la aceste realități, să se pună cu putere în evidență marea superioritate a socialismului.

Viața, realitatea au demonstrat cu putere că socialismul se realizează într-o diversitate de forme specifice, de la o țară la alta, de la o epocă la alta, că nu există și nu pot fi șabloane sau modele unice obligatorii.

De asemenea, în construcția societății s-au manifestat lipsuri, s-au comis greșeli, unele foarte grave, dar toate acestea n-au abătut popoarele din calea lor spre socialism.

Criticînd tot ce a fost negativ în trecut, trebuie să acționăm cu fermitate pentru înlăturarea acestor stări de lucruri negative, pentru perfecționarea conducerii și dezvoltării largi a democrației muncitorești, socialiste, revoluționare, pentru a asigura înfăptuirea neabătută a principiilor socialismului științific, victoria socialismului și comunismului, viitorul de aur al omenirii. **(Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung: „Ceaușescu — P.C.R.”)**

Fără îndoială, în întreaga activitate politico-educativă și culturală trebuie să se țină permanent seama de tot ce s-a realizat de-a lungul mileniilor, așezînd la baza ei tot ceea ce constituie un bun al culturii și civilizației. Dar, în același timp, trebuie înlăturate cu hotărîre și fermitate concepțiile vechi, retrograde, tot ce este vechi și perimat, să se promoveze cu îndrăzneală noul, concepțiile revoluționare despre lume și viață, o cultură nouă, înaintată, în care omul, masele populare, popoarele constituie factorul determinant al întregii activități.

Este necesar să avem în vedere că popoarele s-au dezvoltat în anumite condiții istorice și sociale care și-au pus amprenta pe însușirile și felul de a gîndi și trăi al fiecărui popor. Istoria poporului nostru, de mai bine de 2000 de ani, de la daci pînă în prezent — care demonstrează cu putere aceasta — este istoria luptelor împotriva asupririi străine, a luptelor pentru libertate și independență, pentru progres economic și social. Iată de ce, în munca politico-educativă, de formare a omului nou, cunoașterea istoriei patriei constituie una din laturile de importanță excepțională ale întregii activități.

Întregul popor, tineretul trebuie să cunoască și să cinstască pe înaintași, pe aceia care au asigurat dezvoltarea și formarea poporului și națiunii române, a limbii și literaturii române! — să cinstim pe toți aceia care — de-a lungul celor două milenii — au pus întotdeauna mai presus interesele poporului, ale patriei, ale progresului economico-social și cultural al țării, au asigurat, cu prețul vieții, existența poporului, a națiunii noastre independente! **(Aplauze și urale puternice, îndelungate)**. În asemenea împrejurări s-a creat felul de a fi al poporului român, s-au dezvoltat dragostea de glie, de patrie, de libertate și independență, statornicia, spiritul de omenie caracteristic poporului nostru.

În același timp, după cum este bine

cunoscut, în primele secole ale mileniului al II-lea s-au așezat pe teritoriul patriei noastre o serie de oameni ai muncii de alte naționalități. Muncind și luptînd împreună împotriva asupririi și inegalității, s-a dezvoltat între toți fiii patriei noastre, fără deosebire de naționalitate, o unitate frățească, s-a realizat o forță puternică a tuturor fiilor României, care asigură mersul ferm înainte al patriei spre socialism și comunism! **(Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung: „Ceaușescu și poporul!”)**

Cultura și limba poporului nostru s-au dezvoltat în strînsă legătură cu luptele pentru independență și progres economico-social, sint o creație a întregului nostru popor, în rîndurile căruia au acționat oamenii înaintași. Doinele, baladele, romanțele, povestirile ce înfățișează pe eroii care luptă pentru libertate și dreptate, spiritul de hărnicie al poporului nostru reprezintă cel mai prețios tezaur cultural. Din toate acestea s-au inspirat cei mai buni oameni de cultură și artă.

Din tot ce este mai bun din trecutul patriei, din cultura universală să luăm tot ceea ce asigură ridicarea continuă a nivelului de cunoaștere și cultură, realizînd o cultură nouă, corespunzătoare epocii socialiste, care să înobilizeze spiritual întreaga națiune, să lumineze calea spre cele mai înalte culmi de progres și civilizație, spre societatea comunistă! **(Aplauze puternice, îndelungate)**

Stimați tovarăși,

Educația și cultura înaintată, revoluționară, presupune cunoștințe vaste, multilaterale, în toate domeniile, bazate pe concepția revoluționară despre lume și viață — materialismul dialectic și istoric —, pe idealurile nobile ale socialismului științific. În asemenea condiții, educația politică, culturală, constituie, asemenea soarelui, un adevărat astru care emană cultură și luminează omenirii calea spre noi orizonturi, spre înțelegerea originii vieții, a lumii inconjurătoare, a dialecticii naturii și societății, a legilor obiective ale dezvoltării economico-sociale.

Înarmați cu cele mai înalte cunoștințe din toate domeniile, ale culturii înaintate, omul poate să pătrundă și să înțeleagă tot mai temeinic tainele naturii și ale universului, să devină tot mai cutezător, să-și făurească în mod conștient viitorul liber, independent și fericit. **(Aplauze puternice)**

Numai pe baza unei asemenea educații și culturii, omul, poporul nostru — ca, de altfel, orice popor — poate fi pe deplin liber, în adevărat înțeles al libertății. Fără o educație politică și o cultură înaintată, oamenii rămîn prizonierii prejudecăților, misticismului, obscurantismului și — în condițiile uriașelor prefaceri economico-sociale, ale schimbărilor ce au loc în raportul de forțe pe plan mondial — se pot ușor rătăci în vîltoarea vieții.

Trebuie să pornim permanent de la faptul că socialismul și comunismul nu se pot realiza decît pe baza celor mai

(Continuare în pagina 4)

CUVÎNTAREA TOVARĂȘULUI

PORTRET de Ion Jalea

(Urmare din pagina 3)

noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane din toate domeniile, ca omenirea a realizat noi și noi descoperiri ale tainelor naturii, dar că procesul cunoașterii nu s-a încheiat și nu se va încheia niciodată.

Aceasta impune o ridicare continuă a nivelului general de cunoaștere, cultivarea, îndrăzneala în întreaga activitate de cunoaștere a tainelor naturii și universului, impune înlăturarea concepțiilor vechi, perimate, promovarea noului în viața economică și socială, în relațiile internaționale, în realizarea unei societăți mai drepte și mai bune.

În întreaga activitate politico-educativă și culturală de formare a omului nou trebuie să pornim de la dezvoltarea dragostei pentru munca — factorul primordial al dezvoltării omenirii și, îndeosebi, al formării omului!

Trebuie să facem ca fiecare cetățean, tineretul patriei noastre să înțeleagă bine că fiecare, în cadrul complex al muncii creatoare, trebuie să desfășoare o activitate permanentă, să-și aducă contribuția la dezvoltarea economico-socială, la ridicarea gradului de civilizație, a nivelului de trai material și spiritual al patriei.

Să dezvoltăm puternic dragostea față de patrie, față de popor, spiritul de abnegație și hotărârea de a învinge orice greutate, de a se afirma și rămâne, în toate împrejurările, un fiu credincios al poporului! (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung: „Ceașescu și poporul!”).

Să dezvoltăm dragostea față de partid — forță conducătoare și centrul vital al întregii națiuni, de la care radiază conștiința revoluționară.

Tot ceea ce am realizat — răsturnarea regimului burghez-moșieresc, construcția socialismului, marile înfăptuiri în dezvoltarea generală a patriei — datorăm existenței partidului! Viitorul națiunii este strâns legat de existența și întărirea continuă a partidului, ca forță conducătoare a întregii națiuni! (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung: „Ceașescu — P.C.R.!", „Ceașescu și poporul!", „Ceașescu, eroism — România, comunism!”).

Pe baza marilor realizări obținute în construcția socialistă să dezvoltăm puternic încrederea în forțele poporului, în socialism, hotărârea fermă de a munci și a face totul pentru înfăptuirea neabătută, în cele mai bune condiții, a principiilor socialiste de muncă și de viață, de proprietate și repartiție — ca factori hotărâtori pentru înaintarea României spre noi culmi de progres și civilizație!

Să dezvoltăm puternic respectul față de avuția întregii națiuni, față de proprietatea întregului popor!

Să dezvoltăm la toți oamenii muncii, la tineretul patriei noastre, spiritul de răspundere pentru gospodărirea în cele mai bune condiții a mijloacelor materiale încredințate fiecărui colectiv spre administrare, pentru creșterea continuă a proprietății socialiste, a avuției naționale — ca factori hotărâtori al mersului nostru înainte și al întăririi forțelor materiale și spirituale ale patriei!

Să punem la baza educației generale principiile eticii și echității socialiste, ale unei noi atitudini în muncă, în societate, în comportarea de zi cu zi! Să dezvoltăm dragostea de dreptate, de adevăr, de libertate!

Întreaga activitate politico-educativă, culturală trebuie să aibă drept scop formarea unui om cu înalte calități morale-politice, încrezător în forțele poporului, ale societății, hotărât de a-și aduce întreaga contribuție la înfăptuirea Programului partidului, la dezvoltarea generală a patriei, de a fi întotdeauna la datorie și de a acționa ca adevărat revoluționar în toate împrejurările!

În întreaga noastră activitate politico-educativă și culturală trebuie să subliniem superioritatea orânduirii socialiste, care a lăsat pentru totdeauna o rădăcină împădită în clase sociale, antagoniste, în bogați și săraci. Trebuie să punem cu putere în evidență faptul că socialismul a lichidat pentru totdeauna inegalitățile sociale și naționale, asigură deplină egalitate în drepturi, că în societatea socialistă nu pot exista bogați și săraci, că tot ceea ce se realizează trebuie să servească dezvoltării generale a patriei, asigurării, în spiritul principiilor socialiste de repartiție, a unor condiții tot mai bune de viață, pentru toți cetățenii patriei. Socialismul nu își propune să creeze un grup mai mare sau mai mic de bogați, ci o societate a oamenilor muncii, al căror nivel de trai, material și spiritual trebuie să se dezvolte continuu, în mod echilibrat, pe baza creșterii generale a avuției naționale, ca rezultat al muncii unite a întregului popor!

Totodată, în activitatea politico-educativă trebuie să se acorde mai multă atenție combaterii vechilor stări de lucruri moșterite de la orânduirea burghez-moșierescă, precum și a stărilor de lucruri negative care mai pătrund pe diferite căi din societatea împărțită în clase antagoniste. Trebuie să fie combătute cu fermitate lăcomia, egoismul, misticismul și obscurantismul, să se acționeze cu toată fermitatea pentru combaterea șovinismului, a naționalismului, rasismului, antisemitismului, a tot ce înjosește omul.

Munca politico-educativă trebuie să dezvolte puternic spiritul de omenie, al cinstei și dreptății, hotărârea fiecărui om al muncii de a fi participant activ la întreaga activitate pentru progresul general al patriei! Să educăm oamenii muncii, tineretul, întregul popor în spiritul frăției și solidarității, al muncii unite pentru socialism și comunism. (Aplauze puternice, se scandează îndelung: „Ceașescu și poporul!", „Ceașescu — P.C.R.!”).

Pornind de la teza că socialismul îl construim cu poporul și pentru popor, trebuie să realizăm educația politică revoluționară și culturală generală cu poporul și pentru popor!

Disponem de o puternică bază materială în întreaga activitate politico-educativă și culturală. Teatrele, casele de cultură și cluburile, căminele culturale asigură condițiile minime pentru o intensă activitate cultural-educativă.

Disponem de zeci de mii de activiști culturali și propagandiști care acționează în toate domeniile. Zecile de mii de formații culturale-artistice, care cuprind sute și sute de mii de oameni, îndeosebi tineretul, dau activității politico-educative forța uriașă a participării masei, a poporului la formarea culturii și educației revoluționare. O expresie a acestei uriașe activități o reprezintă „Cintarea României”, care s-a transformat, în cei peste 15 ani de activitate, într-o adevărată forță de creație a poporului în toate domeniile, a dezvoltării unei culturi noi, în care poporul reprezintă factorul determinant.

Ne-a produs o deosebită impresie expoziția organizată cu prilejul acestui congres, în care sînt redate creațiile științifice, tehnice din toate domeniile, activitatea cultural-educativă, care confirmă pe deplin participarea largă a maselor populare la creșterea întregii noastre națiuni. Doresc să felicit pe toți participanții la acest mare festival creator, „Cintarea României!” (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung: „Ceașescu și poporul!", „Ceașescu, România — stîmna noastră și mindria!”).

Avem marea obligație să dezvoltăm larg și să perfecționăm continuu activitatea Festivalului național „Cintarea României”, să asigurăm, în toate orașele și cartierele orașelor, în toate comunele, dezvoltarea tot mai puternică a formațiilor culturale-artistice, a acțiunii de creație în toate domeniile, care prin întreaga lor activitate să aibă un rol tot mai important în formarea omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, al societății socialiste ro-

mânești! Aceasta reprezintă garanția mersului ferm al patriei noastre spre comunism, acest om nou reprezintă viitorul României! (Aplauze și urale puternice; se scandează: „Ceașescu și poporul!”).

Stimați tovarăși,

Congresul al III-lea al educației politice și culturii socialiste are loc la începutul celui de-al 8-lea cîncinal, 1986—1990, cînd poporul nostru este angajat cu toate forțele în îndeplinirea neabătută a prevederilor planului cîncinal, a programului de dezvoltare economico-socială a patriei.

Obiectivul strategic al actualului cîncinal este dezvoltarea intensivă a industriei, agriculturii și celorlalte sectoare de activitate, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii.

În acest cîncinal, prin înfăptuirea hotărîrilor Congresului al XIII-lea al partidului, a Programului de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și de înaintare spre comunism, țara noastră va trece la un nou stadiu de dezvoltare — cel de țară socialistă mediu dezvoltată.

În primul an al cîncinului 1986—1990 și în prima jumătate a anului 1987 s-au obținut o serie de rezultate importante în toate domeniile de activitate. Cu toate acestea, avem o rădăcină serioasă în urmă, în prima jumătate a acestui an. De aceea, este necesar să facem totul pentru realizarea în cele mai bune condiții a planului pe acest an, punind astfel o bază trainică realizării întregului plan cîncinal.

În acest sens, și activitatea politico-educativă și culturală trebuie să pună în centrul preocupărilor sale realizarea în toate unitățile a planurilor de dezvoltare economico-socială.

Este necesar să acordăm o atenție corespunzătoare îmbunătățirii calității și nivelului tehnic al producției. A vorbi de un nivel cultural ridicat înseamnă a vorbi de oameni cu o temeinică pregătire profesională și tehnică și o înaltă cultură generală, care să nu accepte ca, din miinile lor, să iasă produse de slabă calitate și cu defecte, oameni care să asigure un nivel ridicat, tehnic și calitativ, al produselor, care să constituie o mindrie pentru întregul colectiv. A realiza mașini, utilaje, produse de larg consum de bună calitate constituie o latură a activității de educație și cultură! A realiza produse de înaltă calitate, de ridicat nivel tehnic, estetice constituie o latură importantă a activității politico-educative și culturale-artistice!

Trebuie să acordăm o atenție corespunzătoare înfăptuirii exportului, realizării programelor de modernizare și organizare a producției și a muncii, de normare economico-financiară, de creștere a eficienței economice și perfecționare continuă a întregii activități. Activitatea politico-educativă și culturală trebuie să acționeze în direcția valorificării depline a materiilor prime, a reducerii consumurilor, recuperării și refolosirii materialelor. Nu se poate concepe o activitate politico-educativă și culturală care să nu pună în centrul obiectivelor sale problemele legate de înfăptuirea în cele mai bune condiții a programelor de dezvoltare în toate domeniile și la toți indicatorii! (Aplauze puternice)

În agricultură, avem, de asemenea, o serie de rezultate pozitive. S-au obținut succese importante în înfăptuirea obiectivelor noii revoluții agrare. Anul trecut am avut un județ și zeci de unități care au primit titlul de „Erou al Noii Revoluții Agrare”.

În acest an avem o situație ceva mai bună. În mai multe județe s-au obținut producții de grâu și orz care sînt la nivelul cerințelor noii revoluții agrare.

De asemenea, peste 300 întreprinderi de stat și cooperative agricole au realizat producții de peste 8 000 kg de grâu la hectar și peste 8 000 kg la orz, obținînd astfel titlul de „Erou al Noii Revoluții Agrare”.

În acest an de ce putem spune că, în acest an, avem de acum un buchet puternic de flori, care ne dă dreptul să vorbim de începutul primăverii agriculturii românești, de înfăptuirea cerințelor noii revoluții agrare! (Aplauze puternice, îndelungate).

Aș dori ca, de la tribuna Congresului educației politice și culturii socialiste, să adresez tuturor oamenilor muncii cele mai calde felicitări pentru rezultatele obținute în activitatea lor și urarea de a face totul pentru îndeplinirea în cele mai bune condiții a planului pe acest an și pe întregul cîncinal! (Aplauze și urale puternice; se scan-

dează îndelung: „Ceașescu, România — stîmna noastră și mindria!”).

De asemenea, doresc să adresez județelor și unităților care au obținut producții mari la grâu și orz, și vor primi titlul înalt de „Erou al Noii Revoluții Agrare”, întregii țărâni felicitări pentru rezultatele obținute în producția de cereale de vară. Le adresez tuturor urecile de a acționa pentru recolte bogate la porumb și celelalte culturi de toamnă, asigurînd astfel o producție bună pe întreaga agricultură și punînd o bază trainică pentru anul viitor și pentru întregul cîncinal. (Aplauze puternice, prelungite).

Toate aceste realizări oglindesc, fără nici o îndoială, și contribuția activității politico-educative și culturale, de dezvoltare a conștiinței și atitudinii noi în munca constructorilor socialismului.

Este necesar să acționăm cu toată hotărârea în vederea bunei funcționări a cadrului democratic care asigură participarea tuturor categoriilor sociale, a întregului popor la conducerea societății, să perfecționăm continuu activitatea acestora, să facem să crească spiritul de răspundere, de ordine și disciplină în toate domeniile de activitate.

Activitatea politico-educativă și culturală trebuie să asigure generalizarea experienței bune, să combată stările de lucruri negative, înapoiate, corupția, furtul, lenevia, inerția, birocrațismul, tot ceea ce este străin principiilor de etică și echitate socialistă. Ea trebuie să contribuie la crearea și dezvoltarea conștiinței revoluționare și a spiritului revoluționar de muncă, la promovarea noului în toate domeniile, la perfecționarea conducerii și planificării, la creșterea răspunderii activiștilor și cadrelor din toate domeniile de activitate, la întărirea legăturilor cu poporul. Este necesar ca fiecare activist din orice domeniu de activitate, să-și desfășoare munca în strînsă legătură cu poporul, sub conducerea partidului, să nu aibă odihnă și să acționeze cu toată fermitatea pentru îndeplinirea planurilor și programelor de dezvoltare, a hotărîrilor partidului, a legilor țării, să servească în orice împrejurări partidul și poporul! (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung: „Vom munci și vom lupta, patria noastră vom înălța!”)

Pentru a putea răspunde încrederii partidului și poporului, cadrele de partid și de stat din toate sectoarele economico-sociale trebuie să-și ridice continuu nivelul ideologic, politic și cultural, să-și perfecționeze stilul și metodele de muncă. Numai așa, vor putea să acționeze, întotdeauna, ca adevărați revoluționari, vor putea să-și îndeplinească misiunea și sarcinile încredințate în unirea întregului popor în înfăptuirea hotărîrilor Congresului al XIII-lea, a Programului de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și de înaintare spre comunism. (Aplauze puternice).

Stimați tovarăși,

În înfăptuirea hotărîrilor Congresului al XIII-lea, a Programului partidului impune îmbunătățirea generală și a activității de educație și cultură, de formare a omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară.

În educarea generală a tinerei generații un rol important îl are familia, care trebuie să sădească, din fragedă copilărie, în conștiința copiilor, a tineretului, cele mai nobile idealuri de dreptate și adevăr, de slujire a partidului, a poporului, să cultive în conștiința lor dragostea față de muncă, de adevăr. De altfel, poporul nostru spune că trebuie să se asigure tineretului „Cei 7 ani de acasă”. Dar nu numai tineretului! (Vii aplauze).

Dar, în același timp, un rol important revine școlii, învățămîntului, care trebuie să asigure educarea tineretului, care își petrece 12—15 ani în școală — începînd cu grădinița și în la liceu — iar apoi, o parte, și în instituția de învățămînt superior.

Deci, școala, învățămîntul constituie unul din factorii hotărâtori în educația și formarea conștiinței revoluționare a tineretului, în dezvoltarea spiritului patriotic, a dragostei de muncă, de adevăr, de dreptate, a hotărîrii de a acționa în toate împrejurările ca revoluționar, de a servi întotdeauna cauza socialismului, a patriei, a progresului economic și social. (Aplauze puternice).

Cadrele didactice din întregul învățămînt au cea mai nobilă misiune, dar și cea mai mare răspundere în educarea și formarea copiilor, a tineretului pentru muncă și viață.

Să întărim legătura școlii cu familia,

NICOLAE CEAUȘESCU

să asigurăm conducerea de către partid a întregii activități de formare și educare a tineretului — viitorul patriei noastre! (Aplauze puternice; se scandează îndelung: „Ceaușescu — tinerii!”, „Ceaușescu și poporul!”).

În întreaga activitate cultural-educativă un rol important îl au literatura, muzica, artele plastice, teatrul, cinematografia. Toate aceste sectoare importante ale activității cultural-educative trebuie să aducă o contribuție tot mai importantă la realizarea unei culturi revoluționare, înaintate. Literatura trebuie să realizeze opere care să redea, cât mai variat ca stil și formă, marile realizări obținute, să înfățișeze epopeea transformării revoluționare a patriei, să oglindască lupta revoluționarilor comuniști și democrați în anii ilegalității, lupta întregului nostru popor pentru edificarea noii societăți — opere care să stea la baza educației patriotice, revoluționare a tineretului patriei noastre. Avem nevoie de noi opere de muzică revoluționară și patriotică, de noi opere de artă plastică, opere care să redea activitatea uriașă desfășurată pe întreg cuprinsul patriei noastre, așa cum avem nevoie de piese de teatru, de filme cu un conținut mai angajant, care să reflecte eroii noi ai patriei, eroii uriașelor transformări revoluționare și ai realizărilor din țara noastră! Avem nevoie de piese și filme în care eroii să nu reprezinte pe acei oameni, puțini la număr, care încearcă să se sustragă răspunderii față de colectivul din care fac parte sau încalcă morala și normele sociale. Nu asemenea oameni sînt eroii patriei noastre! Nu aceștia trebuie să-și găsească loc în piese și filme — ca, de altfel, în nici un domeniu al creației — ci acei eroi, mii, zeci și sute de mii, care fac totul pentru a asigura înălțarea patriei pe noi culmi de progres și civilizație! Aceștia sînt, de fapt, și participanții activi la creația cultural-artistică de masă, aceștia sînt adevărații făuritori ai României socialiste, deci și ai culturii socialiste! (Aplauze puternice, prelungite).

Oamenii de artă, de cultură, din toate domeniile, trebuie să se angajeze ferm și să creeze cu poporul și pentru popor, să se inspire din izvorul viu, veșnic al națiunii noastre, din creația și din felul de a fi al poporului nostru. Numai o asemenea cultură, o asemenea activitate literar-artistică, de toate genurile, inspirată din munca și viața poporului va avea, într-adevăr, o contribuție uriașă la întreaga operă de transformare a societății, de formare a omului nou, cu un înalt spirit revoluționar, constructor conștient al socialismului și comunismului în România! (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung „Ceaușescu și poporul!”).

Avem multe realizări bune în domeniul creației artistice din toate domeniile. Partidul, întregul popor dau o înaltă apreciere tuturor acestor realizări valoroase; dar în noua etapă a revoluției socialiste apar cerințe noi. De aceea, doresc ca de la această înaltă tribună a Congresului educației politice și culturii socialiste să adresez tuturor creatorilor din toate domeniile chemarea de a acționa și ei în spirit revoluționar, în spiritul uriașelor transformări care au loc, de a lucra și crea împreună cu poporul, pentru popor, pentru socialism, de a sluji neconștient partidul, cauza socialismului, libertatea și independența țării! (Aplauze puternice îndelungate; se scandează: „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu și poporul!”).

Un rol important îl au radioul și televiziunea. În tot ceea ce ele redau, prin mijloacele lor specifice — și mă refer îndeosebi la televiziune — trebuie să reflecte mai bine activitatea uriașă desfășurată de întregul popor în diferite domenii, marile realizări și transformări ce au loc în patria noastră. Radioul și televiziunea trebuie să redea prin conferințe, prin filme, piese, cîntece și alte forme specifice — tot ceea ce este mai avansat, să contribuie la generalizarea și extinderea noului și la înălțarea stărilor de lucruri negative, să acționeze în așa fel încît să aibă o contribuție tot mai importantă la întreaga activitate politico-educativă și culturală.

De asemenea, presa, inclusiv presa literară, trebuie să redea într-o formă mai vic munca și activitatea creatoare a poporului nostru, să combată cu hotărîre stările de lucruri negative, concepțiile și atitudinile înapoiate față de muncă, de viață, de morală, să promoveze noul în toate domeniile, să generalizeze rezultatele cele mai bune, să asigure unirea tuturor forțelor în-

VIZITĂ DE LUCRU de Vasile Pop Negreșteanu
(Din expoziția republicană organizată cu prilejul încheierii celei de-a VI-a ediții a Festivalului național „Cîntarea României”)

tregii națiuni într-o direcție unică, a înfăptuirii programelor de dezvoltare economico-socială a patriei.

Trebuie să facem astfel încît toate mijloacele politico-educative și culturale de care dispune societatea noastră să acționeze într-un mod unitar, într-o singură direcție, să-și facă un titlu de onoare din a înfăptui neabătut hotărîrile Congresului al XIII-lea, Programul partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare spre comunism. (Aplauze puternice).

Așa cum am mai menționat, să pornim întotdeauna de la faptul că activitatea politico-educativă, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului, să devină un factor determinant al întregii activități în înfăptuirea obiectivelor de dezvoltare a patriei noastre. Întreaga activitate să devină un far care să lumineze calea întregii națiuni spre noi victorii! (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung „Ceaușescu, România — stîmna noastră și mîndria!”, „Vom munci și vom lupta, țara o vom înălța!”, „Ceaușescu, eroism — România comunism!”).

Toate organizațiile de masă și obștești au o mare răspundere în asigurarea desfășurării unei largi activități politico-educative și culturale. Aș sublinia, în acest cadru, marea răspundere și rolul important pe care îl au sindicatele, organizațiile Uniunii Tineretului Comunist și, de asemenea, Frontul Democrației și Unității Socialiste, ca organism politic al întregii noastre națiuni.

Trebuie să facem astfel încît fiecare casă de cultură, fiecare club, fiecare cămin cultural, fiecare teatru și așezămînt de cultură să devină un puternic centru al activității politico-educative, de formare a omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară!

În toate unitățile economico-sociale trebuie să se dezvolte și mai puternic activitatea cultural-artistică și politico-educativă. Să facem ca fiecare unitate economico-socială să devină un puternic centru, o cetate a producției, dar și o cetate a educației și culturii, o cetate a luptătorilor revoluționari pentru construcția socialismului și comunismului! (Aplauze puternice, prelungite).

Este necesar ca toate comitetele de cultură și educație socialistă, inclusiv Consiliul Culturii și Educației Socialiste să-și perfecționeze continuu activitatea, să asigure coordonarea și desfășurarea în cele mai bune condiții a muncii cultural-educative în toate sectoarele.

În conformitate cu rolul politic conducător al partidului se impune ca toate organele și organizațiile de partid să acorde o atenție mai mare activității politico-educative, culturale, asigurînd ridicarea continuă a conștiinței socialiste, revoluționare, formarea omului nou, care să acționeze în toate împrejurările, în noua sa calitate de proprietar, de producător, de stăpîn a tot ceea ce se înfăptuiește în România, să participe activ la conducerea tuturor sectoarelor vieții economice și sociale, a activității generale a țării.

Îmbinînd în mod armonios munca pentru realizarea planului cu activita-

tea politico-educativă, trebuie să facem astfel încît fiecare unitate, fiecare județ, fiecare localitate să se ridice la nivelul înaltelor răspunderi și al rolului care îi revine în cadrul democrației muncitorești-revoluționare! Să asigurăm întărirea continuă a unității întregii noastre națiuni, în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, sub conducerea Partidului Comunist Român! (Vii și puternice aplauze).

Să facem totul pentru ca și activitatea politico-educativă și culturală să-și îndeplinească rolul tot mai important pe care îl are în întreaga activitate de înfăptuire a Programului partidului, în ridicarea României pe noi culmi de progres și civilizație, în întărirea continuă a forței materiale și spirituale a României, a independenței și suveranității patriei noastre socialiste! (Urale și aplauze puternice; se scandează îndelung: „Ceaușescu, România — stîmna noastră și mîndria!”).

Stîmna țării,

Pornind de la obiectivele și orientările politicii internaționale a partidului și statului nostru, activitatea politico-educativă și culturală trebuie să educe oamenii muncii, îndeosebi tineretul patriei noastre, în spiritul prieteniei și colaborării, al solidarității cu țările socialiste, cu mișcările de eliberare națională, cu forțele realiste, progresiste de pretutindeni, cu toate popoarele care se pronunță pentru dezarmare, pentru pace, pentru conlucrare în realizarea unei lumi mai drepte și mai bune pe planeta noastră.

Educarea oamenilor muncii, a tineretului, în spiritul păcii trebuie să constituie una din trăsăturile generale ale activității politico-educative de formare a omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară și patriotică.

Cultura, arta, toate mijloacele de formare în masă trebuie să promoveze activ principiile politicii externe a partidului și statului nostru privind colaborarea cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială.

În întreaga activitate politico-educativă, culturală, trebuie să se sublinieze cu putere justetea principiilor politicii externe a României socialiste, bazată pe egalitatea în drepturi, respectul independenței și suveranității naționale, neamestecul în treburile interne și avantajul reciproc.

Este necesar să avem permanent în vedere că înfăptuirea programelor și planurilor de dezvoltare ale poporului nostru, ca, de altfel, ale tuturor popoarelor lumii nu se pot realiza decît în condiții de pace și colaborare internațională. În acest cadru trebuie subliniat că și realizarea unei culturi înaintate, puse în slujba omului, a poporului, se poate realiza și dezvolta numai în condiții de pace și o largă colaborare internațională.

Omenirea se află într-o epocă de profunde transformări, care impun un nou mod de gîndire și de soluționare a problemelor complexe ale războiului și păcii, ale dezvoltării economico-sociale. Frontul ideologic, politic și al culturii trebuie să aibă un rol activ în înțelege-

rea noilor realități și în elaborarea concluziilor pentru activitatea viitoare.

Situația internațională continuă să fie deosebit de complexă și gravă. Continuă cursa înarmărilor, acumularea de noi și noi arme nucleare, chimice și a altor arme de distrugere în masă. Se mențin, și chiar s-au agravat, o serie de conflicte și tensiuni în diferite zone ale planetei noastre. Asistăm la agravarea crizei economice mondiale, îndeosebi a situației economice a țărilor în curs de dezvoltare. Continuă politica de forță, de amenințare cu forța, de amestec brutal în treburile interne ale altor state. Se mențin și se dezvoltă o serie de contradicții între diferite state și grupări de state, iar în ultima vreme asistăm la amplificarea contradicțiilor dintre țările bogate și sărace, care devine cea mai puternică contradicție a epocii noastre.

În general, se poate spune că se dezvoltă puternic o nouă criză socială, morală și politică ce pune cu putere la ordinea zilei necesitatea unei abordări noi a problemelor sociale, politice, a realizării unor relații noi, democratice.

Faptele, realitatea demonstrează că pe plan mondial există încă puternice cecuri reacționare, imperialiste, care se orientează spre politica de forță, de dominație, stimulînd cursa înarmărilor și politica de confruntare și război.

În același timp, s-au dezvoltat și se afirmă cu tot mai multă putere forțele antiimperialiste, realiste, care doresc dezarmarea, pacea, noi relații internaționale, bazate pe egalitate și respect reciproc. Aceste forțe — în continuă ascensiune — pot să determine, acționînd unite, schimbarea cursului evenimentelor internaționale, victoria politicii de pace și colaborare.

Trebuie să spunem însă că, în raportul de forțe dintre cele două tendințe diametral opuse din viața internațională, s-a realizat un anumit echilibru — și trebuie să pornim de la aceasta! Aceasta impune o întărire a solidarității și luptei forțelor care se pronunță pentru o politică nouă, pentru dezarmare și pace, pentru a schimba cursul evenimentelor, pentru a bara calea spre o catastrofă nucleară, pentru a asigura pacea în lume! Existența armelor nucleare, a altor arme de distrugere în masă pune cu tărie necesitatea unei abordări noi a problemelor războiului și păcii. De altfel, ne aflăm într-o asemenea situație cînd un nou război mondial — în care s-ar folosi inevitabil armele nucleare — este de neconceput, pentru că el ar însemna distrugerea întregii omeniri, a înșeși condițiilor existenței vieții pe Pămînt.

În noul mod de gîndire trebuie să se plece de la faptul că armele nucleare, în miinile oricui s-ar afla, nu pot asigura pacea, ci sînt arme ale distrugerii civilizației, a vieții. Deci, problema fundamentală a epocii contemporane o constituie oprirea cursei înarmărilor, în primul rînd a celor nucleare, trecerea la măsuri de dezarmare, apărarea dreptului suprem al oamenilor la existență, la viață, la libertate și independență, la pace. (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung: „Ceaușescu — Pace!”).

(Continuare în pagina 6)

CUVÎNTAREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

(Urmare din pagina 5)

România consideră că trebuie făcut totul pentru eliminarea tuturor armelor nucleare de pe planeta noastră. În acest sens, țara noastră sprijină propunerile Uniunii Sovietice privind lichidarea tuturor armelor nucleare, în mai multe etape, pînă în anul 2000. În prima etapă este necesar să fie eliminate rachetele nucleare cu rază medie de acțiune și cele operativ-tactice din Europa și din întreaga lume. Țara noastră consideră că, pe baza propunerilor Uniunii Sovietice și ale Statelor Unite ale Americii, se poate realiza un acord corespunzător încă în acest an. Avind în vedere pericolul pe care îl reprezintă existența armelor nucleare pe teritoriul diferitelor state din Europa considerăm de neînțeleasă poziția unor state, îndeosebi a Republicii Federale Germania, care insistă pentru menținerea unui număr de rachete nucleare pe teritoriul său. Este necesar ca toate statele europene să acționeze pentru înlăturarea oricăror nișuri din calea realizării unui acord în problemele rachetelor nucleare cu rază medie de acțiune și operativ-tactice. Existența armelor nucleare pe teritoriul unui stat sau al altuia — avind în vedere caracterul acestor arme care pot distruge însăși viața pe planeta noastră — nu reprezintă o problemă internă, ci privește toate statele europene. Popoarele europene sînt deopotrivă interesate în eliminarea armelor nucleare de pe teritoriul tuturor statelor din Europa și din întreaga lume! (Aplauze puternice).

Totodată, România se pronunță pentru trecerea la reducerea armelor convenționale. În acest sens, țara noastră, consecventă politicii sale de dezarmare și pace, a trecut — pe baza hotărîrii exprimate de întregul popor, în cadrul referendumului care a avut loc în noiembrie anul trecut — la reducerea unilaterală, cu 5 la sută, a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare.

Mai mult ca oricînd, considerăm că este necesar să se treacă în mod hotărît de la vorbe la fapte, de la discuții, la acțiuni concrete în vederea reducerii armamentelor.

Considerăm că este necesar să se ajungă la începerea negocierilor între cele două blocuri militare, cu participarea și a celorlalte țări europene, la tratative privind armele convenționale, fără condiții prealabile.

Ne pronunțăm ferm pentru adoptarea unor măsuri clare de control asupra reducerii armamentelor nucleare, chimice și convenționale, care să asigure respectarea în întregime a convențiilor existente.

Sîntem pentru o reducere radicală a tuturor tipurilor de arme, pentru realizarea unui echilibru la un nivel cît mai scăzut al înarmărilor.

Multe din problemele grave, economice, dar și sociale și politice, sînt determinate de uriașele cheltuieli pentru înarmare, care se ridică în acest an la peste un trilion de dolari. O reducere cu 20—30 la sută a acestor cheltuieli ar crea mari posibilități pentru soluționarea unor probleme sociale — ca șomajul, analfabetismul, bolile și alte asemenea probleme care afectează grav situația a zeci și sute de milioane de oameni —, ar da o nouă perspectivă tineretului, de muncă, de viață.

În soluționarea problemelor complexe ale lumii contemporane, Europa poate și trebuie să aibă un rol mai important. Țările europene trebuie să-și asume răspunderi mai mari, să fie mai active și să acționeze pentru a impune realizarea unor acorduri și înțelegeri corespunzătoare în domeniul armelor nucleare, al dezarmării și păcii, precum și pentru soluționarea problemelor economice.

România acționează cu toată hotărîrea pentru dezvoltarea conlucrării cu toate țările europene, pentru întărirea încrederii, pentru dezarmare, securitate și pace.

Participăm activ la Conferința de la Viena și milităm pentru încheierea ei cu rezultate cît mai bune, pentru a se face pași concreți pe calea dezarmării, a dezvoltării colaborării, științei, tehnicii, a întăririi conlucrării între toate statele continentului nostru.

Ne pronunțăm pentru o Europă unită, bazată pe respectarea orînduirilor sociale din fiecare țară, o Europă a păcii și colaborării, fără arme și fără războaie, o Europă care să-și concentreze forțele în direcția progresului economic-social, a dezvoltării puternice a științei și culturii, a unei culturi puse în slujba omului, a popoarelor. (Aplauze puternice; se scandează îndelung: „Ceaușescu — Pace!”).

România se pronunță ferm pentru dezvoltarea largă a colaborării între toate statele din Balcani, pentru transformarea acestei regiuni într-o zonă a păcii și buneii vecinătăți, fără arme nucleare și chimice, fără baze militare străine.

În acest sens, doresc să menționez propunerile României și Greciei de a organiza o întîlnire, la nivel înalt, între șefii de state și guverne din țările balcanice, la București, în cadrul căreia să se discute problemele dezvoltării colaborării și întăririi prieteniei dintre țările noastre.

Susținem, de asemenea, realizarea unor zone fără arme nucleare în nordul și centrul Europei, a altor măsuri de dezarmare și conlucrare pe continentul european și în alte regiuni ale lumii.

Trebuie să spunem deschis că arta și cultura, umanismul sînt incompatibile cu politica de încordare și război. Cultura, arta nu se pot dezvolta decît în condiții de colaborare, de pace!

România se pronunță cu toată hotărîrea pentru încetarea tuturor conflictelor existente în diferite părți ale lumii, pentru soluționarea acestora și a oricăror probleme litigioase dintre state numai și numai prin tratative. Pornind de la aceasta, țara noastră se pronunță pentru organizarea unei conferințe internaționale în problemele Orientului Mijlociu, cu participarea tuturor țărilor interesate, inclusiv a Organizației pentru Eliberarea Palestinei, a Israelului și a membrilor permanenți ai Consiliului de Securitate.

Am salutat rezoluția Consiliului de Securitate care se pronunță pentru încetarea în cel mai scurt timp a războiului dintre Iran și Irak și soluționarea politică a tuturor problemelor dintre cele două state, prin tratative.

Ne îngrijorează în mod deosebit situația gravă care s-a creat în Golf, care poate duce, în orice moment, la o agravare și la o extindere a războiului. Considerăm că este necesar să se treacă la retragerea tuturor navelor străine din Golf, să se intensifice eforturile pentru încetarea războiului dintre Irak și Iran, pentru asigurarea navigației libere în această regiune, pe toate oceanele și mările lumii.

Consecventă politicii sale, România susține activ lupta de eliberare națională a popoarelor, acordă sprijin activ S.W.A.P.O. pentru independența Namibiei, condamnă cu toată fermitatea politica rasistă de apartheid din Africa de Sud, acțiunile grave ale acestei țări la adresa statelor independente și suverane vecine.

Avind în vedere situația internațională gravă, care afectează profund

toate popoarele, dar mai cu seamă țările în curs de dezvoltare, ca urmare a crizei economice, a politicii financiar-monetare inechitabile și a măsurilor protecționiste adoptate de țările dezvoltate, ne pronunțăm pentru soluționarea globală a acestor probleme, pentru lichidarea subdezvoltării și instaurarea noii ordini economice mondiale, bazată pe deplină egalitate și echitate în relațiile dintre state.

Considerăm necesară, în acest sens, organizarea unei conferințe internaționale, în cadrul Organizației Națiunilor Unite, cu participarea activă a țărilor dezvoltate, cît și a țărilor în curs de dezvoltare, pentru soluții reciproce acceptabile în problema datoriilor externe — inclusiv a datoriilor extrem de mari ale țărilor în curs de dezvoltare — care să deschidă calea lichidării subdezvoltării și realizării noii ordini economice mondiale.

Problemele complexe și deosebit de grave — politice, militare, economice și sociale — ale vieții internaționale, ale asigurării păcii, impun participarea activă, în condiții de deplină egalitate, la soluționarea lor, a tuturor statelor, fără deosebire de mărime sau orînduire socială. Considerăm că un rol deosebit revine țărilor mici și mijlocii, țărilor în curs de dezvoltare, statelor nealiniate, care constituie marea majoritate a lumii și sînt direct interesate într-o politică de colaborare și de pace.

Ne pronunțăm pentru creșterea rolului Organizației Națiunilor Unite, al altor organisme internaționale în soluționarea democratică, cu participarea largă a tuturor țărilor, a problemelor complexe ale vieții mondiale.

Mai mult ca oricînd este necesar să se intensifice lupta forțelor realiste și progresiste, a tuturor popoarelor, împotriva înarmărilor, pentru eliminarea armelor nucleare, a războiului însuși din viața omenirii, pentru apărarea dreptului fundamental al națiunilor, al oamenilor la existență, la independență și pace. (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung „Ceaușescu, România — pacea și prietenia!”)

Stimați tovarăși,

Lucrările Congresului educației politice și culturii noi, revoluționare, privesc toate laturile vieții societății socialiste românești, pe toți cetățenii patriei noastre, fără deosebire de vîrstă, de sex sau origine națională.

Congresul, prin dezbaterile și hotărîrile sale, trebuie să dea răspuns la noile probleme privind dezvoltarea economico-socială, a educației și culturii, să ducă la unirea tuturor forțelor din domeniul educației, artei și culturii într-o direcție unică.

Să întîmpinăm la 23 August 43 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională și la 30 decembrie 40 de ani de la proclamarea Republicii cu noi și mărețe realizări în toate domeniile! Întreaga activitate de pregătire a Conferinței Naționale a partidului trebuie să ducă la desfășurarea unei

largi activități politico-educative, de formare a omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară. (Vii aplauze).

Pornind de la obiectivele strategice stabilite de Congresul al XIII-lea, de la Programul ideologic al partidului, activitatea politico-educativă, cultural-artistice, de creație, din toate domeniile, trebuie să dezvolte larg spiritul revoluționar al oamenilor muncii, al tineretului, în vederea înlăturării neabătute a obiectivelor dezvoltării patriei noastre și ridicării ei pe noi culmi de progres și civilizație.

În realizarea acestor obiective dispunem de tot ce este necesar — și, mai cu seamă, dispunem de forțe puternice în marele front al educației, artei, culturii, al creației.

Congresul trebuie să dea o orientare clară și să dinamizeze activitatea din aceste importante domenii de activitate, să determine realizarea unui spirit nou, revoluționar în munca și viața tuturor lucrătorilor din marele front al educației și culturii.

Să facem astfel încît toți lucrătorii din aceste sectoare de activitate să acționeze ca adevărați militanți revoluționari, devotați partidului și poporului, cauzei socialismului, să contribuie, prin întreaga lor activitate la dezvoltarea conștiinței revoluționare, la formarea omului nou — constructor conștient al noii orînduiri sociale!

Într-o strînsă unitate cu toți oamenii muncii, cu întregul popor, sub conducerea partidului, marele front al educației, creației și culturii să asigure ca știința, învățămîntul, activitatea politico-educativă și culturală să devină o puternică forță care să lumineze calea în mersul ferm înainte al patriei pe culmile tot mai înalte ale civilizației comuniste! (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung: „Ceaușescu — P.C.R.!", „Vom munci și vom lupta, țara o vom înălța!”).

Am convingerea că lucrările Congresului vor răspunde pe deplin cerințelor partidului, ale etapei actuale de dezvoltare a patriei noastre, vor constitui un moment important în ridicarea întregii activități politico-educative, artistice, culturale și de creație la nivelul înaltelor exigențe, al cerințelor de dezvoltare a patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație, de întărire continuă a vieții materiale și spirituale, a independenței și suveranității României! (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung: „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu, eroism — România, comunism!”).

Cu această convingere, urez succes deplin lucrărilor Congresului! (Aplauze și urale puternice se scandează îndelung: „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu și poporul!", „Ceaușescu — România, stîmna noastră și mindria!”). Într-o atmosferă de mare entuziasm și puternică unitate, toți cei prezenți în marea sală a congresului se ridică în picioare și ovacionează îndelung pentru Partidul Comunist Român — forța conducătoare a întregii națiuni, pentru secretarul general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu).

HOTĂRÎRE

PRIVIND ADOPTAREA CUVÎNTĂRII TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

ca document programatic al întregii activități politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare și formare a omului nou, de înflorire a culturii socialiste

Congresul educației politice și culturii socialiste dă o înaltă apreciere magistralei cuvîntări a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, document de o inestimabilă valoare ideologică și politică, teoretică și practică, ce înfățișează, pe baza unei profunde analize a marilor transformări revoluționare petrecute în societatea noastră, a cerințelor și exigențelor noli etape de dezvoltare so-

cialistă a României, obiectivele și orientările fundamentale pentru ridicarea la un nivel superior a întregii activități politico-educative, de dezvoltare a conștiinței socialiste, de formare a omului nou, înaintat, de înflorire și innobilare spirituală a vieții întregului nostru popor.

Congresul își însușește, în unanimitate, tezele, ideile și orientările cuprinse în cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu și adoptă acest

strălucit document drept program de muncă și acțiune al întregii activități de educație socialistă a maselor, de ridicare a nivelului politic, ideologic și cultural al tuturor membrilor societății, de creștere a contribuției muncii politico-educative la dezvoltarea generală, economico-socială a țării, la înlăturarea Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

CUVÎNTAREA TOVARĂȘEI ELENA CEAUȘESCU

la încheierea lucrărilor Congresului

Stimați tovarăși,

Cel de-al III-lea Congres al educației politice și culturii socialiste își încheie lucrările într-o atmosferă de puternică angajare patriotică, revoluționară, de deplină unitate în jurul partidului, al secretarului său general, cu hotărârea fermă a oamenilor muncii din acest important sector de acțiune cu toate forțele pentru creșterea rolului și contribuției muncii politico-educative și culturale la întreaga operă de dezvoltare a societății noastre socialiste. **(Aplauze și urale puternice; se scandează: „Ceașescu — P.C.R.!", „Ceașescu și poporul!")**.

Congresul a dat o înaltă apreciere importantei cuvântări a secretarului general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceașescu, și a adoptat-o, în deplină unanimitate, ca document programatic al întregii activități politico-educative, de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al socialismului și comunismului în România. **(Urale și aplauze puternice; se scandează: „Ceașescu — România, stima noastră și mândria!")**.

În cadrul Congresului, tovarășii care au luat cuvântul, în plen și în secțiuni, au analizat în spirit critic și autocritic activitatea desfășurată, subliniind atât realizările și experiența bună obținute, cât și neajunsurile care s-au manifestat în acest domeniu. A fost evidențiată contribuția de seamă pe care activitatea politico-educativă și culturală a adus-o la îndeplinirea politicii partidului de dezvoltare a industriei, agriculturii, a tuturor sectoarelor de activitate, de ridicare continuă a nivelului de trai, material și spiritual, al întregului popor. Odată cu creșterea forțelor de producție, au cunoscut o puternică dezvoltare știința, învățămîntul, cultura — factori de cea mai mare însemnătate în edificarea cu succes a societății socialiste multilaterale dezvoltate, în creșterea calității muncii și vieții întregului popor.

Totodată, debaterile din cadrul congresului au pus în evidență faptul că activitatea politico-educativă și culturală nu se ridică încă la înălțimea condițiilor create, a exigențelor sportive puse de partid, de dezvoltarea puternică a bazei tehnico-materiale a societății noastre. Hotărârile adoptate de congres constituie o angajare fermă a tuturor oamenilor muncii din acest sector de acțiune cu cea mai mare fermitate pentru lichidarea acestei rămăneri în urmă, pentru perfecționarea și ridicarea la un nivel superior a întregii activități politico-educative și culturale.

Se poate spune că, prin întreaga sa desfășurare, congresul a constituit încă o manifestare puternică a democrației noastre muncitorești-revoluționare, care asigură participarea largă și nemijlocită a oamenilor muncii, a întregului popor la dezbaterile și elaborarea tuturor hotărârilor ce privesc

dezvoltarea diferitelor sectoare de activitate, la conducerea societății, la îndeplinirea consecventă a politicii partidului, a programului general de dezvoltare economico-socială a patriei, de creștere a gradului de civilizație materială și spirituală a întregii națiuni. **(Aplauze vii și prelungite)**.

Tovarăși,

În spiritul și pe baza orientărilor cuprinse în cuvântarea secretarului general al partidului, congresul nostru a adoptat un program cuprinzător de acțiune pentru toate domeniile activității politico-educative și culturale. Trebuie să trecem cu toată hotărârea la realizarea în viață a acestui program! Să facem astfel, încît activitatea politico-educativă să aibă un rol tot mai important în îndeplinirea planului și a programelor de dezvoltare economico-socială a țării, a hotărârilor Congresului al XIII-lea, a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și înaintare a României spre comunism! **(Aplauze și urale puternice; se scandează: „Ceașescu, eroism — România, comunism!")**.

În centrul întregii activități politico-educative trebuie să stea realizarea obiectivului privind trecerea României la un stadiu nou de dezvoltare, creșterea intensivă a producției, noua revoluție tehnico-științifică și noua revoluție agrară, realizarea unei profunde revoluții în însuși modul de a gândi și acționa al poporului nostru.

Orientarea fundamentală, de bază a activității politico-educative trebuie să o constituie educarea pentru muncă, pentru participarea activă, conștientă și responsabilă la îndeplinirea sarcinilor de producție, a planurilor și programelor de dezvoltare economico-socială, de ridicare, pe această bază, a nivelului de trai al întregului popor.

Eficiența muncii politico-educative nu poate fi judecată și apreciată în afara rezultatelor concrete obținute în producția materială și spirituală. Nu poate fi vorba de eficiență în domeniul muncii politico-educative, atunci cînd, în producție, persistă neajunsuri, se înregistrează rămăneri în urmă în realizarea planului, se risipesc materia primă și materialele, se fac lucruri de slabă calitate!

Activitatea politico-educativă trebuie să ducă la creșterea nivelului de conștiință și responsabilitate al fiecărui om al muncii, al fiecărui colectiv, în vederea obținerii unor rezultate tot mai bune în tehnică, în producție, în asigurarea unei cât mai bune gospodăririi a avuției obștești, la întărirea proprietății socialiste — baza progresului multilateral al societății noastre.

Să avem permanent în vedere că nivelul conștiinței revoluționare este strîns legat de ridicarea gradului de pregătire profesională, tehnică și culturală — și să acționăm ca întreaga activitate politico-educativă să asigure lărgirea orizontului de cunoștințe po-

litice, tehnice și culturale al fiecărui om al muncii, al întregului popor.

Trebuie să dezvoltăm spiritul de inițiativă și răspundere în îndeplinirea exemplară a prevederilor planului pe acest an și pe întregul cincinal, în realizarea importantelor cerințe pe care actuala etapă le pune în domeniul creșterii productivității muncii și reducerii consumurilor materiale, al ridicării calității și nivelului tehnic al produselor, al aplicării noului mecanism economico-financiar, a principiilor autoconducerii și autogestivității, al creșterii eficienței economice — calea sigură pentru sporirea venitului național și ridicarea nivelului de trai al poporului. **(Vii aplauze)**.

Un obiectiv permanent al muncii politico-educative trebuie să-l constituie întărirea ordinii, disciplinei în

toate domeniile, eliminarea oricăror manifestări de încălcare a legilor și normelor statului nostru socialist, a oricăror tendințe de a trăi fără muncă, a actelor de indisciplină și lipsă de răspundere în gospodărirea avutului obștesc, a mentalităților și atitudinilor inapoiate, retrograde față de muncă și societate.

Activitatea politico-educativă trebuie să asigure însușirea de către toți oamenii muncii a unei concepții superioare despre drepturile și îndatoririle ce le revin în societate, a normelor și principiilor eticii și echității socialiste, ale umanismului socialist.

Să facem astfel încît munca educativă să aibă un rol tot mai important în dezvoltarea conștiinței socialiste, în formarea de convingeri și trăsături morale înaintate, a unei atitudini noi, responsabile față de muncă și de societate, față de interesele dezvoltării României, de ridicare a ei pe noi culmi de progres și civilizație! **(Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung: „Ceașescu — P.C.R.!", „Ceașescu să trăiască — România să-nflorească!")**.

La baza întregii activități politico-educative trebuie să situăm permanent concepția revoluționară, materialist-dialectică despre lume și viață a partidului nostru, principiile socialismului științific. Numai astfel vom putea contribui la înarmarea oamenilor muncii cu înțelegerea clară a fenomenelor din natură și societate, vom asigura ca întregul popor să acționeze cu toate forțele și în mod conștient pentru a-și făuri viitorul liber, demn și fericit, viitorul socialist și comunist! **(Aplauze puternice, îndelungate)**.

Un rol hotărîtor în dezvoltarea și răspîndirea științei și culturii, în pregătirea tineretului pentru muncă și viață, în formarea omului nou și dezvoltarea conștiinței socialiste, revoluționare îl au școala, învățămîntul nostru de toate gradele. Este, de aceea, o îndatorire de înaltă răspundere a cadrelor didactice din întregul învățămînt de a asigura pregătirea temeinică

„CINTAREA ROMÂNIEI” — compoziție de Valentin Tănase

(Din expoziția republicană organizată cu prilejul încheierii celei de-a VI-a ediții a Festivalului național „Cintarea României”)

(Continuare în pagina 8)

CUVÎNTAREA TOVARĂȘEI ELENA CEAUȘESCU

la încheierea lucrărilor Congresului

(Urmare din pagina 7)

a tinerei generații, formarea de cadre, de muncitori, tehnicieni, specialiști cu un orizont larg de cunoștințe științifice, tehnice și culturale, cu o concepție înaintată despre lume și viață, pătrunse de un puternic spirit revoluționar, profund devotate cauzei socialismului și comunismului.

În condițiile revoluției tehnico-științifice moderne, cresc puternic rolul și contribuția științei în întreaga dezvoltare a societății noastre. Este necesar, de aceea, să asigurăm răspîndirea largă a cunoștințelor științifice în rândurile oamenilor muncii, cunoașterea și însușirea celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii contemporane, ale cunoașterii universale.

Întreaga activitate politico-ideologică și culturală trebuie să aducă o contribuție deosebită la educarea în spiritul patriotismului socialist, revoluționar, al dragostei față de patrie, partid și popor, față de națiunea noastră socialistă. Să așezăm la baza acestei activități atât cunoașterea temeinică a înfăptuirilor istorice și a marilor transformări revoluționare, care au schimbat viața întregii țări în anii construcției socialiste, cât și cunoașterea aprofundată a istoriei naționale, a eroismului înaintașilor care au luptat și au înfruntat primejdii pentru a apăra și păstra ființa națională a poporului român, dreptul său la o viață liberă, independentă! (Aplauze și urale îndelungate; se scandează „Ceașescu și poporul, România, viitorul!“).

Tovarăși,

O puternică manifestare a culturii noastre socialiste, a caracterului său de masă, profund democratic, o constituie Festivalul național „Cîntarea României“, care reprezintă cel mai larg cadru de participare a maselor populare la viața și la creația cultural-artistică, la dezvoltarea și afirmarea tot mai puternică a geniului creator al poporului român, a tuturor talentelor cultural-artistice și tehnico-științifice din rândurile muncitorilor, tărânilor și intelectualilor, ale întregului nostru popor. Folosind experiența acumulată pînă acum, să acționăm pentru dezvoltarea și diversificarea continuă a formelor de manifestare a activității oamenilor muncii din toate unitățile economico-sociale, din toate orașele și comunele, la activitatea de creație tehnică și cultural-artistică din cadrul festivalului, contribuind direct, pe această cale, la ridicarea nivelului cultural, la formarea omului nou, la făurirea civilizației și culturii socialiste în România!

O răspundere deosebită în dezvoltarea și afirmarea culturii noastre socialiste, a creației cultural-artistice revine uniunilor de creatori. Literatura, muzica, artele plastice, teatrul, cinematografia, creația artistică, în general, au misiunea și îndatorirea de a crea și îmbogăți patrimoniul național cu noi opere valoroase, pătrunse de umanism revoluționar, de profundă încredere în marile noastre idealuri comuniste, care să servească dezvoltării conștiinței socialiste, educării omului nou, să redea, în forme originale, cât mai variate, preocupările și aspirațiile poporului, lupta și munca sa pentru construirea socialismului și comunismului. (Aplauze puternice, îndelungate).

De asemenea, presa, radioul, televiziunea, toate mijloacele de informare în masă trebuie să-și perfecționeze continuu activitatea, să redea — prin mijloacele specifice de care dispun — activitatea uriașă desfășurată de întregul popor, marile realizări și transformări revoluționare ce au loc în patria noastră, să unească și să mobilizeze larg energiile creatoare ale întregului popor în opera de construire a societății noi, socialiste.

În organizarea și desfășurarea activității cultural-educative, o mare răspundere revine Consiliului Culturii și Educației Socialiste, precum și comitetelor județene de cultură și educație, care trebuie să asigure ca toate instituțiile și mijloacele cultural-educative ale societății noastre să-și unească forțele și să-și îmbunătățească continuu activitatea, să desfășoare cele mai eficiente acțiuni care să contribuie la lărgirea orizontului cultural al oamenilor muncii, la mobilizarea lor în înfăptuirea politicii de construcție socialistă, de dezvoltare economico-socială a patriei.

La buna organizare și desfășurare a activității politico-educative și culturale-artistice trebuie să participe activ și să aducă o contribuție nemijlocită sindicatele, organizațiile de tineret, de femei, toate organizațiile și organismele Frontului Democrației și Unității Socialiste, care reunesc, practic, în cadrul lor, toate categoriile de oameni ai muncii.

Întreaga activitate politico-educativă și culturală trebuie să se desfășoare sub conducerea nemijlocită a partidului, a organelor și organizațiilor sale. Comitetele județene, municipale, orașenești și comunale au datoria să asigure îndrumarea și orientarea întregii activități politico-educative și culturale, astfel încât aceasta să aducă o contribuție hotărîtoare la ridicarea nivelului de pregătire politică, ideologică și tehnico-profesională a oamenilor muncii, la dezvoltarea spiritului revoluționar și a responsabilității în muncă și în viață, la realizarea unei adevărate revoluții în gîndirea și acțiunea fiecărui om al muncii, a întregului popor. (Vii și îndelungate aplauze).

Tovarăși,

Acționînd pentru dezvoltarea economico-socială a țării, pentru progresul necontenit al științei, învățămîntului și culturii, partidul și statul nostru

acordă, totodată, o atenție deosebită evoluției vieții mondiale, participă activ la eforturile pentru promovarea fermă a politicii de pace și colaborare internațională.

În actualele împrejurări internaționale, nu există problemă mai importantă decît aceea de a se face totul pentru oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare, pentru apărarea păcii și vieții popoarelor! (Urale și aplauze puternice, îndelungate; se scandează: „Ceașescu — pace!“ „Dezarmare — pace!“).

Este mai necesar ca oricînd ca toate popoarele, forțele înaintate de pretutîndeni — în rîndurile cărora oamenii de știință, cultură și artă reprezintă un detașament important al luptei pentru pace și progres — să-și unească eforturile și să conlucreze tot mai strîns în vederea preîntîmpinării războiului, a unei catastrofe nucleare, pentru a asigura triumful politicii de pace și colaborare.

Congresul nostru a dat expresie angajamentului ferm al tuturor oamenilor de cultură și artă din țara noastră de a acționa cu hotărîre, împreună cu întregul popor, pentru înfăptuirea neabătută a politicii partidului și statului nostru de pace și colaborare, de dezarmare, pentru a face tot mai puternic auzit glasul de pace al României, voința și hotărîrea poporului român de a lupta cu cea mai mare fermitate pentru apărarea dreptului fundamental al oamenilor — la viață, la pace, la dezvoltare liberă și demnă! (Vii și îndelungate aplauze).

De la tribuna acestui înalt forum al educației și culturii socialiste, să adresăm tuturor oamenilor de cultură, știință și artă din Europa și din întreaga lume, chemarea de a ne uni forțele și a lupta activ pentru dezarmare, pentru pace și colaborare, pentru apărarea minunatelor cuceriri ale cunoașterii și civilizației umane, de a face ca ele să servească întotdeauna progresului și bunăstării popoarelor, libertății și independenței tuturor națiunilor lumii! (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung

„Ceașescu — România, pacea și prietenia!“).

În încheiere, doresc să exprim convingerea că lucrările congresului, documentele pe care le-am adoptat se vor înscrie ca un moment de seamă în întreaga activitate politico-educativă și culturală.

Disponem de tot ce este necesar, de un detașament puternic de activiști de partid și de stat în domeniul ideologiei, educației și culturii. Să facem totul pentru a asigura ridicarea la un nivel tot mai înalt a întregii munci de educare și formare a omului nou — constructor al socialismului și comunismului pe pămîntul patriei. (Aplauze puternice, îndelungate).

Să întîmpinăm Conferința Națională a partidului și a 40-a aniversare a proclamării Republicii cu realizări tot mai mari în îndeplinirea planului pe acest an și pe întregul cincinal! Să facem ca activitatea politico-educativă și culturală să-și aducă contribuția la obținerea unor realizări cît mai însemnate în toate domeniile, la înfăptuirea neabătută în viață a hotărîrilor Congresului al XIII-lea al partidului, la ridicarea patriei noastre pe culmi tot mai înalte de civilizație și progres. În noua etapă a revoluției socialiste, activitatea politico-educativă și culturală să devină o puternică forță de unire a întregului popor în lupta pentru victoria comunismului în România! (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung „Vom munci și vom lupta, țara o vom înălța!“).

În numele conducerii de partid, vă adresez dumneavoastră, tuturor oamenilor muncii din domeniul educației politice și culturii socialiste, întregului nostru popor cele mai calde urări de noi și tot mai mari succese în întreaga activitate! (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung „Ceașescu — P.C.R.“, „Ceașescu și poporul“, „Ceașescu — pace“, „Ceașescu — România, stîmna noastră și mindria!“).

TELEGRAMA ADRESATĂ TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

secretar general al Partidului Comunist Român,
președintele Republicii Socialiste România
de Congresul educației politice și culturii socialiste

Multi stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu,

Intr-o atmosferă de puternică vibrație patriotică, de înaltă prețuire și profund respect, participanții la Congresul educației politice și culturii socialiste vă adresează cel mai fierbinte omagiu pentru inestimabilă și decisivă contribuție teoretică și practică, pe care, cu clarviziune și culezanță revoluționară, ați adus-o și o aduceți neobosit la edificarea istoricele opere de dezvoltare socialistă a țării, la fundamentarea amplului program ideologic al partidului, asigurând înflorirea fără precedent a științei, învățămîntului și culturii naționale, afirmarea pleneră a personalității umane în societatea românească, îmbogățind necontenit cu noi teze și concepte gândirea social-politică, socialismul științific.

Împreună cu toți făuritorii bunurilor materiale și spirituale din patria noastră, cu întregul popor, vă exprimăm, și cu acest prilej, cele mai alese sentimente de dragoste și recunoștință pentru nobila și exemplara dumneavoastră activitate de înflăcărat patriot revoluționar consacrată împlinirii înaltelei idealuri de libertate și progres ale poporului român, pentru contribuția de o covârșitoare importanță la dezvoltarea multilaterală a României, asigurarea bunăstării și fericirii poporului, la făurirea omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, constructor devotat al socialismului și comunismului pe pământul scump al țării.

Sub semnul generozității dumneavoastră teze, idei și orientări, cu privire la rolul partidului de centru vital al întregii națiuni, la continuitatea procesului revoluționar și promovarea permanentă a spiritului novalor, la făurirea socialismului cu poporul și pentru popor, la perfecționarea continuă a democrației muncitorești revoluționare, comuniștii, toți cei care lucrăm în domeniul educației politice și culturii socialiste susținem în mod unanim concepția profund științifică și activitatea intensă pe care o desfășurați pentru perfecționarea necontenită a muncii politico-educative, de formare și modelare a conștiinței socialiste de educație a tinerelor generații, a tuturor cetățenilor țării în spiritul patriotismului socialist, al dragostei față de patrie, partid și popor, al răspunderii și atașamentului față de marile noastre cuceriri revoluționare. Ne exprimăm și cu acest prilej înalta prețuire și neînrămurita recunoștință pentru grija permanentă pe care o

acordați dezvoltării și modernizării continue a învățămîntului și științei, înfloririi și afirmării tot mai puternice a culturii naționale, a geniului creator al poporului, ca factori fundamentali în formarea omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, în promovarea adevăratului umanism al societății noastre, în edificarea socialismului și comunismului în România.

Gînduri și sentimente de respectuoasă stimă și considerație, de aleasă prețuire și caldă recunoștință exprimăm, totodată, față de tovarăsa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, eminent om politic și de stat, ilustru savant de amplă recunoaștere internațională pentru prodigioasă activitate pe care o desfășoară, cu pasiune și înaltă competență, pentru contribuția deosebită la dezvoltarea impectuoasă a științei și învățămîntului, la continua înflorire a culturii în țara noastră.

Congresul educației politice și culturii socialiste vă o înaltă apreciere și își exprimă totala adeziune față de magistrala dumneavoastră cuvîntare rostită în deschiderea lucrărilor acestui larg și reprezentativ forum al democrației muncitorești, care se constituie într-o strălucită analiză a marilor prefaceri revoluționare cunoscute de societatea românească în anii socialismului, a realizărilor dobîndite în activitatea politico-educativă, științifică și cultural-artistică, precum și a problemelor privind îmbunătățirea și intensificarea muncii politice, ideologice și cultural-educative desfășurate în rîndul maselor, sporirea eficienței acesteia în vederea realizării exemplare a sarcinilor de plan pe anul 1987 și pe întregul cincinal, împlinirii hotărîrilor Congresului al XIII-lea și a Programului partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism. Aprobînd și însușindu-și întru totul tezele, ideile și orientările cuprinse în excepționala dumneavoastră cuvîntare, congresul a adoptat-o în unanimitate ca document-programatic de muncă și acțiune revoluționară pentru toți cei ce își desfășoară activitatea în domeniul educației politice și culturii socialiste.

Pornind de la orientările și îndemnurile cuprinse în ampla și mobilizatoarea dumneavoastră cuvîntare vă raportăm că am dezbătut, într-un spirit de înaltă responsabilitate și exigență comunistă, și am adoptat hotărîri de maximă însemnă-

tate pentru ridicarea la un nivel superior a întregii activități politico-ideologice și cultural-educative, în strînsă concordanță cu cerințele noii etape de dezvoltare socialistă a patriei. Pe deplin conștienți de marile răspunderi ce ne revin, analizînd într-un pronunțat spirit critic și autocritic modul în care oamenii muncii din aceste domenii importante de activitate politică și socială au acționat pentru îndeplinirea sarcinilor incredințate de partid, ne angajăm să depunem eforturi stăruitoare în vederea perfecționării necontenite a activității de pregătire multilaterală, ideologică, politică, științifică și culturală a tuturor cetățenilor patriei, contribuind astfel la formarea omului nou, capabil să asigure transpunerea exemplară în viață a culezătoarelor planuri și programe de ridicare a României socialiste pe trepte tot mai înalte de progres și civilizație.

Reafirmăm și cu acest prilej hotărîrea noastră fermă de a face totul pentru pregătirea ideologică, politică, culturală a tuturor cetățenilor în spiritul concepției științifice a partidului nostru despre lume, societate și om, al noulor norme de etică și echitate în conformitate cu principiile de organizare politică a societății și de funcționare a economiei socialiste, pentru cultivarea spiritului militant, patriotic, revoluționar, pentru formarea și afirmarea pleneră a convingerilor politice, filozofice, morale și estetice înaintate ale unanimității socialiste. Vom situa în permanență în centrul activității noastre politico-educative și culturale realizarea în cele mai bune condiții a planului și a programelor de organizare și modernizare a producției, creșterea productivității muncii, buna gospodărire și valorificare a resurselor materiale și de muncă ale societății, aplicarea fermă a noului mecanism economico-financiar, a autoconducerii și autogestunii, sporirea eficienței economice și asigurarea creșterii necontenite a venitului național, împlinirea unei noi calități a muncii și vieții întregului popor. Prin toate mijloacele de care dispunem vom manifesta mai multă exigență și spirit revoluționar în combaterea mentalităților înapoiate, retrograde, a fenomenelor negative manifestate în viața societății, a oricăror încălcări a legilor și normelor de etică și echitate socialistă incompatibile cu concepția partidului nostru despre lume și viață, cu morala comunistă.

Sub directa conducere și îndrumare a

organelor și organizațiilor de partid, urmînd neabătut luminosul dumneavoastră exemplu de muncă și viață, vom acționa cu hotărîre pentru a îndeplini în mod exemplar orientările și indicațiile pe care ni le-ați dat în vederea creșterii aportului muncii politico-educative și culturale la însușirea temeinică a concepției revoluționare, materialist-dialectice despre lume și viață, a politicii interne și externe a partidului și statului nostru.

Strîns uniți în jurul partidului, al dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, vă asigurăm că vom face totul pentru a răspunde pe deplin misiunii fundamentale pe care ați pus-o în fața noastră, ca întreaga activitate politico-educativă să se ridice, prin toate coordonatele sale, la nivelul înaltele cerințe impuse de progresul rapid și susținut al forțelor de producție, de actuala etapă de dezvoltare a societății românești. Ne vom consacra întreaga putere de muncă și vom acționa cu deosebită tălmăcire revoluționară pentru creșterea continuă a rolului activității politico-ideologice și cultural-educative în mobilizarea oamenilor muncii în vederea împlinirii exemplare a hotărîrilor înaltelei forum al spiritualității românești, de Congresului al XIII-lea al partidului, a obiectivului strategic privind trecerea României, pînă la sfîrșitul acestui deceniu, în rîndul țărilor cu dezvoltare economică medie, aducîndu-ne astfel o contribuție însemnată la ridicarea scumbei noastre patrii, liberă, suverană și independentă, pe culmi tot mai înalte de progres și civilizație.

Exprimînd gîndurile și simțămîntele tuturor celor ce își desfășoară activitatea în domeniul educației politice și culturii socialiste, ne angajăm în fața partidului și a poporului, al dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe secretar general, că nu vom precupeți nici un efort pentru a întîmpina Conferința Națională a partidului și cea de-a 40-a aniversare a Republicii cu noi și tot mai mari realizări în activitatea noastră, participînd cu toate forțele la munca și eforturile întregului popor pentru realizarea cu succes a planurilor de dezvoltare economică și socială a țării pe acest an și pe întregul cincinal, la transpunerea neabătută în viață a istoricelor hotărîri ale Congresului al XIII-lea al partidului, al luminosului Program de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

APELUL

Congresului al III-lea al educației politice și culturii socialiste din România pentru dezarmare nucleară și generală, pentru pace

Participanții la cel de-al III-lea Congres al educației politice și culturii socialiste, dezbătînd problemele generale ale dezvoltării pașnice a României, ale formării omului nou, înaintat al societății noastre socialiste, conștienți de marile răspunderi ce-i revin în epoca noastră, și-au exprimat și cu acest prilej, profunda îngrijorare față de evoluția, deosebit de gravă și complexă a situației internaționale, de pericolele tot mai mari pe care înarmările, îndeosebi înarmările nucleare, le creează la adresa păcii și civilizației întregii omeniri, a dreptului fundamental al tuturor oamenilor la viață, la existență liberă și deplină.

Congresul, larg și reprezentativ forum al democrației noastre muncitorești, revoluționare, susținînd întru totul inițiativele de amplu răsădit internațional ale ilustrului conducător al națiunii noastre, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, dînd expresie voinței ferme de pace a întregului popor, adresează oamenilor de cultură, artă și știință, creatorilor de valori spirituale din Europa și din întreaga lume, tuturor oamenilor politici, popoarelor de pretutindeni, chemarea de a ne uni eforturile și de a acționa cu toată responsabilitatea - acum, pînă nu este prea tîrziu - pentru oprirea cursei înarmărilor și trecerea la măsuri concrete de dezarmare, în primul rînd de dezarmare nucleară, pentru eliminarea primejdiei unui război nimicitor.

Cu sentimentul mării răspunderi ce ne revine prin însăși misiunea noastră socială, noi, oamenii de cultură, artă și știință să ne punem întreaga noastră putere de creație în slujba apărării omenirii de amenințarea unui război nuclear distrugător, să milităm ca mijloacele noastre specifice, pentru dezarmare nucleară și convențională, pentru triumful rațiunii și păcii.

Conștienți de pericolul grav pe care-l reprezintă pentru omenire continuarea cursei înarmărilor, producerea și experimentarea de noi tipuri de arme nu-

cleare, de alte mijloace de distrugere în masă, să facem totul pentru ca să se ajungă cit mai curînd la un acord între Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii privind eliminarea rachetelor cu rază medie de acțiune de pe continentul european, ca un prim pas spre realizarea de noi înțelegeri care să ducă la eliminarea și lichidarea totală a armelor nucleare din Europa și din lume.

Ca oameni de cultură, artă și știință, care cunosc și înțeleg cel mai bine puterea distructivă a atomului, să ne opunem cu toată hotărîrea politică absurde, lipsite de sens, prin care o bună parte din strălucitele creații ale minții umane, ale revoluției tehnico-științifice contemporane sînt deturnate de la rosturile lor firești, fiind folosite împotriva progresului și civilizației, a vieții pe Pămînt.

În epoca celui mai mare avînt al gîndirii științifice, a unor descoperiri cu adînci implicații în toate laturile existenței umane, avem răspunderea deosebită de a determina folosirea numai și numai în scopuri pașnice a energiei nucleare și a substanțelor chimice, punerea acestora exclusiv în folosul progresului și al prosperității tuturor popoarelor.

Cultura, știința și arta nu pot înflori și nu se pot dezvolta decît în condiții de pace și colaborare. Nici un popor nu-și poate asigura progresul și bunăstarea decît în condiții de pace și securitate deplină.

Reflectînd cu toată răspunderea la evoluția situației internaționale, la pericolul nuclear, chemăm pe toți slujitorii artei, științei și culturii, ca, prin puterea de influențare a creației noastre, să deschidem drum larg spre inimile oamenilor și să-i facem să înțelegă că acum, în epoca atomică, toate popoarele sînt amenințate de distrugerea nucleară, că, în ciuda marii sale diversități, umanitatea este una. Toți locuitorii planetei au îndatorirea de a fi mereu pe baricadele luptei pentru pace, pentru dezarmare, pentru eliminarea definitivă a războiului din viața omenirii. Toți avem datoria

de a veghea ca nicidecum glasul tunurilor, al bombelor și rachetelor nucleare să nu suprimă munca făuritorilor de bunuri materiale și spirituale, să nu reducă la tăcere vocea creatorilor de frumos!

Să acționăm uniți, să punem, mai presus de orice interesele apărării păcii, ale vieții și civilizației pe Pămînt! Să facem totul pentru ca Europa - care a dat omenirii importante valori ale civilizației umane, dar pe care se află astăzi cele mai mari arsenale de arme nucleare și mijloace de distrugere în masă ultra-perfecționate - să devină un continent al deplinei securități, al colaborării, înțelegerii și păcii, fără nici un fel de rachete și arme nucleare!

Noi, participanții la cel de-al III-lea Congres al educației politice și culturii socialiste, însușindu-ne pe deplin aprecierile de excepțională însemnătate teoretică și practică ale președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la evoluțiile și tendințele vieții internaționale, ne exprimăm, împreună cu întregul nostru popor, deplina convingere că națiunile lumii, forțele înaintate de pretutindeni - în rîndurile cărora oamenii de cultură, știință și artă reprezintă un puternic detașament al luptei pentru pace și progres - dispun de forța și capacitatea necesare pentru a curma mersul evenimentelor spre încordare și război și pentru a asigura generațiilor de astăzi și de mîine o lume a păcii și înțelegerii, fără arme și războaie.

Acționînd într-o strînsă unitate cu toți creatorii de bunuri materiale și spirituale, cu toți cei cărora le sînt scumpe pacea și viața, sîntem hotărîți să contribuim energetic, pe măsura puterilor noastre, la afirmarea politicii de dezarmare, colaborare și pace, la crearea unui climat internațional de liniște, încredere și respect reciproc între oameni și națiuni!

Prin acțiunea noastră strîns unită, prin lupta și eforturile popoarelor noastre, să asigurăm triumful politicii de dezarmare, de colaborare și încredere, să cucerim pacea - bunul cel mai de preț al omenirii!

A. I. Odobescu între „eu” și „noi”

Citea ore la Snagov (1862), delectabila și totodată instructiva scriere belicistico-stilistică a lui A. I. Odobescu, dintr-un mic inferoară faimosului Pseudokinetikos sau Fals tratat de vinătoare (1874), nu beneficiază totuși de atenția istoricilor noștri literari. În nici una din monumentale lucrări respective ale lui N. Iorga și G. Călinescu¹⁾ nu găsim vreă mențiune despre ea, fie cit de fugitivă. Cele două mai sus numite sint totuși un diptic, ce e drept de dimensiuni teșale, în care se manifestă deopotrivă talentul de „anticar” și de arheolog, precum și acela de memorialist. Cititorii noștri își amintesc desigur de însemnările autobiografice din falsul tratat în care-si destăinuiesc legăturile spirituale cu Bărăganul și primele demersuri ale vinătorului, încă din adolescență rămasă însă fără urmare. Posibil, nu însă și probabil, ei și-ar aminti și de incantațiile mici peripetii ale plimbării cu brisca, de la București spre Ploiești, cam „fără țintă” și de orișoarea studioasă la Snagov prilej binevenit cunoșcătorului aprofundat al istoriei noastre naționale și al stilurilor artistice universale, să-si etaleze erudita vervă pe câteva zeci de pagini.

Am puricat textul, subliniind verbele predicative, „la mână de...”, critica textuală nu de mult ivită spre a nota alternanțele dintre acelasi pronume de persoana întâi, atât la singular, eu, cât și la plural cu dubletul noi, vizându-l însă tot pe autor. Teoretic și anticipativ ar fi, ca să zicem așa logic și firesc, ca eu să domine în fragmentele de ordin subiectiv, ale călătorului răpit de farmecele privelistilor și uitit de incidentele plimbării, iar noi în cele savante, ale viitorului profesor de arheologie, numit din inițiativa ministerială a lui Titu Maiorescu, ca primului titular, în țara noastră, la această disciplină. Vom vedea în cele ce urmează, dacă aceste premise au fost justificate.

Primele trei paragrafe ale întâiului capitol, „Că la mână de...”, sint ca o introducere carecum s-o numim în temă, în care autorul își avertizează cititorii asupra interesului special ce l-a îndemnat să vadă ochiul său, afectat în ultima vreme un noi închisori. Scriitorul nu se adresează către cititorul meu, ci către „cititorul nostru”. Urmează, într-o impresionantă ordine, pluraletul, ca să zicem așa, categorice ale viitorului profesor, sau, pur și simplu, cele impersonale ale omului de știință: ne grăbim, ne-mpinșe, ba chiar, cu tot izul subiectiv al mărturiei, neastentată formă similară a epicureului patriot și arheolog:

„Găsim o plăcere nespūsă a străbute țărîmul patriei, cercetînd poste tot locul umbrele și amintirile strămosilor noștri...”

Mai este nevoie să atragem aci atenția că acest adiectiv posesiv nu este determinantul exclusiv al strămosilor autorului, ci al întregii noastre națiuni?

Succede „colindii noastre”, adică turneul savant al autorului, apoi „dorul nostru” și privirea ce „ni se preumblă prin lunecile și pe plaiurile țării noastre”, în care primele trei vocabile subliniate sint adiective și pronume cărora le vom spune auctoriale, iar ultimul, ca și precedentul, generic, privind Principatele Unite.

¹⁾ N. Iorga: *Istoria literaturii române- nsti în vechiul al XIX-lea — de la 1821 înainte*, Vol. III, Vălenii-de-Munte, 1909, Al. Odobescu, pag. 304—307; G. Călinescu: *Istoria literaturii române de la originea pînă în prezent*, Ed. a II-a, îngrijită de Al. Piru, Buc., 1982, pag. 343—358.

După această coerentă sultă de vocabile, ce le-am numit auctoriale, scriitorul trece brusc, în paragrafele următoare, la aterizarea relatării la persoana întâi singular:

„Deci în anul trecut, pe o frumoasă dimineată de vară apucaî, fără teî hotărit, calea Ploiestilor...”

Mai departe, consecvent:

„...înteleg că...”, „...pentru mine, călător cu gusturi nețarmurite și setos de a „cu-noaște (șara cu lănuitele-i comori...”

„...mărturisesc că...” „...îmi pare un ce a-normal...” „...am chiar nespūsul urit ce mă stăpînește îndată ce trăsura începe a mă legăna într-un chip monoton...” „...te-merea ce mă preocupă în ziua călătoriei mele...” „...în luptă cu a mea stăruită curiozitate de călător destept...” „...de-odată mi se deschise în față un drum frumos și larg...” „...instinctul meu de barbar — căci astfel” Multii vor zice — mă-m-pinșe a lăsa îndată nevoiasa sosea și în-trai, cu inima încinsă de dorul liberei natu-ri, într-acea minunată dumberăvă...”

Oprim în acest punct cîtele neîntre-rupți subiective, cu pronumele la persoana întâi singular eu și respectivel adiectiv posesiv meu, în un caz sau altul, citate pe alocuri foarte scurte, urmate însă de alte-le mai dezvoltate spre a introduce ci-titorii în intimitatea fermecătorului autor, al cărui răsfăt de sine ne desfată și pe noi totuși.

Pentru că însă, în această frază, am re-pelat cuvîntul citate, tinem să remarcăm că în similare cazuri sintactice, cînd sub-iectul poate să fie reamintit, Odobescu se folo-sește, în scrierile lui, alternativ de voca-bulele zic și zicem. De exemplu, în Cite-va ceasuri..., la plural, începutul de frază:

„Ne pare rău, zicem, a vedea că...”

acest „zicem” se referă la fraza finală a paragrafului tocmai anteprecedent:

„Dar ne pare rău a vedea că...”

Întorcîndu-ne la cele spuse mai sus, într-un sir de pagini, Odobescu se folo-ște consecvent de formele subiective eu, mă etc., pe mai multe pagini, ajungînd la citarea unor strofe și apoi la evocarea „...unui poet amice...” într-o frază ilustra-tivă a problemei noastre:

„Repetînd gratioasele strofe ale unui poet amice adresate la Belle și pline de o filozofie așa aducă, gîndirea mi se re-purtă cu la ale asuora unui alt cîntăret al betiei, asupra unui alt tînar amice, carele dispăru într-o zi dintre noi, lășindu-ne numai, ca dovezi ale talentului ce fierbea în sinu-i, cîteva poezii, melodioase, pline de grație și de poezie, de felocioase, viole-ciune...”

E lesne de văzut că acele pronume noi și ne nu sint auctoriale ci generice, privînd totalitatea iubitorilor români de poezie. De aceea poate părea surprinzătoare trecerea bruscă de la subiectivul mi, în fraza următoare la pluralul auctorial:

„Alexandru Sihleanu, tovarăs cu noi de studii în țară și-n străinătate...” „După ce caracterizează omul și opera, citînd cinci catrene bacchice din poezia prietenului defunct, Odobescu se întoarce la persoana întâi singular, mai potrivită, desigur, a-mintirilor intime, decît pluralul ceremo-nios:

„Pe cînd mă aflam pörnît în aceste a-mintiri felurite de dor și de mîngiere...”

și continuie cu neuitata scenă a în-tîlnirii briselei lui cu

„o frumoasă arădăsească”

în care erau îngrămădite

„o multime de tinere arădăsealee gătite și împodobite cu toate fețele eucurebului...”

ceea ce nu l-a împiedicat pe Odobescu să-si pună surugiu la ba să le întreață, ba să rămînă la urmă, bucurîndu-se de spec-tacolul simulăției pudorii tinerelor „cîm-pence”.

Este o pagină de curioasă poezie rusti-că, dar galantă, ca o gravură de Watteau sau de alți pictori ai secolului Luminilor care a fost și acela al unor „bergeries”, astăzi încă pline de grație vetustă.

În lunga descripție a minăstirii (Snagovului?), cu respectivul ei istoric, nu mai întîlnim nici o formă a pronumelui de persoana I generică, stilul eruditiei ar-heologice impunîndu-se exclusiv. Ba chiar în mod umitor cînd se intrerupe examinarea „originelor Induloase”, adică indoielnice, improbabile, autorul nu re-

²⁾ Cf. la Vasile Drăguț *Dictionar encic- lopedic de artă medievă românească*, București 1975, pag. 280—281. Snagov, sta- rea actuală a cunostintelor istorice și ar- cheologice, cu trei ilustrații (pictură mu- rală, biserică văzută dinspre sud și pla- nul ei).

Trapez

CCXXIX

1028 — Cum, se întrebau faraonii vexați, și șclavii visează?

1029. Un vis. M-am pomenit în mină cu o creangă de cireș care — ciu-dat — avea în vîrf cîteva flori de frezie. Mi-am adus aminte cum, mai la in-terceptul verii, plecînd de acasă pentru m-am dată vreme, lăsasem în frigider o frezie. Era cea din mina mea, care, între timp, crescuse în mod miraculos. Mergeam cu ea pe țărîmul mării, privind-o cum se lungeste în fiecare clipă și își adaugă noi flori. În stînga mea era o pădure. Mă întîlneau cu mulți oameni care mă priveau mirați. La un moment dat, printre florile de frezie am văzut altele mai mari și rotunde. Am tras vîrfurile crengii spre mine și am descoperit că avea un altoi de trandafir.

1030. Multe se cuvin să fie ca inima. Mai întii de toate, inima.

1031. Frumusețea vindecă și ea. Într-o societate perfect organizată, mi-nisterul sănătății ar trebui să acorde o primă femeilor frumoase.

Geo Bogza

căre la forma subiectivă ca mai fireas-că, ci păstrează pluralul pe care l-am nu-mit auctorial:

„Spre a merita și noi o asemenea în-dulgență, să fugim un moment din Snagov, să găsim zidurile-i ce cu atîta stă-ruintă ne ascund zidurile-i cu al primei înălțări: să ne aventurăm pe balta lată ce le-m-purtă de toate părțile și să ne por-nim, purtați de o luntre mititică scorbore nemăiestrită de copaci, pe care încetîșor cu visla o mină un modest călugăr din mânăstire...”

Stilul impersonal științific, auctorial, cu pronumele persoanei întâi la plural, con-tinuă în descrierea minăstirii cu mormin-tele și frescele foarte bogate. Este conti-nutul cap. II. *Indoieli asupra cititorii. Ca-pitolul III se intitulază O doamnă rea și un domn bun*, adică istoria doamnei Chiaina, eroina celebrei nuvele eponime a lui Odobescu și sotul ei, Mircea Cioba-nul. Stilul redevine auctorial: „vom cău-ta...” „trebuie să facem o distincți-une...” „Trebuie să observăm că...” „Cunostintele noastre genealogice...” „Să ne multumim...” etc. Poate că nu-mai acest noastre să se refere la acelea ce sint la îndemina tuturor nu numai a autorului.

Întreg capitolul este redactat în stil im-personal, științific fără mențiunea im-personală a celui său. O intrerupere a a-cestui stil intervine în momentul cînd Odobescu se adresează direct lui Matei Basarab, pe care-l consideră cel mai mare voievod din trecut, alternînd însă cele două modalități:

„...întîlnim...” „...zăm place...” „...îmi pare că te văd...” „...te mărec...” „...te văd...” „...ca să încheie capitolul la forma obiectivă, auctorială:

„...ne-am silit să înmuim...” „cu inter-ca-larea întempestivă a subiectivității” „...am sîmțit în mine...”

și cu finalul iarăși impersonal

„...să trecem...” „...să găsim...” al omu-lui de știință.

Și în capitolul foamei, IV *Poezia trece im-personal, în primul paragraf autorul adă-rînd ea*

„...omul cu iubire de țară...” dator

„...de a cerceta faptele și împrejurările vietei acelor oameni cari au purtat odată, cu onoare sarcina destinului național...”

În speță aci, omul cu iubire de țară”, transformat în istoric și istoric al artei, este Odobescu însuși, care continuă, în a-celasi stil, spre a povesti tragedia sfîrsit al postelnicului Constantin Cantacuzino, sugrumat, cu exact două sute de ani în urmă, în trapeza minăstirii Snagov:

„Să ne strămutăm, spre pildă, cu gîndul la anul 1662...”

Stilul auctorial, care mai poate fi nu-mit cum am și făcut-o, categoric, revine la un alt cap de paragraf:

„Intențiunea noastră n-a fost însă...” și urmează tot așa cu

„...ne pare rău...” „...ca ne mai sîlim...” „Fiindcă însă vorbirăm de...” „Aci vedem dar...” etc.

Uneori, desigur, pluralul, pe care l-am numit generic, nu mai îl vizează personal pe autor, ci stătea noastră, la acel mo-ment dat, cu abstea noastră a cunostin-țelor:

„Radu Cronograful Greceanu, ce se crede a fi Radu Logofătul Arcecanu, ne citează ve-chiul pomelnic de lemn al mânăstirii Cimpulung însă noi nu-l mai avem...”

Nu același e însă sensul formei imediat următoare a adiectivului posesiv:

„În excursiunile noastre [...] ni s-a în-tîmplat să găsim un pomelnic...”

Și o vorba desigur, de propriile-i rai-te scromonitoare de antichități naționale și de propria-i descoperire.

Urmează și forma mai solemnă a no-minatului noi:

„Noi însă ne-am silit a recompune, dupe documente și inscripțiuni o listă de egu-meni acestui sfînt lăcas. Nu o dăm ca exactă, fiindcă e probabil că are multe

lacune, de aceea am și pus la fiecare egumen anii în care îl găsim figurînd [...] Ruinele actuale ale mânăstirii nu vor con-serva, credem, posterității, nici un alt nume de egumen snagovean. [...] Iată însă lista celor din vechime; am putea să o începem cu un egumen Lazăr, de care pomeneste un hrisov fără de leat dat de Mircea-vodă Bătrînul; dar epoca mai pre-cise avem pentru cei următori...”

Între anii 1441 și 1788 lista cuprinde 24 de egumeni. Observăm din nou că ultimul verb, avem, trebuie înțeles de ase-meniul la starea generală de atunci a cu-nostintelor istorice asadar vocabula nu-l privește numai pe autor, ci pe toți deti-nătorii de cunostinte istorice. Aoeasi s-arată și semnificatia vocabulei

„...nu am avem notiuni interesante...”

despre urmasii celui mai vechi egumen. Cînd însă Odobescu spune:

„...tocmai pe la sfîrsitul secolului al XVII-lea ne putem opri, cu oarecari a-mănunte asupra doi dintr-insii...”

înțelegem că e iarăși vorba de autor, cu propriile-i investigații sagace.

În tot ceea ce mai cuprinde acest capi-tol cu referența la minăstirea Snagov do-mină categoric stilul impersonal, științific:

„...cercetările noastre ispititoare...”

Abia la urmă se intercalează forma personală a pronumelui, cînd cercetătorul încearcă bucuria unei descoperiri:

„...pe un părete al altarului din stînga [...] văzui [...] numele unui necunoscut...”

Asadar regula, vorba aceea, se întărește cu cite o excepție adică cu o derogare.

Finalul, de două pagini numai, justifică a doua parte a titlului celui de al patru-lea și ultim capitol: la foamta plătică, cu greu obținută de la gaisoșii călugări, „lă-tăreată, vie și grasă”, Ea a fost menită să sature acea „foame nespūsă”, stîrnită de „drumul și nobila patimă” a curiozității științifice.

În aceste pagini domină modul subiec-tiv al prezentării nu însă, și aci, fără u-nele excepții:

„...cit despre noi, [...] ne vom cerea să descriem prin ce mijloace un om cu gust o doate aduce la gradul cel mai înalt al suculentei...”

Beneficiem prin urmare de rețeta cu-linară a gătirii plăticii de Snagov cu vo-luptatea descriptivă a celui ce se lînsese pe buze ante și post festum, totul trecut la persoana a doua singular, ca într-un dia-log:

„Socotește-te că esti pe drum [...] ai umbat mult te-ai ostenit. Simți în sinetî un gol...” etc.

Urmează un ultim accent subiectiv de satisfacție personalizat:

„...mă prinț că ai să jurî cum că vesti-tul peste de mare rhombus, asupra căru-i găteală a deliberat marele senat roman și pe care l-a cîntat marele Juvenal, n-a pu-tut să aibă așa gust ca plătica de Snagov astfel gătită...”

Fraza finală vine totuși pe cataligele stilului impersonal:

„Sîrsim cu această rețetă culinară, si-guri fiind că cel puțin pentru dînsa, citi-torul ne va rămînea pururea îndatorat...”

Constatăm că asadar că omul de lător al-ternează cu cel de știință, trecînd fără totală consecventă de la eu la noi, după cum „decvine cazul”?

În articolul viitor vom cerceta același loc al celor două stiluri, foilețind *Istoria arheologiei* (1877), a celui ce a fost un pionier în această ramură a științei.

Șerban Cioculescu

³⁾ Citatele noastre au fost făcute după editia de *Opere*, II, editie îngrijită cu glo-sar, bibliografia scriitorului și studiul in-troductiv de Tudor Vianu, în Colecția „Clasicii noștri”, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București 1955.

Primul Marin Preda

INVESTIGĂRILE în presa deceniului 5, întreprinse pe cind lucra la „Propuneri pentru o posibilă istorie a literaturii noastre contemporane”, l-au dus probabil pe Ion Cristoiu la ideea de a întocmi această ediție a **Serierilor de tinerețe** ale lui Marin Preda.*) A strins în ea proze publicate de Marin Preda în presa amintitului interval și nereluate în volumul **Întîlnirea din Pământuri** (1948), altele reluate în acest volum sau în romane (ca episoade interpolate), precum și nuvela **Ana Roșculeț**, apărută de sine stătător în 1949 și de atunci neretipărită.

Criteriul de antologare face originalitatea acestei ediții a lui Ion Cristoiu. El a ales textele conducindu-se după ceea ce socotește că este, pentru prima epocă de creație a lui Marin Preda, „o dominantă tematico-stilistică” și anume: „sondarea stărilor abisale de conștiință și chiar a subconștientului, experiență care îl pune în contemporaneitate cu unele căutări și reușite ale prozei lumii (proza și eseistica existențialistilor etc.) dacă nu cumva uneori le anticipează”. („Notă asupra ediției”). Deci nu o imagine a întregului Preda al anilor de început vrea Ion Cristoiu să ofere în ediția sa, ci una structurată pe un aspect, parțial, așadar, însă nu secundară, fiindcă se axează, după cum ne-a avertizat, pe o „dominantă”.

Mobilul polemic, dar și recuperator, al acestei inițiative este îndeajuns de limpede. Pînă acum, în proza de început a lui Marin Preda s-a văzut precumpănitor, prin tipuri, situații umane, climat spiritual etc., o prefigurare a lumii din **Moromeții**. A lumii dar și a facturii stilistice, a formulei literare de acolo, aparținătoare liniei realismului obiectiv, cu puncte de sprijin în marea tradiție epică Slavici-Rebreanu. Actualul editor nu contestă existența, în nuvele și povestiri, a nucleelor din care va germina materia **Moromeților**, și nici continuitățile de linie stilistică dintre nuvele și roman. El constată însă, în scrierile de început ale lui Preda, filioane literare la fel de prețioase nepreluate de **Moromeții**, și nici de celelalte romane, fapt pentru care au rămas, nemeritat, în umbră. Își propune în ediția sa, compensator, să le valorifice cu precădere, prin selecție și în cuprinsul comentariului introductiv.

Dar să vedem mai de aproape, urmărind demersul analitic întreprins în stu-

*) Marin Preda, **Serierile de tinerețe**, ediție, studiu introductiv și note de Ion Cristoiu, Editura Minerva, 1987.

diul său de Ion Cristoiu, despre ce latură insuficient scoasă la lumină a nuvelor lui Marin Preda este vorba. „Excepție, făcînd tripticul **O adunare liniștită**, scrie Ion Cristoiu, prozele lui Marin Preda din anii 1942—1948 se constituie într-o radiografie a tulburării stîrnite în întreaga ființă de o stare obscură, din subconștient. Fără să-și poată lămuri ce se întîmplă cu ele, personajele se confruntă cu un rău interior, care le chinuie insuportabil și le minuie ca pe niște marionete”. Mai departe criticul va vorbi despre „gama extrem de largă”, în nuvele, a pornirilor imanind din subconștient, despre impulsurile instinctuale către violență în **Roțile, Noaptea, La cîmp**, despre „complicate trăiri existențialiste, cum ar fi, de exemplu, neputința în fața implacabilului morții (**Plecarea, Nepotul, Înția moarte a lui Anton Tudose**)”, despre „spaimele misterioase” din **Strigoaica, Saleimul, Colina**, despre „complexitatea stărilor abisale” din nuvela **Iubire**, unde poate fi urmărită „o stare erotică subconștientă de un fel aparte”. Astfel de interpretări ale situațiilor din nuvele criticul le sprijină prin analize amănunțite, stăruind pe detaliile unor comportamente, raportînd nuanțat imprezibilul desfășurării interioare la factorii de context. În totul, studiul său construiește o imagine plauzibilă a unui Marin Preda preocupat, în prima fază a creației lui, de psihismele incontrollabile, aplecat asupra laturii de taină, neliniștitoare prin enigmatic, a ființei umane, o imagine a unui Marin Preda altfel decît aceea solară impusă de **Moromeții**. Atît studiul introductiv cit și felul cum este alcătuită ediția acționează în sensul promovării acestei imagini remanente. Deliberat, autorul nu introduce în sumar, de pildă, moromețiana **O adunare liniștită**, iar în alte cazuri alege dintre varianta din presă și cea din **Întîlnirea din Pământuri** pe aceea mai convenabilă demonstrației urmărite. De cele mai multe ori este preferată varianta inițială, scriitorul procedînd mai tirziu la rețușări în sensul obiectivității reprezentărilor.

IN ceea ce mă privește, cînd am comentat, în **Prozatori de azi**, scrierile de început ale lui Marin Preda, observam, în special în legătură cu povestirile **Colina** și **Amiază de vară**, că ele oferă „neașteptate puncte de sprijin pentru tentațiile de perturbare a descrierilor obiective, prin apelarea la fantastic și vis”. Mă surprinsese angoasarea eroului din **Colina** care se trezește într-o

dimineață „cuprins de o spaimă grozavă”, apăsător de presimțiri negre, de neliniști care sporesc pe drumul din pădure unde întîlnește acel moșneag misterios, demonic; iar în **Amiază de vară** mă izbise acru halucinant și straniețate a întîmplării cu mașina care coase singură. În amîndouă narațiunile, și în altele, de aceeași factură, observam, „realismul fundamental al scriitorului se dovedește aderent la sugestiile care aspiră să depășească descriptivul strict”. Să mi se ierte autocitarea care în nici un caz nu urmărește să revindică vreă prioritate. Am vrut numai să întăresc cu o impresie critică personală, formulată în fugă cîndva, ceea ce Ion Cristoiu dovedește independent și cu belșug de argumente, urmărind pînă în nuanțe ceea ce vrea să dovedească. Îl rețin mai cu seamă, în studiul său, aspectele de psihologie inexplicabilă, reverberările subconștientului și mai puțin intruziunea fantasticului în unele povestiri ale lui Preda, cum ar fi **Strigoaica** sau **Amiază de vară**. Poate de aceea pe ultima nici nu a inclus-o în antologie. Eu aș fi stăruit și în această direcție și ea relevată prea puțin cînd se discută factura complexă a prozei de început a lui Marin Preda. În **Strigoaica**, de pildă, avem imaginea unei vieți țărănești sensibil diferită de aceea pe care prozatorul o înfățișează în **Moromeții**. Eresurile populare, legendele, poveștile despre vircolaci și strigoaice invadează aici cotidianul satului, stîrnind în suflete propensiunea către ireal. Funambulescul e temperat totuși de comic, de imaginile hilare care însoțesc intervenția supranaturalului în viața cea de toate zilele. Dar să citez, totuși, un fragment pentru a exemplifica spiritul acestor reprezentări de o specială savoare: „— Tață Stanco, întreb eu iar, da' a mai fost mîncată luna vreodată? — A fost, băiete! Mi-aduc aminte, uite, eram tot așa ca ictii astea, și a fost a ticia seară, cînd muri Maria Inghioarța. — Maria Inghioarța? — Păi da', că au văzut-o oamenii cum a fugit prin fundul grădinii, prin vîgăuni, și uite așa s-a ridicat ca o matahală spre lună. Da' au țipat oamenii, au strigat și au gonit-o, spurcăciunea iadului!..”

Mie mi se făcu frică, și toți ne zgribulirăm. Cîteva fete se rugară să ne spună cine a fost strigoaica aia, și tața Stanca începu să ne povestească. Noi ascultam cu bărbile pe genunchi, iar ea torcea și ne spunea, scupînd din cînd în cînd între degetele-i care țineau fusul. — Pă fata asta, mă maiică, să fi văzut-o cînd trăia, nu-ți venea să crezi că e fată.

— Pă fata asta, mă maiică, să fi văzut-o cînd trăia, nu-ți venea să crezi că e fată.

Parcă era altă aia! Era neagră la față și avea toate deștii dă la miini și dă la picere albe, buzili tot albe erau. Umbra lăiață și să n-o fi văzut-o noaptea, Doamne ferește! Nimeni nu știa a cui e, și era tocmită să umble cu oile oamenilor. Eu zic că avea pe „Cine-nu-trebuie” în ea, ca să vedeți, maiică, cum se apuca la bătaie cu oamenii și le spărgea capetele cu măciuca.”

Ion Cristoiu este preocupat însă, cu preponderență, cum am spus, de comportamentele psihice pe care le generează procesele obscure din subconștient, „stările din adîncuri”, făcînd observația justă că Preda rămîne, în narațiune, la consemnarea **efectelor** acestor procese. Nu trece adică la „amănunțirea” prin analiză a „lumii abisale”, ci înregistrează numai răsfrîngerile acesteia în manifestările umane exterioare. Atenția și-o menține, așadar, îndreptată către suprafața vieții, dar ceea ce se întîmplă acolo ne sugerează că are corespondent într-un plan de profunzimi psihice inelucidabile, misterioase. Citeodată criticul forțează totuși textul interpretat, atribuind „abisalitate” și dependență de subconștient unor trăiri care au explicații mult mai simple. În **La cîmp**, în **Iubire** și în alte narațiuni unde asistăm la scene de violență, la încăierări cu ciomegele între flăcăi etc., avem de-a face cu izbucnirea instinctuală a țăranelor tinere, a omului natural care își decomprimă prea plinul de vitalitate, fără motivații psihologice obscure, fără abisalitate. În alte cazuri putea fi invocată și determinarea socială. Eroul din **În ceată**, de pildă, e o înfrîncare a ideii de exasperare, antiofînd, ca personaj, manifestarea unui Țugurlan din **Moromeții**. Dar excesul de atribuire cel mai flagrant îl face criticul readucînd în atenție nuvela **Ana Roșculeț** despre care afirmă că „rezistă timpului prin uriașul talent al autorului în scrutarea mișcărilor sufletesti înfîntezabile, prin sesizarea proaspătă, pe viu, a unei realități istorice în mers.” De fapt, nefericita compunere e atît de tezigă și de împovărată de clișeele timpului, încît nu poate oferi aspecte semnificative de viață sufletească apte să fie scrutate înfîntezabil, și dacă rezistă ceva din ea sînt cele cîteva scene de aspru realism de la început, înfățișînd existența de subburie bucureșteană (tocmal acestea au fost însă incriminate. La apariție, ca naturaliste!). Introducînd **Ana Roșculeț** în antologie, autorul a creat în cuprinsul ei o denivelare valorică.

Aducînd, la sfîrșit, aceste amendamente ediției lui Ion Cristoiu nu vreau, totuși, să-i diminuez însemnătatea. Ea propune o imagine substanțial înnoită despre literatura primului Preda, un scriitor, după cum se poate vedea și de aici, cu operă deschisă, capabil, în continuare, să stimuleze spiritul de ingeniozitate al criticii.

G. Dimisianu

VASILE GIȚĂ: Grup vocal (Din expoziția republicană organizată cu prilejul încheierii celei de-a VI-a ediții a Festivalului național „Cîntarea României”)

Revista revistelor

Secolul 20

nr. 295, 296, 297

Apărut în preajma deschiderii Congresului al III-lea al educației politice și culturii socialiste, **Secolul 20**, nr. 295—296—297 confirmă încă o dată — prin bogăția și calitatea informației culturale — constanța cu care revista a contribuit la perpetuarea și multiplicarea căilor de dialog între culturi, fervoarea cu care a căutat să împună în circuitul universal valorile artei, ale literaturii române. „În toate epocile istorice — se arată în editorialul revistei — și cu atît mai mult în acești 22 ani de cînd în fruntea partidului și statului se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, cultura a fost un factor determinant pentru definirea ființei noastre colective, un stimulent de progres, o cale de valorizare maximă a potențialului creator național”. În acest spirit rubricile revistei prezintă cititorilor creații ale unor valoroși oameni de artă străini sau ro-

mâni, afirmînd apropoieră umanistă a culturilor cu scopul sporirii zestrei culturale și artistice „în spiritul acelei conștiințe de sine ce se exprimă prin diversitate și valoare”, după cum se susține în același editorial.

Astfel, sub genericul „Poezia — dimensiune a umanului”, Ștefan Aug. Doinaș și Dinu Flămînd prezintă poemele de profundă rezonanță ale lui Gerardo Diego, César Vallejo și Carlos Drummond de Andrade. „Memorie și viitor” este intitulată secțiunea dedicată reflectării celui de-al doilea război mondial și rezistenței antifasciste în opere de artă și creații literare. Alături de desenele „manifeste ale miniei și durerii” ale lui Marcel Iancu (comentate de Geo Șerban), sînt prezentate fragmente din romanul-document „Foma” al lui Daniil Granin (tradus de Alexandra Nicolescu) și „Pluta” al lui Robert Trumbull (tălmăcit de Al. Baci). Florian Potra consemnează (și traduce) rezultatul preocupării a doi scriitori italieni, Silvio Guarnieri și Arturo Colombo, pentru reconstituirea destinului unor eroi ai rezistenței, din Italia, iar Andrei Ionescu traduce și adnotează fragmente din romanul antifranhist „Semne de identitate” al scriitorului spaniol Juan Goytisolo. Sub titlatura „Limbaj și societate — Note pentru o semantică marxistă”, Adina Kernerșe alege fragmente din lucrările filosofului, sociologului Raymond Williams. „La sursele revoluționare ale veacului XX” îi permite lui Barbu Brezianu o fină analiză a incidentelor (și coincidențelor!) întîlnirii (reale) la Zürich în anul 1917 a lui Lenin, Tzara și Joyce, așa cum apare în piesa reputatului dramaturg englez Tom Stoppard, „Trei răscruci” (în românește de Antoaneta Ralian), iar lui Radu Lupan surprinderea termenilor români utilizați de Joyce în „Finnegans Wake”.

Destinul lui Constantin Brăncuși în istoria artei moderne este comentat de cunoscutul poet american William Carlos Williams, de Dan Grigorescu, Barbu Brezianu (care prezintă și o propunere a sculptorului Isamu Noguchi pentru pune-

rea în valoare a complexului brăncușian de la Tîrgu-Jiu), Dan Nasta, Dan Hăulică (pe marginea volumului „Brancuși” semnat de Pontus Hulten, Natalia Dumitrescu, Alexandru Istrati, publicat recent de Flammarion), Radu Șteflea și Constantin Noica. Radu Lupan analizează „primul Faulkner” (romanul „Mayday”), tradus de Mircea Ivănescu iar Mircea Mihaieș — „ultimul Cheever” (romanul „O, ce paradis părea!”).

Sub genericul „Afirmări ale poeziei românești” sînt grupate traduceri în franceză, engleză și italiană ale unor poeme de Tudor Arghezi, Radu Bouréanu și Maria Banuș, prezența de Radu C. Teposu, Șerban Cioculescu, Constantin Noica, Alexandru Paleologu, Ov. S. Crohmălniceanu, Dana Dumitriu. Sculpturile lui Paul Vasilescu (ale căror reproduceri ilustrează, alături de iconografia brăncușiană, spațiul revistei) dau posibilitatea unor comentarii critice de adîncime semnate de Andrei Pleșu, Theodor Enescu, Mihai Ispir și Grigore Arbore. Ultimul spectacol regizat de regretatul Gheorghe Harag, „Livada cu vișini”, reprezintă un prilej pentru Lucian Pintilie și Alexandru Paleologu de a sublinia originalitatea profundă a unui mare talent al scenei române, un spirit incisiv și frămîntat așa cum îl prezintă și cea care i-a fost colaboratoare, Doina Levintă.

O serie de personalități culturale străine ce ne-au vizitat țara (Guillevic, Elie Wiesel, Rafael Alberti, Aharon Appelfeld, Monique Haas), sînt evocate de Maria Banuș, Ion Brad, Andrei Ionescu, Geo Șerban și Valeriu Răpeanu. De un interes aparte este interviul (în exclusivitate) acordat Alinei Ledeanu de marca balerina Maia Plisețkaia, însoțit de fotografiile inedite și comentarii. Un „Carnet” conținînd articolul lui Waclav Sadkovski, „Traducerea ca act critic” (în românește de Andrei Dărlău), și jurnalul vizitelor în România a lui John Cheever completează acest număr atît de dens și interesant al **Secolului 20**.

R. V.

VICTORIA REVOLU

Partidul Comunist, de Comitetul Național Antifascist, creat în iunie 1933, în conducerea căruia a fost ales tovarășul Nicolae Ceaușescu. Au intrat în tezașul bogatei experiențe de luptă a clasei muncitoare, a Partidului Comunist Român marile demonstrații antifasciste și antirăzboinice de la 31 mai 1936 și 1 Mai 1939. Ele au exprimat hotărârea maselor muncitoare, a întregului nostru popor de a se opune fascismului și revizionismului, de a apăra pacea și democrația, de a salvarea unitatea și suveranitatea națională a patriei.

Politica de cedare și compromis față de pretențiile de dominație mondială ale statelor fasciste, revizioniste, tolerată sau chiar promovată de cercurile conducătoare din diferite țări, a încurajat acțiunile agresive ale Germaniei naziste, a deschis calea declanșării celei de-a doua conflagrații mondiale.

În anii 1938—1939, ca urmare a acestei politici, a ruperii echilibrului statornicit prin sistemul de tratate de pace de la Versailles, România, ca și alte state mici și mijlocii din Europa, este izolată pe plan extern, rămânând pradă fascismului revizionist. Tot mai mult au ieșit la suprafața vieții politice elementele extreme drepte reprezentate în România de Garda de fier, organizație fascistă stipendiată de la Berlin. Aceasta a încurajat, totodată, acțiunea vîrfurilor reacționare, a elementelor de dreapta, a permis ciuntiri teritoriale, impunerea odiosului dictat fascist de la Viena din 30 august 1940, instaurarea dictaturii militarofasciste, în frunte cu generalul Ion Antonescu. Baza politică a regimului dictatorial, instaurat în septembrie 1940, a constituit-o, în prima etapă, Garda de fier; reazemul său cel mai puternic a fost Wehrmachtul nazist, ale cărui mari unități — începînd din octombrie 1940 — au intrat în România, îndeplinind, în fapt, rolul de trupe de ocupație.

Ridicînd asasinatelor și crimele la rang de politică de stat, începute anterior prin omorîrea primilor miniștri I.G. Duca, în 1933, și Armand Călinescu, în 1939, grupuri teroriste din poliția legionară au împușcat în noiembrie 1940, în închisoarea Jilava și în localul poliției din București, 67 de demnitari și funcționari superiori, printre care generalul Gh. Argeșanu, fost prim-ministru după Armand Călinescu, Victor Iamandi, fost ministru de justiție. În aceleași zile au fost asasinați marele istoric Nicolae Iorga și profesorul universitar Virgil Madgearu. De gloanțele fascistilor au căzut mulți militanți comuniști, patrioți.

La 23 noiembrie 1940, Ion Antonescu a semnat documentul de aderare a țării la Pactul tripartit. Germania nazistă, continuînd politica de forță și expansiune, încalcînd tratatul de neagresiune încheiat cu Uniunea Sovietică în august 1939, a atacat U.R.S.S. în iunie 1941. Acest fapt a schimbat în mod radical cursul războiului, a grăbit înfăptuirea și dezvoltarea coaliției de forțe antihitleriste, a intensificat lupta popoarelor crotopite sau amenințate de hitlerism. La 22 iunie 1941, România, contrar voinței poporului, a fost împinsă alături de Germania hitleristă în războiul împotriva Uniunii Sovietice.

RASPUNZÎND aspirațiilor profunde ale poporului, Partidul Comunist Român — apărător neînfricat al intereselor supreme ale țării — s-a situat, de la început, în fruntea luptei împotriva dictaturii militarofasciste, a războiului hitlerist, pentru alungarea trupelor străine din țară și alăturarea României la Coaliția Națiunilor Unite, dovedindu-se și de această dată la înălțimea răspunderii sale revoluționare, naționale.

Pregătind răsturnarea guvernului antonescian și militînd consecvent pentru salvarea țării de catastrofa națională de care era amenințată, Partidul Comunist Român a urmărit cu perseverență coalizarea pe baze largi a tuturor forțelor sociale și politice interesate, dintr-un motiv sau altul, în ruperea alianței cu puterile Axei, reînvierea independenței și suveranității naționale.

Este meritul nepieritor al Partidului Comunist de a fi canalizat într-un singur suvoi lupta clasei muncitoare — forța hotărîtoare a clasei antifasciste, opoziția dirză a țărănimii, protestul energic al intelectualității, puternica stare de spirit antihitleristă din rîndul soldaților și ofițerilor, împotriva întregului popor față de dominația hitleristă, față de regimul antonescian.

În Circulara C.C. al P.C.R. din 8 iulie 1941, în Platforma-program din 6 septembrie 1941 și în alte documente, Partidul Comunist a elaborat tactica de luptă corespunzătoare noilor condiții în care se afla țara, stabilind următoarele obiective de luptă: răsturnarea guvernului Antonescu; formarea unui guvern al independenței naționale, compus din reprezentanți ai tuturor forțelor patriotice; ieșirea României din războiul antisovietic și alăturarea ei la Coaliția Națiunilor Unite; alungarea trupelor hitleriste din țară și eliberarea părții de nord-vest a României de sub dominația Ungariei horthyste; recucerirea libertăților cetățenești și democratice etc.

Obiectivele platformei și sarcinile ce stăteau în fața poporului pentru eliberarea patriei de sub dominația fascismului au fost popularizate prin presa ilegală și prin viu grai de către membrii P.C.R. în rîndurile maselor muncitoare, în armată, în cercuri ale intelectualității și ale altor categorii sociale, au fost aduse la cunoștința conducătorilor Partidului Social-Democrat și a principalilor lideri ai partidelor burgheze.

În acei ani de crîncenă opresiune, spre mîndria intelectualității — oameni de știință, artă, cultură, scriitori, ziaristi, cadre didactice — răspunzînd sentimentelor profunde ale patriotismului, ale legăturii cu poporul, au respins ideile reacționare, ideologia fascistă. Cei mai de seamă scriitorii au găsit mijloacele prin care să exprime opoziția față de fascism, față de regimul de dictatură și dominație străină.

În mișcarea de rezistență o contribuție însemnată au adus organizațiile de masă conduse sau aflate sub influența Partidului Comunist: Uniunea Tinerețului Comunist, Apărarea patriotică, Frontul plugarilor, Uniunea oamenilor muncii maghiari (MADOSZ). În 1942, P.C.R. a înființat organizația Uniunea patrioților care avea sarcina ca, pe baza obiectivelor platformei din 6 septembrie 1941, să strîngă în rîndurile sale și să mobilizeze la luptă pe intelectuali, funcționari, studenți, meseriași, mici comercianți și industriași ș.a. În același timp, P.C.R. și-a pus ca sarcină organizarea unui aparat militar cu ramificații în întreaga țară. Aparatul militar avea misiunea de a organiza desfășurarea luptei armate împotriva dictaturii militarofasciste, a hitleriştilor. Se preconiza atragerea armatei de partea frontului patriotic, organizarea de grupe de patrioți în orașele și satele unde existau organizații de partid și în rîndurile unităților militare. Una din cele mai de seamă preocupări ale Partidului Comunist în anii mișcării de rezistență, destinată să cuprindă și un vast proces transformator social-economic și politic care să schimbe din temelii România, a fost pregătirea politică și militară, în cele mai mici amănunte, a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

UN prim succes al Partidului Comunist, obținut pe linia încheierii unor alianțe politice, l-a reprezentat crearea, în vara anului 1943, a Frontului Patriotic Antihitlerist, care reunea Partidul Comunist și partide și organizații patriotice ca: Frontul plugarilor, Uniunea patrioților, Uniunea oamenilor muncii maghiari (MADOSZ), Partidul Socialist-Tărănesc, organizații ale Partidului Social-Democrat etc. În toamna aceluiași an, Partidul Comunist Român a reușit să stabilească o serie de contacte cu cercurile palatului regal. Într-un manifest, Comitetul Uniunii Patrioților preciza: „Uniunea Patrioților, care duce fără preget lupta împotriva crotopitorilor nemți, cheamă toată suflarea românească la UNIRE, trecînd peste orice deosebire socială sau de

partid. Tărăniști, liberali, socialiști, comuniști și oameni neînregimentați, partide, civili și militari, uniți în murele Front Național Antihitlerist și conducerea Comitetului Național de eliberare, compus din reprezentanți tuturor organizațiilor politice și patriotice, trebuie să păsească la luptă decisivă”.

Un factor care a contribuit la fărîmarea unei și mai largi coaliții și la înfăptuirea potențialului de luptă al forțelor antidictatoriale și antihitleriste l-a constituit realizarea în aprilie 1944 a Frontului Unic Muncitoresc dintre P.C.R. și P.S.D. Prin realizarea Frontului Unic Muncitoresc s-a înfăptuit unitatea de acțiune a clasei muncitoare și s-a întărit capacitatea ei de luptă pentru eliberarea patriei și progres social.

Crearea Frontului Unic Muncitoresc acțiunile comune duse de reprezentanții celor două partide muncitorești în linia apărării intereselor fundamentale ale patriei au dat un puternic impuls procesului general de coalizare a tuturor forțelor antihitleriste. În aceste condiții, la 26 mai 1944, P.C.R. și P.S.D. au semnat un acord cu grupul liberală condusă de Gh. Tătărescu, în noaptea de 13/14 iunie 1944 a avut loc în București, într-o casă conspirativă a partidului, o consfătuire la care au luat parte reprezentanți ai P.C.R. ai palatului și armatei. După lungi dezbateri, în cadrul consfătuirii au fost acceptate punctul de vedere și planul Partidului Comunist de răsturnare pe forță a dictaturii antonesciene.

În cadrul acțiunilor de rezistență antihitleristă au avut loc demonstrații, conflicte de muncă, greve, deteriorări utilajelor ce lucrau pentru război, o raieră a unor trenuri militare, acțiuni de sabotaj în uzinele de armament, incendierea depozitelor militare, oprirea țărănilor la rechiziții și ascunderea produselor alimentare, proteste adresate guvernului de către personalități din domeniul culturii și învățămîntului, neprezentarea la recruta sau concentrare, dezertări din unități militare, acțiuni ale unor grupuri partizani. Toate acestea au slăbit potențialul de luptă al mașinii de război hitleriste, au influențat intensificarea mișcării de rezistență a întregului popor.

Împrejurările externe și creșterea puternică a stării de spirit antihitleriste în toate categoriile populației realizarea acordului de colaborare între P.C.R. și P.S.D., contactele și înțelegerile stabilite de Partidul Comunist cu generali și ofițeri superiori și cercurile palatului au condus la înfăptuirea la 20 iunie 1944 a unui acord al liderii principalelor partide burgheze Partidul Național-Tărănesc și Partidul Național-Liberal. Rezultat al politicii de largi alianțe general-democratice antihitleriste preconizate de P.C.R. acest acord a reprezentat unirea lupta antifascistă a celor mai diverse clase și pătri sociale, partide și grupuri politice, coalizînd în jurul clasei muncitoare, elementul de bază al mișcării de rezistență, toate forțele patriotice.

O importanță hotărîtoare pentru victoria luptei de eliberare națională a poporului român a avut-o atragerea armatei de partea forțelor patriotice. Condițiile concrete ale României și starea de spirit antifascistă, antihitleristă a maselor și ura ce clocoțea în rîndurile militarilor împotriva ocupanților germani au constituit terenul fertil pentru activitatea tuturor forțelor antifasciste în vederea atragerii întregii armate la acțiunea de răsturnare a dictaturii antonesciene și de lichidarea ocupației hitleriste.

În vara anului 1944 condițiile interne și externe deveniseră favorabile trecerii la înfăptuirea insurecției armate. Factorii principali care indică această realizare erau: starea de efervescentă a maselor; adîncirea crizei politice și militare a regimului de dictatură; atitudinea profund ostilă majorității armatei române față de continuarea războiului hitlerist; înfăptuirea în ansamblu a măsurilor politice și militare de pregătire a revoluției de eliberare națională. Pe plan extern existau condiții favorabile create

IN fiecare an, poporul român sărbătorește la 23 August evenimentul crucial din istoria glorioasă a României — victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. „Revoluția din August — arată secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — a fost rezultatul firesc al unirii, de către partidul nostru revoluționar, a maselor populare într-un larg front de luptă împotriva fascismului și războiului. Partidul Comunist Român s-a ridicat, din primul moment, cu hotărîre, împotriva ascensiunii fascismului în Europa. În deceniul al 4-lea al secolului nostru, partidul a organizat mari bătălii de clasă ale maselor largi de oameni ai muncii, împotriva pericolului fascist, pentru salvarea independenței și integrității patriei”.

Poporul român, ale cărui origini se pierd în negura îndepărtată a timpurilor, s-a dezvoltat de-a lungul milenilor unitar în spațiul carpato-dunăreanopontic. El a făurit aici o strălucitoare civilizație, și-a adus contribuția la dezvoltarea culturii și științei mondiale, în pofida vicisitudinilor și împingerilor pe care le-a cunoscut. Aici, în zona străjuită de munții Carpați, de Dunăre și Marea Neagră, strămoșii românilor — geto-dacii — au făurit acum peste 2050 de ani un puternic stat centralizat, pentru apărarea căruia vor duce lupte nenumărate. Întreaga istorie a poporului român este jalonată de lupte neînfricate pentru apărarea pămîntului străbun, realizarea statului unitar, pentru libertate socială, suveranitate și independență națională.

Aceste constante ale istoriei glorioase a poporului român au fost evocate magistral în Expunerea președintelui României, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la cel de-al III-lea Congres al educației politice și culturii socialiste. Bilanțul drumului străbătut în edificarea orînduirii noi socialiste a pus din nou în lumina adevărului semnificația istorică a evenimentelor petrecute acum 43 de ani.

De fiecare dată, ca urmare a luptei eroice, poporul român a pus opinia publică internațională în fața faptului împlinit. Așa a fost în 1859, cînd poporul a hotărît unirea Moldovei cu Muntenia, punîndu-se bazele statului modern românesc; la 1877, cînd a fost proclamată independența absolută de stat față de Imperiul otoman; în 1918, cînd, prin voința poporului, s-a realizat statul național unitar român.

CADRUL economic și social-politic în care s-a desfășurat viața societății românești după primul război mondial este dominat, în primul rînd, de desăvîrșirea procesului istoric de făurire a statului național unitar. În viața social-politică a țării, începînd din mai 1921, s-a înscris ca principală forță politică Partidul Comunist Român, continuator al vechii mișcări socialiste, al partidului clasei muncitoare creat în 1893. Ansamblul de reforme sociale, economice și politice care s-au înfăptuit în primii ani postbelici a produs în societatea românească profunde mutații. Totodată, România se afirmă pe arena internațională ca un stat hotărît să apere pacea, angajat în promovarea unor relații de echitate între toate țările.

În anii premergători celui de-al doilea război mondial, în Europa și pe plan mondial s-au ascuțit tot mai mult contradicțiile, s-a agravat încordarea ca urmare a actelor de agresiune, a încălcării independenței și suveranității unor popoare de către fascismul german și statele revizioniste. De la început, forțele revoluționare, democratice din România, unele cercuri guvernamentale au relevat gravitatea pericolului fascist. În țară au avut loc mari bătălii de clasă, între care se detașează prin semnificația lor internă și internațională luptele muncitorești din anii 1932—1933, demonstrațiile antifasciste din anii 1933—1936, organizate de

IEI DE ELIBERARE

succesele militare hotărtoare ale Coaliției Națiunilor Unite, de amploarea luptei antifasciste a popoarelor Europei, de mișcarea de partizani ce dădea puternice lovituri mașinii de război hitleriste, de acțiunile forțelor populare care au adus o contribuție de mare însemnătate la cauza generală a victoriei în războiul antifascist. În anii 1940—1944 sute și mii de militanți din rândurile poporului român s-au înrolat în lupta eroică împotriva fascismului, în mișcarea de partizani, în rezistența din Iugoslavia, Uniunea Sovietică, Cehoslovacia, Franța, Belgia, China.

ASIGURÎNDU-SE toate condițiile necesare, la 23 August 1944 forțele patriotice au trecut la înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și anti-imperialistă, care a dus la răsturnarea guvernului Antonescu, formarea unui guvern de reprezentanță națională, la trecerea țării noastre cu întreaga sa forță, cu toată armata alături de Uniunea Sovietică, de coaliția antihitleristă.

Vigoarea și fermitatea cu care întregul popor s-a ridicat la luptă, largă participare a tuturor forțelor patriotice demonstrează că 23 August 1944 a reprezentat un energetic și determinant act de voință al întregii națiuni, o strălucită afirmare a hotărării poporului român de a zdrobi orice dominație străină, de a fi liber și deplin stăpîn în țara sa, de a-și hotărî singur destinele.

Revoluția de eliberare a început prin prestarea principalilor membri ai guvernului și răsturnarea regimului de dictatură militar-fascistă. În aceeași zi, sub egida politică a celor patru partide constitutive ale Blocului Național-Democrat, s-a format noul guvern al cărui program coincidea cu programul formulat de P.C.R. pentru coaliizarea și acțiunea forțelor patriotice, naționale. În seara zilei de 23 August, începînd de la ora 22, s-a difuzat la radio proclamația regelui, prin care se aducea la cunoștința țării și a lumii întregi evenimentele istorice petrecute în România și hotărîrea poporului nostru de a lupta pentru alungarea hitleristilor de pe teritoriul patriei, pentru a-și apăra independența și a elibera partea de nord-vest a țării de sub ocupația crotipitorilor hitleristo-horthyști.

În cursul unor bătălii grele, unitățile militare, împreună cu formațiunile patriotice au lichidat rezistența trupelor naziste, au eliberat în câteva zile Capitala și întreg teritoriul României aflat, atunci, sub autoritatea guvernului român. Între 23 și 31 august 1944 forțele insurecționale române au eliberat prin luptă partea centrală, de sud-est și sud-vest a țării. În Bucureștiul eliberat complet de către forțele insurecționale patriotice la 28 august 1944, populația a salutat sosirea și trecerea trupelor sovietice la 30 și 31 august 1944.

Înfăptuirea victorioasă a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a marcat angajarea, de la 23 August 1944, a României, cu toate resursele sale materiale și umane, în lupta pentru zdrobirea fascismului, pentru obținerea victoriei definitive de la 9 Mai 1945 asupra Germaniei hitleriste.

Revoluția de eliberare socială și națională din august 1944 a confirmat justetea strategiei și tacticii P.C.R., modul creator în care a aplicat în condițiile naționale specifice principiile științifice despre rolul clasei muncitoare și necesitatea imperioasă a unității ei de acțiune, despre alianțele cu alte clase și grupări sociale, despre relația dintre condițiile obiective și factorii subiectivi în revoluție, capacitatea sa de a descifra într-un context deosebit de complex unele dintre problemele fundamentale de înfăptuire a căroră depindea salvarea țării și orientarea ei spre o cale democratică, spre progres.

În același timp, revoluția de eliberare națională a poporului român a avut profunde ecouri, semnificații și consecințe internaționale. Alăturarea României la Coaliția Anti-

hitleristă a contribuit într-o mare măsură la prăbușirea întregului front german în sud-estul Europei, la accelerarea eliberării popoarelor din această zonă, a dat noi dimensiuni ofensivei asupra Germaniei hitleriste, ducînd la scurtarea războiului și apropierea victoriei depline împotriva fascismului. „Revoluția de la 23 August — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — a constituit începutul unei epoci de profunde transformări revoluționare în societatea românească. Punînd pe primul plan lupta împotriva Germaniei hitleriste, participarea activă a României la războiul antifascist, Partidul Comunist Român a trecut, în același timp, la declanșarea unui amplu proces revoluționar, organizînd și conducînd masele muncitoare în mari bătălii de clasă pentru desființarea rămășițelor feudale, democratizarea vieții politice și refacerea economiei, pentru trecerea puterii politice și economice în mîinile clasei muncitoare, ale întregului popor și pentru dezvoltarea României pe calea noastră, a socialismului”.

După înfăptuirea victorioasă a revoluției din August 1944, efectivele militare ale României, însumînd 538 000 de ostași, au continuat lupta împotriva trupelor hitleristo-horthyste, participînd alături de armata sovietică la eliberarea părții de nord-vest a țării și, apoi, dincolo de hotarele României, pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, pînă la înfrîngerea definitivă a mașinii de război a Germaniei naziste. În această uriașă înclătcare militară, armata română, din rîndul căreia au căzut la datorie 170 000 de ostași, a dovedit spirit de jertfă, abnegație și eroism.

Cu arma în mînă, prin forțe și jertfe proprii, poporul român și-a cîștigat dreptul de a fi liber, de a se afirma nestingherit în rîndul popoarelor lumii.

Evenimentele de acum 43 de ani se înscriu ca un moment epocal în întreaga istorie a României, care a determinat o cotitură radicală în destinele țării noastre, a dus la împlinirea celor mai înalte idealuri de libertate și dreptate socială spre care au aspirat, de-a lungul secolelor, generații după generații, patrioții cei mai luminați, forțele cele mai înaintate ale națiunii noastre.

În decursul celor 43 de ani, România a străbătut mai multe etape istorice, începînd cu recucerirea independenței și suveranității naționale, înfăptuirea revoluției democratice și cucerirea puterii politice de către popor, construirea bazelor economice ale socialismului și trecerea la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate.

ÎN gloriosul bilanț al succesorilor României socialiste, constituie un eveniment crucial, cu adînci implicații în devenirea istorică a poporului nostru, Congresul al IX-lea al partidului care a inaugurat epoca marilor transformări revoluționare în construcția economică, politică și socială a patriei, în viața și modul de a gîndi și acționa al comuniștilor, al oamenilor muncii.

Marile succese obținute de poporul român în industrializarea țării, modernizarea și dezvoltarea agriculturii în contextul noii revoluții agrare, înflorirea științei, învățămîntului, artei și culturii se constituie într-un minunat raport al muncii și dăruirii față de patrie. Bilanțul marilor înfăptuiri în propășirea culturii și artei realizat la cel de-al III-lea Congres al Educației Politice și Culturii Socialiste reprezintă o mîndrie a creației și contribuției la făurirea noii conștiințe revoluționare a oamenilor, la perfecționarea căreia un rol decisiv îl au politica științifică clarvăzătoare a partidului, opera și activitatea creatoare a secretarului general, întreg sistemul conducerii societății noastre socialiste.

Astăzi, poporul român, strîns în jurul Partidului Comunist Român, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, înfăptuiește cu eroism și angajare patriotică hotărîrile Congresului al XIII-lea al Partidului, pentru edificarea societății socialiste și comuniste pe pămîntul scump al patriei.

Ion Ardeleanu

VICTORIE — sculptură de Gh. D. Anghel

Un imn de slavă

Un imn înalt de slavă, cer senin
istoriei de singe-mpurcurată
prin ani, eroic, românesc destin
în patria de azi, din imn durată
căci nu-i pămîntul țării doar pămînt
și nici doar vatra-n care focul arde
ci sacru, cel mai sacru legămînt
cu flacăra nestinsă din stindarde...

Ne-o spune cu puteri din glie-n grai
cel care ni-i, viteaz, Conducătorul
cu ar nori, stăbune, guri de roi
trecutul și prezentul, viitorul
proiecție de dor și adevăr
ce doar prin el azi poate să existe
curat ca albul florilor de măr —
desăvîrșirea faptei comuniste !

Proiecția seninelor carate
de-atunci, din August, douăzeci și trei
renașterea cimpiilor arate
de pașterea-n ochi o aștrii grei
de o lumină care nu se stinge

de-atunci, din an în an, neconținut
tot mai înalt destinul se distinge
potent cardinal, pe zare, în zenit !

Slăviți — să fiți eroi ce-ați scris în cartea
istoriei, cu singe de viteaz
cuvîntul greu, mai tare decît moartea
cuvîntul comunismului de azi
prin care poți privi ca prin fereastră
tot mersul înainte peste vremi
căci comunismul este viața noastră
sub cumpenele aștrilor supremi !

Da, August douăzeci și trei înseamnă
o cronică de glorie, un rapsoad
ce cîntă fapta patriei și-ndeamnă
precum arcada dulce-a unui pod
ce trece, mbrățișîndu-l, peste istmul
istoriei, adînc să ne-nșărim
să făurim în țară comunismul
așa precum pe noi ne făurim !

Ion Potopin

Defilarea trupelor române la Banska Bistrica după eliberarea orașului (1945)

se învălmăși, devenind o singură revărsare de lumină albă, despicată de aleea pe care mergea ca pe un dig, și-n mijloc cu uriasa umbră de piatră cenușie, intrată într-o neclintită statornicie. Uită de cei din jur, de toate cite trecuseră de la război și de tot ce îndurase în acest răstimp și intră aievea în liniștea unui alt tărâm, al neființei de dincolo de el... Așa auzi ca-ntr-un vis, transfigurată, o șoaptă și un murmur, nesfârșite împlinindu-se ca din pământ: „Generalul!... Generalul!... Generalul!” — cum de-atâtea ori auzise în război, când soldatii se trezeau cu el pină-n primele linii sau în cadenta atitor marsuri, obositoare și lungi. Și tot ca atunci rămase încă tăcut, cu picioarele ca înghetate în ghetetele cu elastic, noi și moi, temindu-se nu să le tulbure liniștea, ci să nu le intrerupă șoapta și întrebările, îndatorat să le asculte la fel de răbdător ca atunci... Găsi astfel putere să ajungă în pas soldătesc pină în fata lespezii de granit, și-aici să incremenească, cu dreapta la cozorocul sepcii încărcat cu frunze de aur și cu ochii de piatră sinilie uscați, pină ce Năstase așeză florile pe cele citeva trepte până protejind somnul unui copil și fără să poată îndoi stîngul întepenit... Apoi se descoperi și se lăsă într-un genunchi, cu cotul pe celălalt și șapca în mină, cu inima tot mai uscoră și gîndurile în plutare, cu auzul din nou îndreptat spre șoaptele pămîntului... „Să trăieți, dom' general! Ce bine e-ati venit, că nu vă mai știam de mult! Credeam, chiar, că, poate, ați căzut și dumneavoastră sau că ne-ați uitat!”... „Cum as fi putut? Doar vedeti că sint iar între voi!”... „Noi am căzut la Roznava noi la Dobsina, noi la Brezno, noi la Očova și Zolna, noi la Banska-Bistrica, noi la Kremnica, noi la Strany, noi la... Și nu mai stim ce-a urmat, ce-am făcut totuși cu nemții?”... „Pină la urmă i-am înfrînt, i-am îngemunchiat pe Hitler în chiar birlogul lui!”... „Va să zică, gata cu războiul?”... „O, de mult! Sint peste douăzeci de ani de atunci!”... „Doamne, d-aiș n-am mai simțit noi pămîntul scuturindu-se!”... „Dar țara, dom' general?”... „Liberă, așa cum eți lăsat-o în urmă, la Satu Mare și Carei! Și mindră, cum n-ati mai recunoaște-o acum!”... „Și viața?”... „Oricum, alta, mai bună și mai dreaptă pentru toți!”... „Adică, puterea tot a trecut la noi?”... „De-atunci!”... „Dar pămîntul? Am primit fiecare, acasă, lotul lui?”... „Da! S-au dus și moșiile, tot atunci! Acum însă cum să vă spun...”

— Dom' general, îndrăznii Năstase, îngrijorat de tăcerea lui într-un genunchi... ne-asteaptă colectivul la poartă...

...Da, găsisse în sfîrșit cuvîntul, „E-o stăpînire în colectiv... și munca tot așa, tot laolaltă... tot pentru unul și unul pentru toți... ca la război!”... „Eu de copii vreau să vă-ntreb, dom' general! Ce s-a-ntimplat cu ei?”... „Oho! Copiii!”... — Dom' general, îi apucă Năstase brațul, neliniștit... tovarășii zic că dacă nu vă simțiți bine să trimeată după un doctor...

...Da, totuși au ajuns cite ceva... doctori, ingineri, profesori, multi muncitori — că s-au umplut orasele de uzine, alții tractoriști — că nu mai vezi un cal pe cîmp!... E altfel totul acum! O altă viață!... „La temelia căreia am pus și singele nostru! răbunții, vindicativ, o voce. Cine-si mai aduce aminte de noi?”... „Cum, cine?”... tresări din gînduri parcă vinovat, și începu singur să murmure cu glasul tremurat și ars... Presărați pe-ale lor morminte ale laurilor foi / Spre a fi mai dulce somnul fericitilor eroi... / Rădicati pe piramida nemuririi fama lor / Scriți în cărțile de aur vicija faptei lor... / Dezveliti tot adevărul și le spuneti tuturor / Cum căzura-n lupta sfîntă pentru neam și țara lor!... Auzi pașii celorlalți, gră-

bind înspre poartă și simți iar brațul vinjos al lui Năstase, ajutîndu-l să se ridice în picioare...

— Dom' general... dom' general... Iși potrivi însă singur șapca și iar salută, deslușind din nou întreaga pădure de pietre albe a cimitirului. Și-n timp ce o luă iar înaintea celorlalți, parcă mai împovărat, făcu semn fostului său agent să se apropie...

— Năstase, întrebă șoptit, la noi se mai ține Ziua Eroilor?

— Nuuu, de mult, dom' general! Il dezamăgi fostul sergent, cu glasul ca înecat... Și nu-ș de ce?! Că înainte, cînd eram la școală, mergeam toți copiii, cu satul întreg, cu cîntece și flori la cimitirul și monumentul lor...

Urcă în mașină cu inima aproape oprită și sufletul ca opărit de lacrimile ce nu-i puteau răzbate în afară. Faptul că poporul nu-și mai putea aduce aminte nici măcar de mortii și eroii lui îi tăiasă parcă toate puterile...

Păi, dacă e vorba de adevăr, privi drept în geamul mașinii cu ochii uscați, lada istoriei nu trebuie doar crăpată! Ea trebuie deschisă toată, pină la fund și cit mai curînd, pentru ca și noi și alții, și cei de azi și cei de miine, să vadă și să nu mai uite că și noi avem un adevăr al nostru, la fel de sfînt!

SE făcu astfel tirziu și la Zvolen nu poposiră decît pentru dejun, oferit și aici de organele puterii locale și însoțit de cuvinte calde de salut și recunoștință... „Am așteptat cu emoție și nerăbdare ziua de azi! spuse o învățătoare mai în vîrstă. La fel ca atunci, în primăvara lui 1945, cînd ne-ați adus libertatea! Frumoasă și sfîntă a fost menirea dumneavoastră, a armatei române, domnule general! Poporul cehoslovac nu va uita niciodată asta!”... Cuvintele învățătoarei îi răscoliră și mai mult inima, și așa tulburată de înțînirea cu mortii din cimitir, dar găsi încă putere să-i răsîndă, ostășes-te, cu gîndul deopotrivă la lupta comună de atunci și la prietenia și lupta de astăzi pentru mai bine a celor două popoare. Oricum, se regăsi, nebănuind că încercarea cea mai grea abia după asta avea să vie, la Očova...

De la Zvolen spre Očova urmaseră drumul prin Detva, adică exact drumul diviziei generalului Stancu din martie 1945, care străpunsese și întorsese flancul puternicului rezistențe germane, deschizînd drumul Armatei pe care o comandase spre Banska-Bistrica. De cum iesiră din Detva, cu mașinile la pas, li se desășură în față lunca, joasă și întinsă, înverzită ca totdeauna în mai, pe care trupele sale o parcuruseră atunci numai în salturi, sub focul năpraznic al artileriei germane, în față cu așezările satului Očova, înghesuite sub deal. Acum satul se întrezărea ca o adevărată grădină, cu casele alburînd printre pomi și urecînd apoi, risipite, pe coastă, unde nemții avuseseră cea de a doua linie de rezistență, de pe care contraatacaseră de atîtea ori, spulberîndu-i soldatii. În dreptul păduricii de salcîmi din dreapta soselei, unde fuseseră pozițiile românești de pe care soldatii săi porniseră în valuri la atac, opri mașina și coborî, privind cu ochii mijii lanurile pitice de griu și seacă din stînga și dreapta soselei, căutînd umbrele soldatilor și urmărindu-le apoi, aievea, revărsarea spre sat. Curînd îi fu năpădit și auzul de ecoul „tragerilor de vișelie” ale artileriei germane de pe coastă, de lătratul mitralierelor de la marginea satului, precum și de zgomotul tancurilor care parcă năvăleau din nou, pe vale, dinspre Zolna. Uită iarăși de ceilalți și o porni singur înainte pe mijlocul soselei, acum și ea asfaltată, în uniformă-i nouă de general și-ntr-o cadentă de oștean bătrîn, parcă

neatingînd nici aici pămîntul și larăși intrînd într-un fantastic vis. După el coboriseră și ceilalți din mașini și apucaseră și ei șoseaua pe jos, grăbind să-l ajungă. Aproape de cimitirul de pe coastă din dreapta, unde drumul începea să uroce spre dealurile din fund, îl ajunse totuși Năstase, iarăși lugrînorat și bătînd tot mai aproape cu stîngul be-teag în asfalt...

— Dom' general... să vină și ceilalți, dom' general!

Se opri, cu ochii de piatră mijii, ațînțiți dincolo de cimitirul satului, pe coastă, unde, între cimitir și primele grădini, trebuia să fie cimitirul celor peste patru sute de ostași români, căzuți pentru eliberarea satului. În aceste citeva clipe uită că osemintele tuturor eroilor români, risipite în toată Slovacia, fuseseră adunate în marele cimitir de la Zvolen, unde-și plecase deja genunchii, lucru pe care i-l amintise unul dintre veterani, îmbrăcat în haine de ceremonie. Cînd grupul se reimplini, o porniră mai departe tot pe jos, pe mijlocul soselei, el întrezărînd acum, aievea, lunca plină de trupurile mortilor, ceilalți potrivindu-și pasul cu al lui, așa ca să-l aibă mereu la mijloc și în față. La marginea satului însă drumul le fu tăiat de-o mulțime peștrită, iesită în întîmplarea lor. În față erau grupate niște copii cu brațele încercate de flori, bătrîni în strale de sărbătoare, femei cernite și reprezentanți autorităților locale, dintre care primarul păși de-a dreptul spre el, cu ambele mîini întinse. Grupul lor fu apoi repede năpădit de mulțimea care bătea mereu din palme, împovărat de flori și condus pe coasta din dreapta soselei, unde în locul fostului cimitir al ostasilor români era acum o grădiniță de flori, împrejmuată cu gard mărunț de fier, proaspăt vopsit cu verde, iar în mijloc un bloc vertical de piatră, ceva mai înalt decît un stat de om, înfășurat într-o pinză albă. Ceremonia fu scurtă dar înălțătoare, copleșitoare prin simplitatea profundelor trăiri, pline de recunoștință și pietate ale sătenilor. După cuvîntul primarului, lui îi fu dat să tragă pinza de pe chipul dăltuit în piatră al unui ostas român, cu fața întoarsă spre sat și jumătatea atîngă a pieptului încă necloplită complet, arătînd, fie parcă rînită, fie parcă pierdută, etînea în ne-

murirea pietrei de granit, puțin lustruită și mai mult ciocănită cu dalta și ciocanul. După ce îi fură traduse cele citeva rînduri de pe o plăcută de bronz, prin care locuitorii satului își exprimau recunoștința față de jefia ostasilor români căzuți pentru libertatea lor, el, Prodan, întepeni în cea mai impecabilă poziție de drepti pe care o mai putea lua, cu palma la cozorocul sepcii, iar ceilalți se descoperiră și stătură așa, cit timp o mică fanfară, poate a muncitorilor de la Zvolen, întonă Imnurile de stat ale celor două țări prietene. Mulți dintre ceilalți lăcrămară, iar femeile mai în vîrstă dădură, mai toate, într-un plîns îngînat, însemnat acum de trecerea atitui timp de la război. El se ținu încă tare, înăbușîndu-și suspinele în gît și rămîind cu ochii mai departe înghetati, ca și cei ai soldatului intruchipat în piatră cioplită din fața lui. Mai apoi însă, la scurta serbare desfășurată în cinstea lor în acest zguduitor amurg de mai, la noua casă de cultură a satului, nu mai găsi nici el putere să reziste tulburării. Serbarea începu cu un cuvînt de bun venit și de recunoștință, șoptit cu înflăcărare de un bătrîn învățător și cu un imn de slavă cîntat de copiii satului, continuă cu alte versuri și cîntece de război și pace și sfîrși cu evocarea aproape plînsă a unei tărănci, femeie învî în putere, ca la patruzeci de ani. Era îmbrăcată într-o rochie cernită și cu băsmăluta neagră, cu fața însă curată și ochi cuprînsi de-o tristete senină, sedimentată adînc, proprie oamenilor simpli, care văd în cele mai crude întîmplări ale vieții voia unui implacabil destin. Femeia încercă să-și depene povestea, parcă anume doar pentru el, amintînd cum o prinseseră luptele în beciul casei, singură, la 18 ani, cum stătuse trei zile sub dărimături, pină se incredintase că satul era definitiv în mîinile românilor, și cit de îngrozită fusesse cînd, iesînd la lumină, văzuse mortii adunați pe coastă, rînduri-rînduri, și citiva dintre săteni ațînțiți la înmormîntarea lor... „Erau mulți și tineri, numai flăcăi unu-și-unu, demnule general!” încercă ea să-l convingă, de parcă el nu știa toată lucrul acesta... dar nu mai putu continua, căci o podidiră lacrimile. Cînd se mai liniști, se rigă, parcă cerîndu-i o favoare personală...

— Dar mai bine să vă cînt lucrul acesta, domnule general!

Și cîntecul îi fu tradus la ureche, în șoaptă, de perevedeicii, în versuri populare... exact așa cum se născuse el în socele erunde zile de război din prețuirea și durerea satului și cum fusesse păstrat în amintirea acestuia timp de douăzeci de ani... și cum îl vor păstra poate și generațiile ce vor veni... „Cu-cu, cu-cu, cucuska / Plînge encu-n primăvară / Cu glas stîns de moarte grea / Românii ce dorm pe coastă... // Cîntă, cucule, nu sta / Că poate s-ar destenta / Că-i așteaptă mamele / Să-i mîngîie flămurele... // Cîntă, cucule, cu foc / C-au rămas aici, pe loc / An de an, în primăvară / Din inima lor să răsără / Pe coastă și pe războare / Numai floare înălțătoare...”

Se trezi cu gîndurile împotmolite în lacrimi înăbușite adînc, cu inima ca înecat în stînga cald, dar se ținu încă teapăn, pină ce, simțîndu-l că se clatină, Năstase îi apucă brațul cu putere și îl acosea printre sătenii care băteau iar, îndulosați, din palme, afară. Noaptea de mai era limpede ca o sticlă fumurie, cu cerul dinspre munții plin de stele, tremurătoare în vesnicia lor. Aici petrecu citeva clipe ca în neființă, pierdut în curgerea firii din jur, în fosnetul stîns al lanurilor încă pitice de griu și seacă, în răsufierea adîncă a pămîntului în care soldatii săi trecuseră în vesnicie. Se trezi iar, în murmurul și șoapta satului, inviorat de roua ce-i cădea pe fruntea încinsă, pe pleoapele mijite și obraji uscați, cu o pulbere de lacrimi pe care ochii lui de piatră nu mai avuseseră putere să o poarte...

(Fragmente din romanul „Lada de caupanic”.)

Pace românească

Bogate roade dă acest pămînt
umplînd al bunăstării noastre car —
e Pacea țelul nostru cel mai sfînt
aici pe mioriticul hotar!

Albastru-i cerul ca de Voroneț
și anii-aceștia-s cei mai luminoși —
e Pacea tot ce-avem noi mai de preț
aici în țara Feților-Frumoși!

Sub brazde grinele din nou irump
cînd primăvara-și mină-al său aloc —
e Pacea visul nostru cel mai scump
aici pe românesc picior de plai!

Ioan Vasiliu

Solemnă e clipa...

Solemnă e clipa cînd privim înapoi
Spre marea de aur legănată de vînt
Din adîncuri străbat șoptiri de eroi
Ce poartă pe umeri al nostru pămînt.

Aici ne-am născut, aici ni-i chemarea
Și cerul e-al nostru cu stelele toate
Patria-i viața cu munții și marea
Și limba atestă a noastră dreptate.

În anii lumină din zare în zare
În inima țării Partidul pulsează
Conducătorul iubit strălucînd ca un soare,
Cu dăruire, la pace veghează.

Ludmila Ghițescu

Vatră a iubirii mele

Patrie — vatră e iubirii mele
Pentru tine noaptea ard pe boltă stele.
Ziua soare orde pentru tine țară —
Grinele sint nalte de cu primăvară.

Peste cîmpuri vara urcă ciocirlla
Cîntă din înalturi pentru România.
Pentru tine țară cununa de spice
Aurul din boabe, brațele voinice.

Pentru tine țară cîntă toți poeții
Tu grădină mindră, stea o libertății.
Pentru tine-s toate, mindră România,
Liberă și demnă fii intru vecie.

Mihai Platon

Valori ale tinereii generații

Teatrul românesc în reviste străine

PRESTIGIOASA revistă italiană lunară „Sipario” rezervă o bună parte din bogatul sumar al numărului ei pe iulie-august teatrului românesc. Grupajul de articole și măturii e cuprinzător, întocmit în așa fel încât să ofere cititorului o panoramă a dramaturgiei, artei dramatice și personalităților configurative ale domeniului.

Studiul semnat de Ileana Berlogea privește Școala românească de regie și reprezintă atât o trecere în revistă a principalelor realizări din ultimii patruzeci de ani cât și schițe biografice ale celor mai însemnați directori de scenă din perioada postbelică. Tatiana Nicolescu conturează **Profilul teatral al unui mare scriitor**, analizând scrierile, stilul și orientările capitolului modern de literatură dramatică reprezentat de opera lui Dumitru Radu Popescu. Articolul lui Valeriu Răpeanu **Pentru o nouă dramaturgie românească** infățișează, în linii sigure, evoluția dramaturgiei noastre moderne și stabilește câteva repere ideologice semnificative. Mărturia de creație a lui Alexa Visarion se referă, în chip interesant, la felul cum e regizorul, ascultă „vocea” operei și-i dă acesteia opere o scenicitate contemporană. Liviu Ciulei examinează, pertinent, conceptul de specificitate națională în regie, scenografie, arta actorului, pledând pentru o artă națională modernă, de elevată profesionalitate. Radu Beligan ia poziție **Contra inercției**, propunându-l pe regizor ca om ce găsește „calea cea mai scurtă și mai fertilă între dramă și public”. Un studiu amplu e consacrat de Valentin Silvestru raporturilor actuale dintre **Teatru și societate**. Sunt analizate conexiunile și interdependențele, sensul responsabilității la actori și artiști, structura sufletescă și intelectuală a eroului de azi pe scenă, probleme ale limbajului teatral, schimbările suferite, în actualitate, de unele concepte tradiționale. **O mare iubire: teatrul** e titlul pasionantei confesiuni a lui Dumitru Radu Popescu despre rațiunile demersului său dramaturgic, despre natura conflictelor în piesele sale, despre ambiguitate ca motiv și ambianță literară (fragmentul e extras din convorbirea autorului cu criticul Valentin Silvestru, publicată ca prefață la volumul întâi al ediției de „Teatru comentat”; apărut în Editura Eminescu). Marin Sorescu expune câteva principii ale creației sale dramaturgice și ale dramei istorice în general, pe care o socoate ca „o posibilitate modernă de a da expresie unei subiectivități colective”. Dramaturgul își exprimă credința că, la nivelul atâns azi de literatură noastră, „teatrul românească de poate avea și el Shakespeare-ul său”. Totodată, el afirmă calitatea de literatură a dramaturgiei. Un al doilea articol al lui Valeriu Răpeanu panoramează repertoriul teatral actual urmărind mai ales prezențele autorilor români de odinioară și ale autorilor străini de azi.

Întregul grupaj — avînd titlul „**Valoarea unei conștiințe critice**” — e ilustrat din belșug cu fotografii (pe cîte una-două pagini întregi) din spectacolele **Despot Vodă** (Național), **Act venetian** (Național), **Evul mediu întâmplător** (Mic), **Ca frunza dudului din rai** (Mic), **Cui i-e teamă de Virginia Woolf** (Național), **Există nervi** (Comedie), **Mitică Popescu** (Mic), **Hagi Tudose** (Național), **Cartea lui Iovită** (Național), **Richard al III-lea** (Mic), **Niște țărani** (Mic), **Danton** (Național), **Un pahar de sifon** (Mic).

Locul destinat poeziei de teatru — pe care revista o publică în fiecare număr — e ocupat acum de lucrarea într-un act **Discurs despre o capră** de Dumitru Radu Popescu (în excelentă traducere a lui Marco Cugno), precedată de un cuvînt al autorului. Dealtfel și celelalte traduceri sînt realizate remarcabil de Nicoletta Cattamelati și Cristina Biagiotti.

Bogatul aport al revistei „Sipario” la cunoașterea teatrului românesc actual în Italia merită o caldă prețuire. Desigur, și un cuvînt special de laudă pentru calitatea deosebită a prezentării.

R. T.

UN adevăr evident pentru dezvoltarea oricărui fenomen artistic este acela că apariția tinerelor generații de artiști înseamnă, mereu, un impuls pozitiv pentru configurarea tabloului valoric și de idei al unei perioade. Domeniul teatrului românesc, aflat întru continuă efervescență, propune, cu fiecare generație, valori noi, talente originale, în curs de afirmare sau confirmare a unui program estetic propriu.

Despre rolul ideologic, artistic, estetic și uman al regizorului în teatru s-au scris și, desigur, se vor mai scrie mii de pagini. Figura regizorului este de prim plan: capacitatea sa de înțelegere, de lectură cultă și inteligentă a textului, de vizualizare concretă, personală și teatrală a ideilor dramaturgice reprezintă atributele incontestabile ale creatorului. Cu atît mai tare acestea se cuvin a fi subliniate cu cît ele se manifestă încă din primii ani al activității sau, în unele cazuri, chiar din vremea studenției.

Momentul actual al regiei tinere începe, iată, să permită descifrarea unor orientări ferme, ale unor căi ale creației teatrale prin care tinerii regizori afirmă încrederea în destinul artistic al meseriei lor, înțelegerea matură a semnelor timpului, a schimbărilor în geografia spirituală — politică, artistică și ideologică — a contemporaneității. Importanță mi se pare acea stare de permanentă căutare a valorii artistice, aptă să răspundă variațiilor condiționări ale actului regizoral: educarea estetică și artistică, formarea bunului gust. Este și una din cerințele formulate la al treilea congres al educației politice și culturii socialiste de către președintele țării: cerința ca literatura, teatrul și cinematografia să realizeze opere de artă în care eroii să fie ai timpului nostru, personajele să se definească în raport cu marile prefaceri ale României socialiste.

Spectacolele create în anul din urmă de Dominic Dembinski, Victor Ioan Frunză, Alexandru Darie, de Ștefan Iordănescu, Laurian Oniga sau Nicolae Caranfil, ori de Dragoș Galgoțiu și Mihai Măniuțiu — selecție dintr-un registru mai amplu al orientărilor în regia tină — au fost urmărite mereu cu interes și comentate în presă cu importanța cuvenită dezvoltării unor procese creatoare aflate în expansiune.

Pentru Dominic Dembinski, de pildă, edificarea spectacolului teatral reprezintă, cu fiecare tentativă regizorală, o cale de acces la ceea ce el numește „teatru al comicului dramatic”, bazat pe „imaginea integratoare” care are în vedere paradigma spirituală a prinului dramatic, omagiu a unor influențe din diverse discipline, ineditul metaforei scenice. Regizorul a dezvoltat pînă acum o înzestrare artistică deosebită, aliată cu o luciditate și o inteligență care determină calitățile spectacolele sale în linia comicu-

Din succesele stagiunii: **Concurs de imprevizibilitate** de Adrian Dohotaru la Teatrul „Nottara”. În fotografie, actorii Emil Hossu și Mircea Anghelescu.

Din succesele stagiunii: **Puterea și adevărul** de Titus Popovici, la Teatrul Național din Craiova. În fotografie actorii (de la stînga): Remus Mărgineanu, Ilie Gheorghe, Valentin Mihail

lui. Prin **Acești îngeri triști** de D.R. Popescu a demonstrat, cu o forță apreciabilă, că stăpînește într-un mod personal teritoriul dramei. Universul creat în spectacolul cu piesa lui D.R. Popescu a fascinat prin dezvăluirea unei sensibilități de pregnanță artistică, impusă scenic de un sistem metaforic remarcabil. Cititor constant de literatură, de critică și istorie a ideilor culturale — ca mulți din colegii săi de generație — tînărul regizor are acel energetism cultural de adîncime dătător de speranță în continuitatea destinului său artistic, confirmat valoric la această dată atît de public cît și de oamenii de teatru.

Renumele lui Victor Ioan Frunză este datorat unei fantezii regizorale care provoacă, în fiecare montare a sa, surpriza. Într-un spectacol cu **Apa** de Dumitru Solomon am observat cîteva din elementele originalității unui stil artistic: imaginație aplicată scenic, concepție personală a spațiului scenic. Evidentă este aplecarea sa către spectacolul scenic (**Calandria** de Bibbiena sau **Și totuși, o mare iubire**), către bogăția multicoloră a spațiilor teatrale care solicită gîndul și privirea deopotrivă.

OBSERVÎND, de mai mulți ani, evoluția tinerilor regizori, o constatare se impune: literatura dramatică în care apelează le permite desfășurarea unor proceduri și tehnici regizorale mai întotdeauna atractive. Ar putea, însă, să manifeste multă inițiativă — sprijinită de lecturi întinse — în ceea ce privește alegerea pieselor. Opțiunile lui Alexandru Darie, de exemplu, servesc ideile sale teatrale într-un mod sesizant: texte de Mihai Săulescu, Tudor Popescu, Peter Shaffer, au stat la originea unor montări personale care au

provocat și stimulat opinia critică sau publică. Pentru Alexandru Darie, regia de teatru reprezintă o investiție de artă, talent și idei. Lumea spectacolelor sale are relief pregnant, cultura regizorului fiind determinantă în prvința fondului ideatic expus în universul scenic.

La Dragoș Galgoțiu este evidentă încercarea de a pune în acord propria gîndire despre temele majore ale culturii teatrale cu piesele alese pentru punerea în scenă. D.R. Popescu, Marivaux, Caragiale, între alții, au prilejuit, nu o dată, vii dispute prin spectacolele tînărului regizor. Ștefan Iordănescu, din promoțiile mai recente, după ce a creat un **Peer Gynt**, în Institut, oferă o lectură inedită unui text de Dumitru Solomon (**Noțiunea de fericire**), regizorul procedînd la un transfer fundamental de sensuri. Ca întotdeauna, la început de drum, tendința de a supralicita actul artistic poate duce la rezultate mai puțin concludente. Se simte nevoia, în aceste cazuri, de o mai atentă sincronizare între ceea ce poate oferi un text și ceea ce vrei tu să-ți ofere.

Un recent absolvent, Laurian Oniga, a prezentat o interpretare scenică a piesei **Tartuffe** (Molière) care a incitat prin matura înțelegere a rosturilor teatrale proprii lumii comice mollierești. Valoarea spectacolului stă în chiar concepția sa — ideatică, teatrală, culturală — care a ieșit la lumină cu putere, fără ezitări.

Concepțiile asupra importanței și sensurilor teatrului în lumea contemporană par să constituie un subiect la care tinerii regizori se gîndesc de fiecare dată cînd pun în scenă texte de calibre valorice și realizări estetice diverse. Dacă unii din ei vor ca spectacolele lor să placă interesînd publicul, alții vor să intereseze spectatorul prin atracția secretă a imaginilor scenice purtătoare de sens. Unii creează spectacole în care, alături de jocul actorilor, lumina, scenografia și coloana sonoră contează ca tot atîtea elemente esențiale pentru edificarea spațiului teatral și al celui intelectual al spectacolului.

Sînt, în cele de mai sus, mai multe argumente care mă determină să cred că un important domeniu al culturii românești de azi — teatrul — a acreditat, cu autoritate artistică, apariția unor tineri regizori în raport cu care se va defini valoric starea teatrului românesc de mîine. Puterea lor de observație și de sinteză, acumulările lor intelectual-culturale — cum s-a văzut — au surmontat nu o dată dificultățile ale meseriei și aspecte conjuncturale pentru a se ridica la statutul operei de artă. Este, această continuă încredere în destinul artei teatrale, puterea irezistibilă care îi susține atunci cînd spectacolele lor sînt văzute și discutate de marele public.

Marian Popescu

Pagini glorioase

Cinema

Flash-back

Tema conștiinței

■ DINTRE multele filme care s-au făcut pe tema războiului și-a conștiinței mi se pare că **Pădurea spinzuraților** face o figură aparte, prin imbinarea citorva modalități dispartate, prin amalgamarea citorva filoaane deosebite. În primul rind filmul poate părea un simplu documentar de transee din acelea care — frecvent — sint crotopite de fumul exploziilor, de noroi, de bubuituri și de schiie.

În al doilea rind, el poate fi considerat un film colocvial, în care se discută mult și se face procesul în sine al puterii, al autorității imperiale, uzată de carul răzvrătirii, al emancipării natiunilor.

Dar înainte de orice — avind în același timp cite ceva din toate celelalte — **Pădurea spinzuraților** este un film al conștiinței, în dublul ei înțeles, de conștiință individuală și de conștiință expo-nențială.

Corneliana dilemă între datorie și sentiment este pe primul plan. Inițial, orbit de ordinea sa structurală, de neutralitatea sa de tehnician, tinărul ofiter de artilerie uită de idealurile umane sau nationale. Acceptă nedreptatea, ba chiar moartea nedreaptă a confratilor, cu sentimentul că-si face datoria. Procesul său de înaltare — proces sufletesc, dar în egală măsură determinat de absurditatea războiului — se desfășoară lent, dar implacabil, până în punctul în care descoperă că „toată viața mea a fost clădită pe minciună — datoria, onoarea, orgoliul. Am pierdut în război totul — spune Bologa — dar am cistigat adevăratul curaj de a privi lucrurile în fată, de a crede în ceva mai presus de noi”.

Acest proces este miezul și culmea filmului, dar el n-ar fi convingător dacă nu s-ar sprii în celelalte filoaane de care vorbeam, cel documentar și cel colocvial. Liviu Ciulei a dat romanului re-brenian o lectură amplă, amănunțită, sobră, desfășurată îndelung, cu o răbdare lentă, ce insistă asupra incetinelii de mamut a războiului și accelerează forța extraordinară cu care acesta apasă asupra destinelor individuale.

Latura psihologică este ca o dominantă ce țese în relief din această masă barocă, în care oamenii par neînsemnați entități cufundate în noroi și ridicate apoi spre izbăvire de radicalizarea, și apoi iertfa, lui Bologa.

Printr-o savantă simfonizare a procedeele tehnice, a punerii în cadru, a schimbării și ritmicizării unghiurilor, Liviu Ciulei face din această masă cenușie de destine și fapte un conglomerat dramatic, nici o clipă trenant, nici o clipă monoton.

După mai mult de două decenii de la filmare, **Pădurea spinzuraților** n-a îmbătrinit deloc, ceea ce dă măsura adevăratei sale clasificări, în același timp a modernității sale fără virstă.

Romulus Rusan

Premiera săptămânii: **Pădurea de fagi** — un film dedicat unui episod de eroism al istoricului August '44. Scenariul: Francisc Munteanu. Regia: Cristina Nichituș-Mihăilescu. În imagine: Traian Stănescu, Valentin Mihali, Dionisie Vitcu.

conflictului, precum și factura însăși a narativității cinematografice: de la „road movie”, povestea a unei călătorii, se trece la „cine-frescă”, unde — ca în faimoasele picturi bidimensionale ale lui Duccio, la Siena, care așază față în față „ororile războiului” și „binefacerile păcii” —, forțele insurectionale (întruchipate de comuniștii Matei și Dumitran) se opun celor represive ale statului burghez, decupindu-se pe fundalul unei serii de apariții pitorești, schitate din citeva linii și citeva cuvinte, al unei vieți provinciale, totul țesut cu firul rosu al patosului revoluționar de la începuturi: **Serata** (1971), film de autor al Malvinei Ursianu își are punctul arhimedic în însăși noaptea dintre 22 și 23 August 1944 sau, așa cum s-a scris, în „noaptea care împarte istoria noastră în două”. În mod firesc — cu încălcarea ideologică, politică, psihologică supusă unei asemenea compresii — filmul întreg devine o unică și ireversibilă metaforă a nașterii unei lumi noi, o lume mai deschisă dreptății sociale și progresului, nu doar în numele unei clase privilegiate, ci al întregii națiuni. Însăși structura verticală a scenografiei — etajul, cu bătrînul profesor și cu fiica sa, Alexandra; parterul cu lumea peștră, amestecată, a „ultimei serate”; și subsolul, din care va porni asaltul comuniștilor conduși de Costea, — sugerează răsturnarea explozivă a lumii vechi și ivirea zorilor celei de azi:

Zidul (1975), debutul regizoral al lui Constantin Vaeni. Și „bunicii” sau „tații” de azi au fost „fii”; ne-o reamintește acest film, al cărui scenariu, scris de Dumitru Carabă, reconstituie un fapt întimplat aievea: Victor, un tinăr antifascist, un utecist, a trebuit să se lase „zidit de viu” pentru ca ziarul „România liberă” să poată fi tipărit la adăpost de iscoadele Siguranței și ale Gestapoului. Și aici, cineastii și-au dilatat povestirea, transformând-o în simbolul trecerii revoluționare de la tenebre la eliberatoarea ieșire la lumina zilei:

Pe aici nu se trece (1975), debutul lui Doru Năstase. Anticipat, oarecum, de

Porțile albastre ale orașului de Mircea Mureșan, filmul — care-si asumă ca titlu faimoasa lozincă a primului război mondial, a Oltuzului, subliniind, astfel, continuitatea unui fir conducător al istoriei noastre — este patetica evocare a tenacității și a patosului legendarei scoli de subofițeri de la Păuliș, pilduitor semnal de luptă pe frontul antihitlerist, întru eliberarea Ardealului de nord, a Ungariei și Cehoslovaciei, întru grăbirea definitivă zdrobiri a mașinii de război naziste.

NU au încăput în spațiul acestei încercări de „demonstrație” decît cinci filme, rezumate cu zăgăzire. Cele care ar fi trebuit să facă parte din aceeași suită sunt cu mult mai multe, de la **Facerea lumii** (1966) la **Puterea și Adevărul** (1972), de la **Pădurea pierdută** (1972) la **Clipa** (1979), la **Punga cu libelule** (1982), la **Intilnirea** (1982), și **Emisia continuă** (1984), la **Noi, cei din linia întâi** (1986), la recentul **Pădurea de fagi**, și lista e departe de a fi epuizată. Ceea ce contează, însă, cu precădere, este faptul că, prin asemenea pelicule, ne aducem aminte în imagini elocvente de unde am plecat, care au fost împrejurările politice, sociale, morale menite să incununeze, cu necesitate, milenarul **continuum** al istoriei noastre nationale. Și-apoi, lucru binecunoscut, istoria e un dascăl al vieții, care ne ajută să înțelegem cu mai multă vigoare și demnitate propria identitate și să ne propunem cu mai multă precizie telurile de atins în viitor. Un renumit istoric al secolului nostru, Fernand Braudel le spunea studentilor săi că „trecutul explică prezentul”; cronicarul nostru oferea, încă acum trei sute de ani, o perspectivă mai largă: „Cu cele trecute să le precepem cele viitoare”. În această lumină se cuvine să citim și filmele care reînvie paginile glorioase ale lui August 1944, scrise de eroii rezistenței și ai insurecției, știuți și neștiuți.

Florian Potra

CA răspuns la lucidele chemări și exigente moral-educative ale politicii culturale a partidului, peste o treime din filmele „epocii noi”, socialiste, stabilește un raport direct sau indirect, explicit sau implicat, cu Insurecția de la 23 August 1944, cu pregătirea și cu consecințele ei imediate, la nivel popular, al contribuției maselor, ca și la acela al factorilor de comandă și decizie. Eroii anonimi, care trăiseră pînă atunci o existență lipsită, poate, de relief, dobîndesc în această perioadă aura faptelor de excepție și conștiința propriei capacități, a propriului loc în societate, alături de eroii comuniști ai rezistenței împotriva dictaturii militare și a crotropitorului hitlerist. Cineastii noștri au fost și sint atenți la o asemenea fenomenologie, cercetînd-o și exprimînd-o din tot mai multe și mai revelatoare puncte de observație, ancorate în medii sociale diverse.

Un profesor de istorie dornic să-si însotească lecțiile cu reconstruiri cinematografice ale evenimentelor dintre 1939 și 1945, adică de la începutul pînă la încheierea celei de a doua conflagrații mondiale, ar avea de unde și ce alege! Și, ceea ce nu e deloc lipsit de importanță, nu doar din unghiul „tematic” al conținuturilor, ci și din acela, sintetic, al expresiei unice de artă, în care conținuturile sint topite printr-o organică amalgamare. Cu alte cuvinte, un astfel de profesor de istorie, de la noi, nu ar fi nevoit să recurgă la imaginile convenționale ale unor pelicule lipsite de credibilitate, nu doar științifică, ci și psihologică și socială — cum se plîngea acum cîțiva ani un ilustru gînditor și istoric al filmului că se mai întimplă în unele universități de peste Ocean —, dimpotrivă, multe din filmele „noastre” conțin secvențe exemplare, eficiente atît ca valoare etic și civic educativă, cit și ca valoare estetic educativă.

O selecție — vrînd-nevrînd parțială, departe de a epuiza întreg patrimoniul existent — alcătuită din asemenea secvențe antologice, articulate cronologic în funcție de apariția filmelor, e pilduitoare. Ea începe, aproape obligatoriu, cu:

Valurile Dunării (1960). Drumul fără pulbere al marelui fluviu european a văzut, pe ultimii săi o mie de kilometri (să nu uităm, bunăoară, că **Duioș Anastasia trecea**, filmul lui Tatos după proza lui D.R. Popescu — își plasează acțiunea într-un sat dunărean de la frontiera cu Iugoslavia), nenumărate episoade ale rezistenței antifasciste românești, începînd tocmai cu filmul lui Ciulei: o poveste simplă, în trei personaje esențiale — Mihai, „marinarul cu experiență”, Ana, tinăra lui soție, și Toma, luptătorul comunist — într-o perfectă unitate de loc, sîmp de pe Dunăre. Dar acest loc e mișcător și, se știe, „odată cu călătoria se întimplă ceva și ceva se transformă”. Se întimplă și aici ceva, atît în plan existential, al vieții cotidene, cit și în plan istoric, al emblematicizării metonimice (partea pentru întreg), cînd sacrificiul de sine al lui Mihai marchează, pe linia momentului de maximă înclcare în lupta cu invadatorul, și momentul de maximă autolimpezire a cugetului individual în legătură cu rostul în viață, cu solidaritatea politică și umană, pe firul gîndirii și acțiunii comunismului Toma:

Procesul alb (1966), în regia lui Iulian Mihu — adaptare a romanului **Șoseaua Nordului** de Eugen Barbu —, modifică, odată cu locul, cu mediul, și termenii

Radio t.v.

Prezența scriitorilor

● În tradiția radiofoniei naționale ca, de altfel, și în cea a presei, a sistemului editorial, a instituțiilor culturale în genere, contribuția scriitorilor, a marilor scriitori a fost și este decisivă. Poeți, prozatori, critici, dramaturgi importanți se numără printre fondatorii, apoi colaboratorii activi ai radioului, punînd pecetea personalității lor asupra noțiunilor repertoariale, a stilului de lucru, a limbajului noului mod de comunicare. În acest fel, inițiativele radiofonice s-au încadrat încă de la început organic în structura spiritualității românești, lucru ce se verifică plenar și astăzi. Ultima **Revistă literară radio** menționa printre realizările perioadei dintre al doilea și al treilea Congres al Educației Politice și Culturii Socialiste editarea a peste 14.000 de titluri în 34 de milioane de exemplare. Aceasta înseamnă 50 de cărți săptămînal, dintre care 30 de literatură. O adevărată performanță culturală ce atestă forța

de creație și de asimilare a unei națiuni.

● În mod firesc, un asemenea fenomen se află în centrul atenției redacțiilor radiofonice și, zilnic, prin emisiuni programate pe toate canalele și la diferite ore, literatură este difuzată sau comentată în cicluri precum **Moment poetic**, **Ediție radiofonică**, **Permanențe și valori ale literaturii române**, **Carte frumoasă**, cîste cui te-a scris, **Viața cărților**, **Studioul de poezie**, **Poezia, glas al cetății**, în spectacole ale teatrului radiofonic sau lecturi ale scriitorilor din opera lor.

● Alături de **Semnături în contemporaneitate**, **Scriitorii la microfon** reprezintă un ciclu de mare interes, el prilejuind semnificative mărturii de creație ale scriitorilor actuali, invitați în studio pentru a-și defini o schiță de autopotret și un portret al propriei opere. Săptămîna trecută, Mihai Beniuc a rememorat momente ale debutului, a evocat cite-

va dintre întîlnirile literare ce i-au marcat începutul drumului poetic (Eminescu, Arghezi, Alecsandri, Goga, Pillat, Emil Isac, iar dintre scriitorii străini, Charles Baudelaire), s-a oprit, din perspectiva anului 1987, la relațiile sale cu Lucian Blaga și a făcut citeva comentarii asupra criticii contemporane. Într-un dialog despre „virstele” destinului său poetic, Mihai Beniuc a susținut unitatea de fond a întregii creații, recunoscînd însă atît variabilitatea accentelor tematice în diferite etape lirice cit și necesara prezență a fermentului variabilității: „ceea ce e schimbat e modul de a ataca problemele vieții”. Incluse într-un volum antologic, interviurile și confesiunile din seria **Scriitorii la microfon** ar fi un sugestiv semnal al actualității noastre literare.

● Astăzi-seară, **Scriitorii la microfon** anunță **Portret de țară nouă** — poeme inedite, mărturii, tablete, pagini de reportaj.

Ioana Mălin

Secvențe

● 1897. Spectatorul primelor „vederi românești”, filmate în mai la București și Galați de un tinăr de 17 ani, fotografatul bucureștean Paul Menu, și proiectate în Capitală —, începînd din 8 iunie același an (primul program „exclusiv românesc” la 27 iulie) intuește valoarea documentară excepțională a imaginilor ce i se prezintă, are revelația excepționalei lor forțe evocatoare; din chiar momentul primului contact cu documentul cinematografic el resimte nevoia obiectivă a păstrării și valorificării acestuia: „Azi o jucărie, o simplă lanternă magică, cinematograful este cel care, poate, va modifica în viitor punctul de vedere al istoricului. [...] Pentru noi o distracție, pentru generațiile viitoare un document incomparabil [...]. Aceste rulouri de gelatină vor trebui să ia loc în bibliotecile publice, în muzele și arhivele statelor, alături de alte documente, comentarii ale epocilor trecute” („L'Indépendance Roumaine”, 11/23 iunie 1897)...

1912. Cei care puneau piatra de temelie a cinematografului românesc și își vedeau incununată de succes inițiativa curajoasă de a produce cel mai important film de ficțiune din epoca începuturilor, **Războiul In-**

Jubiliare

dependenței (Grigore Brezeanu, Aristide Demetriade, Constantin Nottara, Vasile Toneanu, Nicolae Soreanu, Leon Popescu), cei ce trăiau momentul afirmării „cinematografului genuin românesc” — cum atît de plastic se exprima un gazetar transilvănean al vremii — consemnau — nu numai reușita evocării pe care o realizaseră dar și perspectiva istorică, deschiderea înscrisă în opera lor din care „generațiile de azi vor învâța istoria luptelor de la 1877, iar viitorului îi va rămîne tabloul viu al vitejiei românești” („Rampa”, 1 decembrie 1911).

1957. La șase decenii de la filmările lui Paul Menu, la aproape o jumătate de secol de la primul tur de manivelă al filmului **Războiul Independenței**, lua ființă „Arhiva Națională de Filme”, instituție menită să conserve și să valorifice patrimoniul cinematografic; prindea viață ideea scumpă atîtor pionieri ai filmului românesc, care au văzut în crearea unei „filmotece naționale”, a unei „cinematotece” soluția pentru salvarea unor documente și opere de artă cinematografică, dar și centrul de iradiere a valorilor culturii cinematografice.

În depozitele Arhivei și în cataloagele acesteia, apoi

pe ecranul cinematografului de arhivă ori în filme de montaj și antologii ce reînvie paginile istoriei cinematografice naționale, alături de multe alte valori ale acesteia, și-au aflat locul și cele citeva imagini filmate de Paul Menu în 1897, obținute de Arhiva noastră din Colecția Muzeului „Lumières” din Lyon, și singura copie a filmului **Războiul Independenței**, care, supraviețuind la două războaie mondiale, bombardamentelor și incendiului, degradării și autodistrugerii căreia i-au căzut pradă atîtea filme realizate în trecut, a fost restaurată și readusă la o a doua viață.

Întreit jubileu: 90 de ani de la realizarea și prezentarea pe ecranele românești a primelor producții cinematografice autohtone; 75 de ani de la realizarea și prezentarea primului lung-metraj de ficțiune românesc, **Războiul Independenței**; 30 de ani de la înființarea Cinematotecei române — „Arhiva Națională de Filme”. Trei importante repere ale istoriei cinematografiei naționale într-o organică legătură; trei evenimente ce-și luminează reciproc în perspectiva timpului revelatoare semnificații...

B. T. Ripeanu

(Din expoziția republicană organizată cu prilejul încheierii celei de-a VI-a ediții a Festivalului național „Cintarea României”) **ZI DE SĂRBĂTOARE de Vasile Pop Negreșteanu**

PLASTICĂ

IN acest moment festiv, când amintirea se interferează cu proiectele de viitor, iar omagiul adus trecutului eroic se convertește în lauda adusă oamenilor de astăzi, este bine, este necesar să ne oprim în fața memoriei istoriei, așa cum o consemnează arta, operele ei cele mai de seamă. Vom avea astfel nu doar prilejul unui raport „la zi”, din miezul realității fierbinți, ci și pe acela al confirmării tradițiilor de luptă și libertate, de muncă și suveranitate națională, pe un pământ hrănit cu jertfele din 1917 și 1944, dar și cu inteligența și hărnicia contemporanilor noștri.

Gestul comemorării evenimentelor cu valoare simbolică pentru istoria noastră capătă noi reverberații în contextul actualității, atunci când ne referim la semnificațiile de reper ale celui de al III-lea Congres al educației politice și culturii socialiste, precedat de inaugurarea amplei și complexe expoziții dedicate încheierii celei de a VII-a ediții a Festivalului național „Cintarea României”. Ambele evenimente au fost marcate de prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu, prilej pentru un emoționant omagiu adus de oamenii de artă și cultură, de toți oamenii țării, în aceste momente când se profilează noi direcții de dezvoltare a patrimoniului nostru spiritual, a unei noi conștiințe, din perspectiva ideologiei promovate de partid, a umanismului nostru socialist. Expoziția de la „Muzeul de artă al R.S.R.”, cuprinzând realizările din toate domeniile creației tehnico-științifice, culturale și artistice, relevă o dată mai mult atenția pe care artiștii o acordă actualității noastre și locul pe care conducerea țării îl ocupă în conștiința națiunii, prin intermediul unor ample lucrări cu caracter omagial, unele adevărate proiecte monumentale. Se rețin lucrările semnate de Vasile Pop Negreșteanu, Vasile Celmare, Valentin Tânase, Eugen Palade, Gh. Ioniță, Gabriela Moga Lăzar, Ioana Păstua, Elena Haschke Marinescu, dar și cele ale lui Ion Irimescu, Constantin Lucaci, Pavel Bucur, Emil Mereanu, Horea Flămîndu, Viorel Mărginean, Corneliu Ionescu, Eftimie Modilcă, Dan Hatmanu, Gabriela Manole-Adoc, pentru valoarea de omagiu și pentru calitățile educative, formative și artistice. Privite din perspectiva a ceea ce înseamnă astăzi cultura, creația în general, ace-

ste lucrări atestă sensul și valoarea orientărilor formulate de Congresul al XIII-lea al Partidului, ca o firească dezvoltare a liniei trasate în urmă cu peste două decenii de la Congresul al IX-lea — toate acestea posibile pentru că au existat în istoria noastră acele două luni de august de neuitat: 1917 și 1944.

SEMNIFICAȚIILOR multiple ale sărbătorii naționale, ziua de 23 August 1944, prag determinant în istoria modernă a României și a devenirii sale, li se adaugă o nouă dimensiune prin comemorarea acelor zile dintr-un alt august, de care ne despart doar 70 de ani, când armata noastră reamintea unei lumi întregi la Oituz, Mărăști și Mărășești că noi ne aflăm aici de secole, pentru a opri invazia oricărui dușman al civilizației și al păcii, pentru a ne apăra ființa, libertatea, independența și suveranitatea. Gestul comemorării acestor evenimente cu valoare simbolică pentru istoria noastră capătă rezonanțe ample în contextul actualității, când întregul popor desfășoară o altă bătălie, la fel de importantă, cea a construirii unei noi societăți și a redactării unui nou model uman. Dar în acest moment, când bilanțul restituie realității și propune perspective, memoria istoriei recheamă în acuitatea prezentului episoade și oameni, clipe de glorie și eroi, pentru a împlini o cronică scrisă cu lupte și sacrificii, cu eforturi și triumfuri. Este, în fond, cronică istoriei noastre, a celei trecute ca și a celei viitoare, consemnată nu numai în pagini scrise ci și în fapte, în concretul civilizației românești contemporane și în opere de artă menite perenității.

Este un adevăr acceptat și verificat acela care, pornind de la realitatea evoluției umane, stabilește locul și rolul de cronică a evenimentelor pe care, prin chiar destinul său social, și-l asumă arta, cultura în general. Un adevăr de care noi, cei de pe aceste pământuri românești mult încercate, ne dăm seama foarte bine și pentru care am luptat și luptăm conștienți de însemnătatea gestului artistic datorat de identitate și de certitudine istorică. În aceste clipe de bilanț material și afectiv, arta noastră se prezintă cu suta împlinirilor și a perspectivelor, însumând memoria evenimentelor de acum 70 de ani în opere devenite repere și model, dar și pe aceea a mutațiilor provocate de insurecția de la 23 August 1944, con-

semnate în nenumărate și ample lucrări de artă. Regăsim, paralel, nu numai conștiința unui popor, exprimată prin creație artistică militantă, atașată idealurilor unei întregi societăți, ci și prototipul de artist cetățean, luptător activ cu mijloacele specifice, organic implicat în fiecare eveniment al istoriei. Este, în fond, tipul de creator care caracterizează arta românească în ceea ce are ca mai bun și traianic, dimensiunea umanistă a culturii fiind, pe un plan specific, emanația aceluiași spirit de omenie care particularizează spațiul nostru ca o valoare arhetipală.

Cu atât mai mult astăzi, când culturile și artei li se cer noi și sporite virtuți sociale, educative, formative și patriotice, pe măsura punctului pe care l-a atins civilizația socialistă și, mai ales, din perspectiva devenirii ulterioare, calitățile artistului cetățean sint solicitate și puse în valoare. Ceea ce prin tradiție caracteriza arta noastră modernă — să ne gândim la mostenirea lăsată de pictorii de la 1848, dar și la un Aman, Grigorescu, Andreescu, Luchian, apoi la marca pleiadă a creatorilor interbelici, activi în planul acțiunilor sociale, ca Iser, Tonitza, Ressu, Dimitrescu, Phoebus, Băncilă —, devine dimensiune determinantă, relevantă pentru un climat și doar pentru un nume sau altul. Dacă avem o istorie scrisă despre evenimentele din vara anului 1917, există una anonimă, păstrată în pământul luptelor de atunci, cu toți cei pe care nu-i vom uita în identitatea lor de eroi necunoscuți, dar și o alta, oprită în clipa veșnică a imaginii artistice.

Același lucru se întâmplă și cu momentul insurecțional de la 23 August 1944, cei 43 de ani scurși de atunci contribuind la amplificarea semnificațiilor și la revelarea dimensiunilor simbolice ale evenimentelor care întorceau o pagină a istoriei noastre. Astăzi, oprindu-ne pentru a rechema în memorie sensuri și fapte cuprinse în acolada celor două aniversări, trebuie să contribuim cu un bogat patrimoniu de opere, semne ale timpului eroic și ale conștiinței civice, jaloane afective pentru o cronică a pământului și neamului românesc.

Nu se poate în asemeni clipe să nu ne amintim de dramaticul „memento” pe care îl reprezintă **Morții de la Casin** al lui Ștefan Dimitrescu, lucrările din tranșee ale lui Iser, grafica antirăzboinică și antimonarhică a lui B'Arg, Ressu, Tonitza,

tablourile lui Stoica și Mantu, dar mai ales sculpturile lui Ion Jalea, unul din cei care, marcat definitiv de război, redacta opere monumentale pentru memoria istoriei, dar și scene de front echivale cu o critică deschisă. Poate tot aici ar trebui să ne amintim de acel chip al războiului pe care inegalabilul Paciurea ni-l lăsa prin intermediul unui zeu Marte vecin cu himerle, dar năpărat și de **Victoria** unui Ion Grigore Popovici sau **Gheorghe Anghel**, chipuri de „Niké” la fel de clasice pentru noi ca și cea din Samotrace pentru tezaurul umanității.

IN felul acesta am ajuns la Inepuzabila temă a insurecției de la 23 August 1944, pe care artiștii au fixat-o în memoria prin artă, cu ajutorul e nenumărate opere de sculptură, artă monumentală, pictură și grafică. Dacă în primii ani de după insurecție temele erau, cu precădere, consemnări ale evenimentelor și luptelor duse de poporul român pentru eliberare națională și socială, treptat sensul simbolic și metaforic devine preponderent, lăsând astfel loc pentru consemnarea directă a noilor realități, pentru un nou capitol redactat în contact nemijlocit cu realitatea vie, în marș. Spiru Chintilă, Paul Atanasiu, Anastasie Anastasiu, Gh. Labin, Corneliu Medrea, Ștefan Constantinescu, Ștefan Szöny, Florica Cordescu, Marcel Chirnoagă, Vasile Kazar, Erdős Paul, ca și un Vida Geza, luptător activ antifascist, Kovacs Zoltan sau Miklos Gabor sint croniciarii în imagini și volum ai anilor de împotrăvire și ai victoriei, consemnând nu doar trecutul imediat ci și, lucru semnificativ, perspectivele deschise de acel 23 August fierbinte. Operele lor, și ale altora ce sint păstrați în memoria poporului și a culturii noastre, reprezintă momentul deschiderii către o nouă realitate istorică și artistică, spre un nou orizont al creației. Este orizontul actualității noastre, ale devenirii societății socialiste de astăzi în care, paralel cu redactarea cronicilor de reporter al evenimentului cotidian, dar și al celui simbolic, sint recuperate și amplificate semnificațiile marilor repere ce marchează existența milenară a poporului român, lupta sa pentru idealurile perene.

Virgil Mocanu

Balet

Evoluția coregrafiei românești

ARTA coregrafică a contemporaneității suferă permanent importante prefaceri în ceea ce privește „inaugurarea” unor noi mijloace de expresie și alcătuirea acestora într-o sui generis sintaxă, astfel încit, în spațiul gestului, să devină vizibilă o ideatică a vremurilor noastre. În primul rînd, aplecarea asupra datelor tradiției se situează la loc de cinste, premierele și reluările diverse ale unor balet- celebre semnate de Mihail Jora (creatorul român cel mai important în cadrul genului) sau Zeno Vancea fiind frecvent. **Demoazela Măriuța**, **La piață**, **Curtea Veche** de Mihail Jora, de pildă, sint reluate de multe ori de diverși coregrafi care le dau interpretări originale. Libretele oferă suficiente puncte de sprijin pentru intruchipări coregrafice consistente. În al doilea rînd, deși creația contemporană de gen este mai slab reprezentată, câteva noi partituri și-au găsit scene-gază ospitaliere: **Ciuleandra** de

Carmen Petra-Basacopol, **Crăiasa zăpezii** de Liana Alexandra, balet inspirate din basmul **Albă ca Zăpada și cei șapte pitici** de Cornel Trăilescu sau Dan Goia, lor adăugându-li-se creații coregrafice unde mesajul revoluționar, de luptă pentru libertate socială și națională, este dominant — mă gîndesc la **Iancu Jianu** sau **Văpata de Mircea Chiriac**, ori la baletele semnate de Cornel Trăilescu. Sint interesante aici procedeele componistice: orchestrarea extrem de colorată (în baletele lui Mircea Chiriac), construcția după principii de suită sau de poem simfonic, o aceeași temă muzicală în diverse înveșmintări orchestrale, conferind indiscutabilă unitate suportului muzical. Li se adaugă acestor procedee structurarea distinctă în numere, conform canoanelor artei baletului, consfințite de o tradiție europeană rodnică, verificată. A treia dominantă în privința orientărilor coregraficilor noștri spre pretextul sonor este mai discutabilă. Mă gîndesc la preluarea, de-

venită extrem de frecventă, a unor lucrări care nu au fost concepute pentru scena de balet, pentru a deveni suportul muzical al unor spectacole coregrafice; procedeele se diversifică prin obișnuința unor coregrafi de a-și făuri banda muzicală prin colațul a diverse partituri, ajungîndu-se astfel la montări de mari dimensiuni (cum este, de pildă, baletul **Cenușăreasa** realizat de Alexa Mezincescu). O anumită nuanțare trebuie introdusă aici: muzica, să zicem, a Rapsodiilor enesciene este dansantă prin excelență, coregrafiile realizate de Oleg Danovschi, cu ansamblul „Fantasio” de la Constanța, reprezentînd puncte de referință la noi în privința măiestriei cu care pasul popular românesc este stilizat astfel încit baletul să poarte deopotrivă caractele artei culte și pe cele ale identității naționale. Există însă partituri care justifică mai greu, prin însăși conformația lor, asemenea încercări, deși libretele subiacente, scrise special pentru aceste

„transformări”, tind să le ofere unitatea pe care citeodată colațul o refuză, sau muzica o posedă prea puțin. Realizările sint inegale valoric. Dar, de exemplu, un balet ca **Gura lumii** de Ioan Tugearu, pe un colaț din muzică de Enescu și Rogalski, e acceptat ca una din reușitele indiscutabile ale stagiunilor bucureștene. După părerea mea, calitatea faptului artistic este impusă deopotrivă de pregnanța ideii și de o anumită atmosferă a întregului muzical-scenografic rezizoral (las aici de o parte calitatea coregrafiei propriu-zise, a pașilor de balet și pe aceea a interpretării). Pe o muzică incoloră o coregrafie foarte mișcată este nepotrivită, la fel un libret care presupune maxime schimbări de situații scenice.

Oricum, sub toate raporturile, se poate spune că arta noastră coregrafică înregistrează azi o dezvoltare și un moment de afirmare națională și internațională care o așează pe un loc înalt în cultura socialistă. E neîndoieinic că evoluția ei, în continuare, va fi marcată benefic de îndemnulirele secretarului general al Partidului Comunist Român, adresate creatorilor la al treilea Congres al Educației Politice și Culturii Socialiste, în sensul unei noi calități și a unei mai strînse legături cu realitățile noastre actuale.

Viorel Crețu

Suveranitatea și independența națională

IN ISTORIA oricărui popor suveranitatea și independența națională, neatîrnarea și afirmarea liberă a virtuților lui materiale și spirituale au constituit obiective fundamentale. Manifestarea respectivelor idealuri și năzuințe a cunoscut forme specifice nu numai de la continent la continent, dar și de la o țară la alta, de la o regiune geografică, istorică, cultural-spirituală la alta.

Poporul român s-a dovedit în îndelungata sa istorie un neostenit apărător al independenței și suveranității sale. El a plătit cu singele atîtor generații neatîrnarea și libertatea, mai totdeauna amenințate de hoarde acaparatoare care ne-au încercat de atîtea ori și vigilența și puterea. Le-a răspuns de fiecare dată și cu mintea și cu spada, și cu inteligența, cu iscusința și cu vitejia.

O pagină densă în substanță pe linia suveranității și independenței patriei prin ce durează ea material și spiritual a adus-o literatura social-politică-istorică pașoptistă. Astfel Mihail Kogălniceanu — unul dintre reprezentanții ideologici de frunte ai revoluției de atunci — nota cu claritatea-i cunoscută: „Căci numai acolo unde este răspîndită iubirea pămîntului este răspîndită și iubirea de patrie“. Convingerea sa este aceea că: „Omul este răspunzător pentru faptele sale: nația pentru slava ce a cîștigat, pentru pămîntul ce i s-a dat moștenire“. Și mai clar, mai categoric devine marele istoric și militant pașoptist în ceea ce privește rațiunea suficientă a independenței în declarația sa: „Voim să fim independenți pentru că voim să trăim cu viața noastră proprie“.

În stilul marilor înțelepți și tribuni ai poporului, Kogălniceanu, atrăgînd atenția că trebuie să ne pregătim în chipuri înțelepte și temeinice, atenționează că: „O nație care își are conștiința drepturilor sale trebuie să aibă și curajul de a se apăra, numai atuncea ea este respectată...“

Marele nostru istoric și patriot pașoptist Nicolae Bălcescu s-a dovedit atunci, cu aproape un secol și jumătate în urmă, un fin analist nu numai în cîmpul istoriei, dar, deopotrivă, și în sfera gîndirii social-politice, a filosofiei sociale. Tezele, concluziile, ipotezele sale au fost în mare parte confirmate de timp și, prin aceasta, ele își prelungec perenitatea în prezentul și viitorul teoriilor istorice, sociale, politice. „Patria, această ființă ideală pe care locuitorii ei sînt gata a o apăra cu viața — scrie el — este identitatea intereselor, ideilor, pasiunilor care-i strînge și intrunește în apărarea unui bine comun“. El milita ca „România să organizeze și să apere o patrie a sa, cu o ființă culturală proprie; cu o însemnată incontestabilă în interesul Europei și al civilizației, probată de continutul căreia i s-au dedicat generații de cărturari și de militanți revoluționari de la 1848, se pierde în zilele veacurilor“, că aceasta „n-a fost un fenomen necugetat, efemer, fără trecut și viitor“. În spiritul gînditorilor

Renașterii europene, eruditul istoric menționa: „Vrem să fim o nație, una puternică și liberă prin dreptul și datorita noastră, spre binele nostru și al celorlalte nații, căci voim fericirea noastră și avem o misiune a împlini în omenire“.

În literatura noastră de specialitate s-a precizat adeseori că atît pentru Mihail Kogălniceanu, cît și pentru Nicolae Bălcescu, istoria este „valoarea perenă“, „limanul de mîntuire, altarul de răzimat“, este creația poporului, „izvorul tuturor mișcărilor și isprăvilor fără care stăpînitorii n-ar fi nimica“. În adevăr, aceasta este dovada existenței noastre în timp, expresia inexorabilă a continuității, comunității de viață etnică, de limbă, de gîndire, moravuri, credințe etc.

Idealurile de independență, de neatîrnare și suveranitate au concentrat interesul unor stele necăzătoare de pe orizontul culturii noastre. Între acestea, la loc de frunte se înscrie, prin întreaga sa creație, poetul nostru național Mihai Eminescu. În poezie, în eseistică, în jurnalistică sa el se impune ca un bard al luptei pentru dobîndirea și păstrarea independenței noastre ca popor, ca națiune. Omul deplin al culturii noastre, cum al apreciază filosoful Constantin Noica, formulează concluzia, la care puțini compatrioți contemporani lui ajunseseră, potrivit căreia: „O deplină subjugare economică în condițiile de astăzi ale muncii, e egală cu sărăcirea, demoralizarea și moartea“. Și, în același context, el aprecia că: „Neatîrnarea noastră a fost reală, ca drept pururea în vigoare, ca fapt știrbit din cînd în cînd“. Ca un analist fin și ca un vizionar mai larg în sfera socială, Eminescu sesiza strînsa legătură între întemeierea independenței României și dezvoltarea sa social-economică. Lui îi datorăm (lucru mai puțin cunoscut și subliniat în literatura de specialitate) îndemnuri clare pentru o orientare spre industrie, spre dezvoltarea industrială a țării, și nu o batere a pasului pe loc sau menținerea pe linia unei dezvoltări exclusiv agrare. El înțelegea că: „O nație care produce grîu poate trăi foarte bine, nu zicem ba, dar niciodată nu va putea să-și îngăduie luxul națiilor industriale înaintate. Neapărat nu trebuie să rămînem popor agricol, ci trebuie să devenim și noi națiune industrială, măcar pentru trebuințele noastre“. Așadar, înaintea unor cunoscuți teoreticieni ai economiei românești care au apărut consecvent opțiunea României spre o dezvoltare industrială, marele nostru Eminescu dăduse un răspuns apodictic la alternativa în cauză. El preciza: „Nu veleitățile unei vieți de stat mai mult sau mai puțin precare, nu desertăciunea zgomotului în istorie este lucrul pe care-l voim... ceea ce voiese românii să aibă e libertatea spiritului și conștiinței lor în deplinul înțeles al cuvîntului... românul se vrea pe sine...“

Lupta pentru regăsirea sinelui românului nu a văzut-o realizabilă prin lupta împotriva altora. El, românul, a fost și este receptiv la orice mîină întinsă

INDEPENDENȚA — monument de Gabriela Manole Adoc și Gheorghe Adoc (Iași)

spre conlucrare de oriunde ar veni dacă ea este rodul unor intenții bune, cinstite. Nu înțelepciunea a lipsit poporului nostru. Și nu i-au lipsit niciodată nici demnitatea, nici intransigența, nici vigilența. Oricine a făcut apel la forță spre a se amesteca în treburile noastre, spre a forța granițele noastre teritoriale, culturale, spirituale s-a izbit de forța noastră, de dirigența și iscusința noastră. Hotărîrea dintotdeauna a poporului român a fost inconfundabil sintetizată de Eminescu în formularea: „Nimeni nu trebuie să fie stăpîn decît popoarele însele și a trece suveranitatea în alte mîini decît în acelea ale popoarelor, e o crimă contra lor“.

IN prelungirea vocației de independență și suveranitate se înscriu și mesajele constant inculcate în opera unor alți reprezentanți ai literelor și culturii românești care prin opera lor nu s-au sustras unei viziuni sociologice, politice mai largi. Patria și patriotismul, țara și pămîntul natal, independența și neatîrnarea sînt teme de referință în nepieritoarea lor creație. Pilduitoare sînt și vor rămîne, de pildă, versurile lui Coșbuc din poezia **Patrie**: „Patria ne-a fost pămîntul / Unde ne-au trăit strămoșii... / Patria ne-o fi pămîntul / Unde ne-or trăi nepoții / Așa-i patria cea dragă / Să-i dăm patriei române / Inima și viața în-treagă“. Nu, generațiile trecute și ca ele și cele de astăzi nu au făcut și nu fac nici un rabat cînd a fost vorba de apărarea ființei noastre ca popor, ca stat, ca națiune; cînd au fost în joc identitatea istoriei, culturii, ființei noastre spirituale.

Lupta pentru afirmarea independenței au înțeles-o fiecare generație, fiecare mare personalitate în chip specific. Dar, în orice manieră, toți reprezentanții noștri de altitudine au înțeles că naționalul, autohtonul se exprimă prin universal. Ei au înțeles că ne regăsim pe noi neevitînd a ne confrunta cu alții. Ne păstrăm ceea ce sîntem cu contrapunîndu-ne ci comparîndu-ne și depășindu-ne reciproc.

În literatura și presa de orientare social-democrată, socialistă și comunistă din țara noastră, problematica independenței și suveranității și-au găsit un loc însemnat. Numeroase organe de presă de sub influența acestor orientări au găzduit studii, articole, însemnări, luări de poziție ale unor militanți, scri-

itori, gazetari care au abordat teoretic necesitatea în act și în perspectivă a afirmării independente a patriei, a poporului, au reliefat indisolubila legătură dintre vocația de neatîrnare a neamului și idealurile mișcării și orientării social-democrate și socialiste și mai tirziu a concepțiilor social-politice comuniste.

Astfel, într-un articol din 1916, fruntasul social-democrat M.G. Bujor scria: „Patriile sînt cadrele naturale și istorice de dezvoltare a popoarelor. În aceste cadre s-a întemeiat pentru fiecare națiune o existență proprie cu tradițiile ei, cu idealul ei, cu civilizația ei, element prețios și indispensabil în concertul civilizației generale“. Tot el, în Raportul la programul partidului, din februarie 1910, declara categoric: „Noi voim să se păstreze independența fiecărei națiuni, căci altfel nici nu s-ar putea stabili adevăratele legături trainice între popoare în care fiecare națiune să aducă tributul său de cultură în concertul civilizației omenesci“.

Pornind de la experiența seculară, ca și de la bogatul tezaur teoretic, de la reflecția proindependentă și suveranitate a înaintașilor noștri, partidul nostru, făcîndu-se ecoul aspirațiilor de veacuri ale poporului din trecut, din prezent și prefigurînd viitorul, a elaborat, îndeosebi în ultimele două decenii de cînd în fruntea sa și a țării se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, o înche-gată doctrină asupra independenței și suveranității. Încă din primii ani de cîntorie a acestei doctrine — sinteză a spiritului trecutului, a tumultului prezentului și previziune a viitorului — președintele țării a relevat și motivat coordonatele de seamă ale doctrinei politice și filosofice românești privitoare la politica internă și externă a României Socialiste. „Cu cît o națiune va fi mai independentă și mai liberă — precizează tovarășul Nicolae Ceaușescu — cu atît va fi mai dornică să colaboreze în condiții de egalitate cu alte state și națiuni. Cu cît va fi mai lipsită de libertate, cu atît se va ridica cu mai multă fermitate împotriva oricăror forme de constrîngere“.

Rațiunea independenței și suveranității României vine din ființarea noastră ca popor, din urmărirea și durerea destinului nostru pe meleagurile acestel țări, din psihologia și matricea noastră spirituală.

Marin Voiculescu

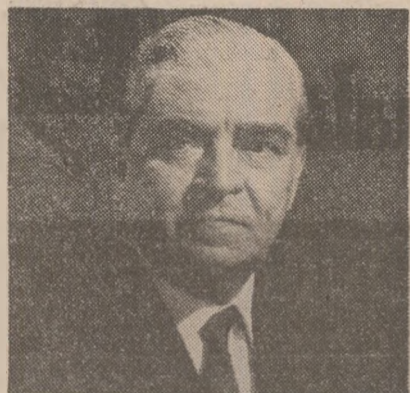
Un roman-document

● **Cella sau Invingătorii** este titlul romanului lui Franz Werfel (1890-1945), apărut recent în Franța. Poet liric, dramaturg, romanțier, scriitorul austriac trăit cu o febrilă intensitate drama epocii sale, căreia i-a dedicat mai multe nuvele și romane: **Nu asasinul e vinovat, ci victima**, **Trecutul neînviat** și acesta despre care pomenim aci. Într-adevăr, în **Cella**, Werfel ne prezintă istoria familiei Bodenheim, în timpul săptămînilor care au precedat Anschlussul. Juristul Hans Bodenheim, evreu austriac, se consideră perfect asimilat. Soția sa, Gretl, e catolică. Amîndoi sînt mindri de fiica lor, Cella, care,

deși n-are nici cincisprezece ani, dovedeste un extraordinar talent muzical de pianistă. Un vechi prieten al familiei, Zsoltan Nagy, care manifestă față de Cella un interes nu tocmai curat, promite să-l înlesnească fetei cariera de virtuoză, datorită relațiilor sale cu familia princiară Esterhazy. Dar ne aflăm la începutul anului 1938, timp în care se petrec evenimentele din viața sfișietoare a acestui om de treabă care e Hans Bodenheim, prins într-o furtună, a cărei violență nici n-a prevăzut-o, nici n-a bănuț-o. Într-un limbaj simplu, care face să relasă și mai bine absurditatea și grozăvia

situațiilor, el descrie atmosfera Vienei înainte și după sosirea trupelor naziste, stupefarea onorabilului arogant al altora, pe care o brasardă cu crucea încîrligată îi face să se imbecite cu noua lor putere. Roman de o deosebită forță, **Cella sau Invingătorii** este totodată un prețios document al unei epoci nu prea îndepărtate, dar despre care începe să se vorbească din ce în ce mai puțin. Deși, acum cînd se cunosc bine faptele, se poate spune, fără exagerare, că Anschlussul (11 martie 1938) a fost penultima treaptă a acțiunii de declanșare de către Hitler a celui de-al doilea război mondial.

Un poet al omului:

Nino MUCCIOLI

LEGAT indisolubil de lumina Siciliei, NINO MUCCIOLI e poetul **en titre** al insulei natale, urmînd unor Verga, Pirandello, Quasimodo și altoră, în spiritul propriilor sale disponibilități. Personalitate complexă, poet, promotor al unor marcante instituții culturale, figură de consul roman respirînd prestanță, Nino Muccioli (născut în 1922) e unul dintre exponenții spiritualității italiene contemporane. Un splendid apartament din „Piazza Strauss” de la Palermo — într-un building înalt împrejmuț de vegetație luxuriantă — oferă o primă imagine semnificativă despre poet: cadru familial tonic, de reculegere și creație, o parteneră de viață secundîndu-l cu devoțiune, copii și nepoți de o frumusețe meridională exuberantă. Cadru spiritual pe măsură: piese de mobilier „Louis XVI”, bibliotecă amplă încorporînd opere și capodopere în mai multe limbi, busturi și mai ales tablouri de artiști celebri. Nu lipsesc pinze de Salvador Dali și Renato Guttuso. Orașul în tot, de peste un milion, e, pe de o parte, un imens muzeu — cu mărturiile romane, grecești, maure —, de alta, agitată metropolă modernă. Pentru noi, Palermo e locul în care, la treizeci și trei de ani, Bălcescu își începea posteritatea...

Pe lângă cele douăsprezece volume ale lui Nino Muccioli, se cunosc menționat un album gi-

gant, **Tre braccia ha la Sicilia**, tipărit la Urbino, cu nouă gravuri acva-forte de Pippo Madè, în o sută cincizeci de exemplare. O capodoperă de grafică! Aici și în alte cicluri se manifestă elocvent ceea ce critica a numit „sicilianitatea” lui Nino Muccioli. Poetul însuși vine cu conceptul de **sicilitudine**, relevant începînd cu volumul **Isola** (Insula, 1977), termen transgresînd sensurile de „extern, provincial, folcloric” pentru a denota ideea de „insulă universală” (Alberto Frattini). Metaforă a solitudinii existențiale, insula implică o neistovită căutare de puncte de sprijin în alte insule-oameni, în speranța unor luminări reciproce. Ca poet al omului, în elanurile și surpările sale, Nino Muccioli reia, aprofundează și personalizează marile teme ale condiției umane, bucuria, suferința, culpa, alienarea, aspirația spre puritate; poemele diverse se constituie într-o patetică **meditatio mortis**. Îl reprezintă, cu deosebire, anumite volume din ultimii zece ani: **Per restare uomo** (Pentru a rămîne om, 1978), **Fino all'ultimo sole** (Pînă la ultimul soare, 1980), **Circuità: dell'esistere** (Impresurarea existenței, 1982), **Le Stagioni del tempo** (Anotimpurile timpului, 1984) și **Prezenza dell'uomo** (Prezența omului — volum apărut acum cîteva luni). Toate, în excelentă tinută grafică, la editura „Mursia” de la Milano.

Omul lui Nino Muccioli e un centru de balans între lumea concretă, tangibilă, și ceea ce poetul înțelege prin **oltrità**: ceva de dincolo, spațiu de mistere, treaptă spre absolut. Un lirism distilat, un metaforism plasticizat coexistă cu reflexivitatea, cu atitudinea etică. Pe măsură ce contemplativul cu studii sistematice (doctor în filosofie) se aprinde —, îl

crește aripi. Observatorul grav peregrinează în istoria umanității, deplînge căderile, servitutele, dilemele, arborează togă de tribun, vitupează și apelează la luciditate **pentru ca oamenii să rămînă oameni**. Giancarlo Vigorelli remarcă exact: „Pentru a rămîne om — nu e numai titlul, e sigiliul, sacrul sigiliu al acestei cărți...” Unul dintre numeroșii comentatori a văzut la „ultimul Muccioli” indicii de suprarealism în „transfigurările lirice obținute cu prețul unei incoerențe logice, al unei contradicții în termeni”. S-a rostit cuvîntul existențialism. Fapt e că la acest consecvent poet al omului „a fi în sine” înseamnă frecvent „a fi pentru altul” (Mario Rappazzo). Neliniștit de efectele hipertehniciării, de triumful lucrurilor în dauna spiritului, el recheamă la esența umanului, la regăsirea sensului acestuia: „A scrie pentru a participa” — iată dezideratul expres! „Datoria scrisului e de a participa cu propriul sînge, cu propria carne, cu singele la timp, cu întregu-ți suflet propriu la viața oamenilor [...]. În măsura în care știe să fie «insulă», omul devine continent...” Horațiu, Petrarca, Hölderlin, Pirandello, Rilke, Kafka, Camus și alții, iată parteneri de dialog. În substanțiala prefață la **Prezența omului**, Mario Sansone — președintele „Asociației criticilor literari italieni” — conchide că la Nino Muccioli „poezia ca tensiune, ca dubiu, ca neliniște, nu devine niciodată pesimistă”. Mesajul ei, cu reverberații de clasicitate și modernitate, vizînd afirmarea pleneră a umanului, merită întreaga noastră adevierune. După traduceri în franceză, spaniolă, portugheză, engleză, olandeză, greacă, arabă — mesajul mucciolian e receptat și în română...

Reprezentanți

ROMANUL maltez tradițional a evoluat, în esență, în jurul unei figuri eroice centrale care intruchipează caracteristicile națiunii. Diferite perioade ale istoriei malteze antice sînt evocate poetic de către romancierii istorici tocmai pentru a reliefa calitățile pozitive ale poporului. Unele caractere sînt preluate direct din istorie, în timp ce altele sînt rezultatul efortului imaginativ de a crea personaje demne de a fi considerate eroi tipici. Mediul rural, obiceiurile tradiționale ale țărănilor, aspectele tipice ale vieții cotidiene, ca și ambițiile oamenilor din popor sînt contopite într-un tot care ilustrează experiența unei comunități pașnice și muncitoare.

Dintre cele mai importante romane de acest gen merită a fi menționate: *Inez Farrug* (1889) de Anton Manwel (Carcvana 1839—1907); *Toni Bajada* (1878) *Viku Mason* (1881), *Susanna* (1883), *Cețtu Tonna* (1886), *Censu Barbara* (1893) și *Nazju Ellul* (1909) de Guze' Muscat Azzopardi (1852—1927). Cum se poate observa și din aceste titluri, toate indică numele unui erou, autorii construindu-și naratiunile în funcție de rolul jucat de un personaj central, afirmație valabilă și pentru *Taht Thiet Saltinet* („Sub trei domnii”, 1938) de Guze Aquilina (născut în 1911). Defența acestor romane este de a releva faptul că Malta este o națiune care are dreptul să-și determine propriul destin. Ele sînt inspirate de evenimente istorice importante sau dezvoltă o intrigă în contextul unei anumite perioade istorice, imbinînd faptele adevărate cu elemente fictive. Această tendință pare să fi fost preferată de majoritatea romancierilor maltezi tradiționali și se poate spune că nu este imposibil ca unii autori contemporani să urmeze încă aceeași cale.

Alți romancieri au preferat însă aspectele imediate ale vieții cotidiene, precum *Temî Zammit* (1864—1935), autor al unor povestiri reflectînd experiența de viață a oamenilor obișnuți. *Is-Salib tal-Fidda* („Crucea de argint”) de Wistin Born (născut în 1910) este apreciat ca o reproducere fidelă a unor aspecte din viața poporului, colorată cu anecdote și expresii pe care autorul însuși le-a observat și îndrăgit. Guze' Chetouti (născut în 1914) este poate cel mai realist dintre toți acești scriitori. El a proiectat în conștiință lumea suferințelor și a deziluziilor. Romane ca *Id-Dawl tal-Hajja* („Lumina vieții”, 1958), *Imhabba u Mewt* („Dragoste și Moarte”, 1961) și *L-Isqaq* („Bila de marmoră”, 1962) sînt expresii ale luptei pentru supraviețuire pe care obidiții soartei trebuie să o ducă pentru a-și făuri un mod de viață decent. Limbajul folosit de autor este foarte apropiat de acela vorbit de marea masă a oamenilor neinstruiți, iar faptele ce intră în alcătuirea intrigilor sale sînt frecvent alese din compartimentele cele mai obișnuite ale experienței comune. Alți autori, ca

Scrisoare din nord a unui muncitor

Vrei așadar știri despre truda-mi?
O, e ușor, foarte ușor e
și-s deajuns două cuvinte s-o descriu
ca să-ți faci o imagine, frate:
două rotiri la dreapta
una la stînga
pauză,
două rotiri la dreapta
una la stînga
pauză.
Și-așa pînă la fluieratul pentru masă
apoi la reluarea lucrului
și iară și iarăși pînă cînd sirena
sună sfîrșitul zilei.
Și poimîni fi-va la fel
și poimîni iarăși
pînă la sfîrșitul secolelor,
vieții mele afurisite.
Firește, plicul cu leafa-i important,
acasă se mînînce în fiecare zi,
soția mea a învățat
să-și facă mă rog permanentul
și simbătă seara

mergem la cinema.
Uneori, totuși, nu am somn,
mă gîndesc la o zi dedicată iubirii:
două rotiri la dreapta
una la stînga
pauză,
două rotiri la dreapta
una la stînga
pauză...
Sau poate-s etern nemulțumit;
dar în momentul ăsta iată
aș vrea să stau întins pe iarba
micului cîmp unde lucrăm,
fie și cu burta goală
și să cînt la stele
cu chitara mea,
nici vorbă în ritm sincopat:
două rotiri la dreapta
una la stînga
pauză,
două rotiri la dreapta
una la stînga
pauză.

Dar poate...

Vocile păsărilor deportară
departe cîntul aprins al soarelui
și-n astă noapte lungă frica,
vinătă, tîrîtoare, spumegă printre cei
vii.
Unde-i oare insula speranței?
Aripi ușoare trec și nu m-ating.
Pe străzi singurătate lungă
inertă pietrelor, apoi banolare
vorbe de mass-media impresoară
sufletul neliniștit.
Dar poate noaptea se-ncheie
poate cea roză de lună
e ambasadoarea soarelui,
poate renaște în inimă
visul de a exista.
Vînt nou va veni printre frunze,
vibranta secure a luminii
va înroși frunzele uscate-ale indoielii.
— Dacă putrezește materia, dacă se
schimbă,
dacă nimic din corp nu-î de prisos
pentru ce trebuie să moară doar
sufletul?

Apoi va veni...

Apoi va veni vîntul, se va lăsa departe
colo sus printre-acele culmi inverzînd
pe-acele pisc de soare-n declin
printre zvicniri de roșu, șerpuiunde.
Apoi va veni noaptea și vei visa lingă
pulsățiile inimii și cu ochi absorbiți
de lumina astrilor vei vorbi
în tainic mesaj despre morții tăi.
Și se clatină iată gondola lunii
peste tenebre în largul lagunei...
Apoi va veni somnul și făr-alte
speranțe,
în repaos în albia-ntunerului,
nu vei născoci ochelarii științei
pentru statomica noastră orbire.
Apoi va veni sfîrșitul urcușului tău în
munți,
al scotocirii prin spații și-al găsirii de
pulberi,
al căutării de semeni în singurătate,
orizontal fără vreun orizont.
Și se clatină iată gondola-lună
pe moarta și nevinovata lagună...

Prezentare și traduceri de
CONSTANTIN CIOPRAGA

Versuri

ASTFEL se intitulează recentul volum de versuri al scriitorului sovietic Iuri Kojevnikov, apărut în Editura Cartea Românească. Sînt 31 de poezii inspirate din realitățile noastre, pe care cunoscutul traducător și exeget al literaturii române le-a înregistrat în diversele lui călătorii în spațiul carpato-danubiano-pontic sau prin intermediul autorilor pe care i-a citit, transpus în limba rusă, ori i-a prezentat cititorului sovietic de-a lungul bogatei sale activități de românist. Echivalarea versurilor rusești în românește e una dintre cele mai norocoase, datorită celor doi traducători, Anton Antonescu și Radu Nicolău. Cîne cunoaște și originalul poemelor din volum are bucuria să observe că la o confruntare oricît de severă nici un reproș de substanță nu e cu putință. Iar meritul celor doi este cu altă mîntă relevant și cit este vorba de versuri, acestea implicînd totdeauna un grad sporit de dificultate în

Apropiat misterului

Luna ca o pasăre,
noaptea solitară și o foaie albă,
o voință de spațiu și un zid negru
string inima; se luminează o cărare
delicată și se face drum
în goliciunea sufletului.
Acolo unde se mistuie cuvîntul
acolo rămîne sunetul
singur ecoul cu depărtate rezonanțe,

unde ultima așteptare se face muzica
cetății lui Dumnezeu.
Iată, vine misterul
poeziei care coboară din cer
și scobește-n inimă fîgaș de magie.
Laser al infinitului explorează
firimiturile de stele ce ne conduc,
călărește pirloaga misterului
încirgăturile mării viselor.

Pentru ce umbli cu basme?

Clopote de lumină
sună de sărbătoare
în creștetul munților.
Soarele se-afundă în mare.
Proaspăt vînt trecu în pas ușor
privi coralii roșii ai boabelor
lucind în verde frunziș.
În anotimpul miracolelor,
în rouratul profil al aurorei,
urca în mine miracolul de-a trăi.

Și azi? Azi nu știu, simt că mă pierd
ca străin într-un limbaj străin.
Istorisește-mi, prietenă, o poveste,
o poveste frumoasă fără vrăjitoare,
fără balauri, fără spiriduși sau năluci,
numai calorii nevinovate
și copii și păsări și multă, multă
iubire.
Dacă nu-s astea (înțelegi) spune-mi,
pentru ce umbli cu basme?

ai romanului maltez

Guze' Ellul Mercer (1897—1961), creatorul romanului *Leli ta' Haz-Zghir* („Leli din Haz-Zghir”, 1938), și Guze' Orlando (1898—1962), cel care a scris *L-Iblich* („Nebunul”, 1948), își construiesc operele pe ideea fundamentală că mediul social poate fi mai bine analizat și înțeles decât se compară, prin contrast, inteligența unui anumit tip de persoană cu nepăsarea celorlalți.

mai preocupat de analiza calităților particulare și profunde ale eroului principal. Temele istorice au fost abandonate, sau cel puțin această pare a fi tendința cea mai evidentă, iar analiza socială ia forme variate care sînt foarte diferite de cele adoptate anterior de realiștii sociali. Pe de altă parte, chiar și autorii moderni își aduc contribuția la mai buna înțelegere a societății lor.

GWANN MAMO

SCRITORUL care a reușit să exploateze cel mai bine aspectele mediului său social, pe care l-a îndrăgît, de altfel, chiar și atunci cînd îi critica deficiențele, este Gwann Mamo, autorul romanului *Ulied in-Nanna Venut fl-Amerika* („Neptiții bunicii au venit în America”, 1930).

Se poate afirma că romanul său este unic în toată literatura malteză. Mamo a avut curajul să privească societatea contemporană direct în față și să-i scoată în evidență neajunsurile, indicînd totodată o soluție pozitivă. Se pare că ceea ce l-a determinat să revină la romane au fost tocmai condițiile sociale din vremea sa. Opera lui este produsul final al unor lungi ani de atentă observație, născută fiind din acea profundă anxietate față de confrății muncitori pe care îi dorea să devină conștienți de rolul lor în societate și de dreptul pe care îl merită la o viață mai bună.

ROMANUL *Ulied in-Nanna Venut fl-Amerika* („Neptiții bunicii au venit în America”) combină o intenție educațională cu o abilitate literară remarcabilă. Mamo își definește opera ca fiind „satirică și descriptivă, quasi-politică și contemporană”. Spre deosebire de predecesorii lui literari, deosebite de care moștenea totuși o deosebită stimă și admirație, Mamo se oprește în mod special asupra condițiilor sociale ale epocii sale. El dorește să dea o imagine generală a experienței comune, la conștientizarea și așteptarea, scriitorul reușește să ofere cititorului de rînd de acum cinci decenii, ca și același azi, o panoramă plină de culoare, a oamenilor, acțiunilor, condițiilor și expresiilor.

Romanul este, de asemenea, bazat și pe un fenomen social maltez tradițional: emigrarea. Insula fiind mică și suprapopulată, în realitate generînd o preocupare copleșitoare, mulți muncitori au fost siliți să-și caute o soartă mai bună în străinătate. Mamo își trimite eroii în America, aceasta dîndu-i posibilitatea să-și prelungească narațiunea și să stîrnească o intensă curiozitate asupra destinului lor viitor într-o țară îndepărtată. Între anii 1925—1930 numărul maltezilor din America se ridica la 15 000. În statul Michigan, în special în Detroit, erau 6 000

de maltezi, iar în New York, 4 000. În San Francisco exista o colonie de maltezi în continuă creștere, în timp ce în Chicago și New Orleans viețuiau alte grupuri considerabile. Între anii 1930—1931, cînd a fost publicat romanul lui Mamo, 592 de maltezi și-au părăsit țara îndreptîndu-se spre acest continent.

Cea mai mare parte a romanului oferă ample informații asupra celor ce li se întîmplă acestor oameni inocenți în vastitatea unei țări străine. Astfel, autorul propune cititorului maltez necesitatea de a se preocupa, social, cultural, ca și sub alte aspecte, pentru orice eventualitate careia ar trebui să-și facă față dacă își va părăsi țara. Mamo este permanent conștient că este citit de oameni cărora trebuie să li se deschidă ochii asupra propriului lor viitor. Eroii săi își ratează experiența în străinătate pe care și-o încheie mizerabil. Romanul reușește să-și atingă totuși scopul de a contribui la formarea unei noi conștiințe asupra nevoilor anumitor oameni și în special asupra urgenței de a introduce importante reforme sociale pe scară națională. Mamo sugerează, în cele din urmă, că muncitorul maltez trebuie să rămînă în Malta și să-și împlinească năzuințele în propriul său mediu natural.

IN ceea ce privește rolul scriitorului, Mamo insistă asupra faptului că acesta trebuie să contribuie la propășirea societății sale. El crede că principalul rol al unui romancier este acela de a fi un observator pătrunzător și atent al faptelor, simțămîntelor, ideilor și situațiilor. Zugrăvind lucrurile așa cum sînt, scriitorul ar trebui să cultive dorința de conștientizare a faptelor și să conducă oamenii spre o mai bună înțelegere a propriei lor persoane ca și a mediului în care trăiesc. Așadar, valoarea literară a romanului *Ulied in-Nanna Venut fl-Amerika* este profund legată de gradul de fidelitate cu care autorul a asternut pe hirtie ceea ce a văzut și simțit cu adevărat. Realismul scriitorului este istoric, dar este evident că unele din caracteristicile sale trec dincolo de granițele timpului.

Traducere din engleză de Daniela Dobroiu

despre România

raport cu proza, critica sau literatura științifică.

Cum demonstrează și George Muntean în cuvîntul înainte la volum, Iuri Kojevnikov este bine cunoscut la noi. Momentul cel mai semnificativ al contactului său cu publicul românesc l-a constituit apariția în 1979 la Editura Junimea din Iași, a monografiei intitulată *Mihai Eminescu și problema romantismului în literatura română*, tradusă și prefată de Arion Vraciu. „Pot spune că Eminescu este soarta mea. Aproape întreaga mea activitate se leagă de acest nume”, declară Iuri Kojevnikov. Cartea a apărut întîi în limba rusă, în 1968, versiunea românească fiind substanțial revizuită și adusă la zi. Cu ea autorul a obținut titlul de doctor acordîndu-i-se pentru o monografie despre Mihail Sadoveanu, apărută în 1960. Să adăugăm că alături de traduceri din cei doi scriitori el a mai scris și în rusă opere de I.L. Caragiale, Jean Burt, Ion Minulescu, Bacovia, Lucian Blaga, Fundoianu, Călinescu, Zaharia Stancu, Mihai Beniuc, Stănescu, Beleanu, Marian Sorescu, Nichița Eșanu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru și din mulți alții. De notat că și fiica sa, Mariana Kojevnikova, se afirmă ca traducătoare din limba română și ca editoare a traducerilor altor iubitori ai culturii noastre, din țara vecină.

Astfel, versurile din recenta culegere apar ca o consecință și împletire fericită cu activitatea generală de românire a autorului. Multe dintre ele au punctul de plecare în opera unor scriitori traduși de

Kojevnikov. E cazul celor din ciclurile despre Bacovia și Blaga, al versurilor plecînd de la sugestii eminesciene. Altele evocă motivul *Meșterului Manole*, Suceava, Voronețul, monumentele de la Histria, Sibiul, Tulcea, Constanta, ctitoria de la Neamț și altele, ori lumea olarilor din Marginea Bucovinei, monumentele brăncușiene de la Tirgu-Jiu, Cheile Bicazului și alte locuri și împrejurări caracteristice sufletului românesc în toată desfășurarea lui. Emoția estetică se conjugă în acest caz și în altele, ale altor autori străini ce s-au inspirat din realitățile noastre, cu bucuria de a aparține unui pămînt și unei culturi unei spiritualități și istorii ce-i impresionează și pe mulți alții, unii vibrînd, ca Iuri Kojevnikov, cu o intensitate lirică ce se cere concretizată în vers. El este primul care dedică integral un volum de versuri României. Unei Români cunoscută multilateral, familiare, în care evocarea vestigiilor este făcută în spirit de florentin, liber și afectuos, cu o fluentă ce încearcă să se adapteze mereu subiectului, astfel încît toate textele contribuie la o imagine de ansamblu, densă și diversă, impregnantă în sensul ei. George Muntean își încheie astfel al său *Cuvînt înainte*: „Cum întîmplarea face ca acest volum să apară în pragul a 65 de ani de viață ai autorului și a mai bine de 40 de la debutul în spațiul limbii și spiritualității noastre, el capătă o dublă semnificație: este un omagiu al unui prieten adresat nouă și un alt omagiu al nostru, îmbrăcat în haina unei cărți tipărite”.

M. Irava

Din lirica rezistenței antifasciste

Jules SUPERVIELLE (Franța)

Paris

O, Paris, oraș deschis ca o rană,
de ce nu te-ai prefăcut în cîmp verde.

Ești privit de ochii vrăjmașilor,
alte urechi ascultă bătrînele noastre cuvinte.

Seno e supravegheată și apele sale
zi și noapte curg întemnițate.

Veacurile noastre franceze sculptate în piatră,
ne vor părăsi, în marea lor minie ?

Pină și umbra suferă de povara străinilor,
în inima primejdiei voind să rămînă secretă.

Orice minune se stinge parcă de dorul morții,
Căci ar fi o trădare minune să mai dăinuie.

Antonio MACHADO (Spania)

Madrid

Madrid, Madrid ! Numele-ți sîngeră,
Spaniei stavilă, ce nu se dezmințe !
Se sîrteacă pămîntul, cerul străfulgeră
ci tu surizi cu gloanțele în vîntre.

Nikolai RILENKOV (U.R.S.S.)

Grîul va răsări din țărîna

Primăvara se întoarce și ea
și grîul va răsări din țărîna :
adăpată cu o mare de sînge
nu se poate ca roadele să nu fie
ca-n basme...

Spune-mi, ostaș, n-ai văzut, în război
un băiat, fiul meu, înalt, cu ochii ca mura,
tu să-i spui că-l așteaptă
casa și satul părintesc, să-i mai spui
că-n nopți instelate l-am căutat pe cer
și-l aștept primăvara :
n-aș vrea să mor fără să îl mai văd...

Dimineața va țese un briu de mătase
albastru argintiu peste culmi
și nu doar cîreșii și brazii
infloresc primăvara...

Nanos VALAORITIS (Grecia)

Lamento

Litere scrise de iubire pe chipul lor
Vise brodate de păianjeni pe somnul lor

Moartea în chip de fantasmă s-a tîrit printre ei

Li s-au stins ochii străvezii ca niște candelă
pielea lor întinsă ca o rufă în vînt
nu mai simte căldura din trupuri izvorînd
ca pe niște date le citim numele

Dar abia surizi mai surid
răsună-n pașii noștri pașii lor
și-n inimă simțim bătaia inimilor lor.

În românește de
Geo Vasile

Afișe ale rezistenței antifasciste din diferite țări

Evenimente culturale

● S-au încheiat Zilele festive ale tineretului european care — în această ediție organizată în orașul vest-german Passau — au fost dedicate culturii spaniole. Printre evenimentele culturale deosebite care au avut loc, s-a remarcat participarea — într-o serie de câteva concerte de muzică clasică — a chitaristului Thomas Camacho precum și a baletului Operei din Madrid, condus de Ana Lazaro. În program au figurat concerte ale unor cunoscute grupuri corale spaniole: **Coro polifonic de la laguna dirijat de Carmen Cruz Sino și San Ignacio de San Sebastian** dirijat de José Antonio Sainz. Li s-au adăugat două formații de muzică camerală, **Sueto de alabastro** condus de Garcia Mestres și **Cuarteto joven de Madrid**, precum și orchestra simfonică din Murcia dirijată de Jaime Belda. Au mai fost programate și concerte susținute de grupurile folclorice **Azala**, condus de José Angel Serrano precum și **Odras** condus de José Maria Alonso Iglesias.

În Italia, la Cremona, începe, la 26 august, un sir de veritabile evenimente muzicale pentru a comemora 250 de la moartea lui Antonio Stradivarius. În marile palate al culturii de aici vor avea loc — timp de o lună și jumătate — concerte susținute de mari interpreți ai contemporaneității pe 46 de viori Stradivarius, aduse, pentru acest eveniment, din toate colțurile lumii. Selecția instrumentelor a fost făcută de cel mai

Bernard Levin : „Cum trăim”

● La 77 de ani, cunoscutul ziarist american James Reston s-a decis să renunțe la rubrica pe care o deținea de peste 30 de ani în „The New York Times”, să călătorească, să scrie ocazional articole mai lungi pentru „The New York Times Magazine” și să mai dea ziarului câte unul din comentariile lui obișnuite numai cînd va avea ceva deosebit de spus. Experiența mai tinărului său confrate englez Bernard Levin i-ar putea furniza câteva indicii despre cum se va simți în noua postură, deși, desigur, fiecare om reacționează altfel.

După culegerea de articole **Cu voce tare** și după volumul **Entuziasme**, elogiu al bucuriei de a vieții și de a te împărtăși din frumusețile lumii și ale spiritului, amindouă prezentate, la vremea lor, în acest colț de pagină. Bernard Levin a strins vreo 50 dintre textele publicate în presă după octombrie 1982 sub titlul **Cum trăim** (Jonathan Cape, Londra, 1984). Așa se numește și rubrica din „The Times” în care au apărut inițial multe dintre ele. Cronici de carte și de spectacol, comentarii pe teme politice sau sociale au fost alese să stea alături fără prejudecăți tematice, singurul criteriu al selecției fiind

mare expert în instrumente cu coarde din întreaga lume, englezul Charles Bearce, care a alcătuit „o expoziție unică în lume prin valoarea și frumusețea obiectelor expuse”. Sînt grupate 31 de viori, 7 viole, 4 violoncelle, o harpă (construită în 1631, singura cunoscută din cele realizate de Stradivarius), o chitară și o mandolină.

Cr. U.

Spectacol Béjart

● Iată că nu a trecut mult timp de cînd s-a consumat despărțirea marelui coregraf de ansamblul de **Balet al secolului XX** de la Bruxelles și se anunță deja, la Lausanne, seria de spectacole cu care Béjart își face debutul la opera din acest oraș. Spectacolul se numește **Amintiri din Leningrad** și la realizarea sa au contribuit foarte mulți dintre balerinii care au lucrat cu Béjart la Bruxelles, premiera urmînd să aibă loc la începutul lunii decembrie.

Luciano Pavarotti

● Marele tenor italian Luciano Pavarotti a început un turneu în Argentina cu un spectacol susținut, duminică seara, la teatrul „Colon” din Buenos Aires cu opera **Boema**, urmat, luni seară, de un recital de cântec și arii din opere în stadionul Luna Park, concert la care au asistat peste 40.000 de iubitori ai muzicii. Tot aici, peste o săptămînă, este programat un alt spectacol ce retine atenția: un recital de peste două ore susținut de mimul francez Marcel Marceau.

„Quinzaine de la Pléiade”

● Între 20 mai și 6 iunie, editura Gallimard a organizat o așa numită „Quinzaine de la Pléiade”, a 30-a, consacrată lui Guy de Maupassant, căruia i-a dedicat un album, realizat de Jacques Réda. Autorul care nu e nici romancier, nici nuvelist, îl abordează pe Maupassant ca un cititor. El știe că nici o viață nu se poate explica printr-o operă, dar nici o operă nu poate explica o viață, între ele existînd totuși legături subtile, uneori strînse, care pot participa la plăcerea cititorului, îmbogățindu-i cunoștințele. El publică în cele 328 pagini ale lucrării sale, 421 de documente, care aduc noi lumini atît asupra vieții, cît și asupra operei lui Maupassant. Albumul „hors commerce” se oferă gratuit oricui cumpără trei volume din colecția Pléiade consacrată operei lui Maupassant...

Aniversare

● Celebra școală de balet Vaganova din Leningrad (fosta școală imperială) unde au învățat Anna Pavlova, Nijinski, Galina Ulanova, etc., implineste două sute cincizeci de ani de existență. Cu acest prilej, se va organiza un Muzeu al baletului rus și sovietic și se va începe construirea unui studio cu cinci sute de locuri.

Premiul „Europa”

● Pelicula franceză **Les noces barbares**, realizată de Marion Hansel, a fost distinsă cu premiul „Europa” la Festivalul cinematografic internațional de la Barcelona.

O anchetă neobișnuită

● Revista „Diagraphe”, condusă de Jean Ristat, care a apărut cu primul număr într-o nouă formă, a preluat ideea unei anchete inițiate de suprarealiști în anii douăzeci: „Credeti că sînt astăzi scriitori foarte cunoscuți? Dacă da, pentru ce?” Au răspuns circa o sută de scriitori, critici și editori, dar foarte puțini au dat nume. Totuși, printre autorii cei mai citați în anchetă se află: Jean-Eldern Hallier, Bernard-Henri Lévy, Cavanaugh, Marguerite Duras, Françoise Sagan, Patrick Modiano, Michel Tournier și Julien Gracq.

Natura are nevoie de poezi

● La Modena, în Italia, au fost invitați, de către „Laboratorul de poezie”, șazece de poezi, ca să observe un timp, într-o grădină, plantele, consacrin-du-le cite o poezie. La sfîrșitul atît de interesanței experiențe, cele șazece de texte au fost reunite într-un volum cu subtitlul „Natura bolnavă are nevoie de poezi”.

Bibliografie de artă internațională

● Din inițiativa librăriei elvețiene Jaeggi din Basel a luat naștere „Bibliografia internațională a edițiilor de artă”, care se va îmbogăți anul acesta cu cel de al cincisprezecelea volum. Lucrarea cuprinde repertoriul cărților de artă publicate în toată lumea în cursul anului 1986.

Henri-François Rey

● A încetat din viață, la vîrsta de 68 de ani, scriitorul francez Henri-François Rey, autorul romanelor **Les pianos mécaniques** (premiul Interallié), care a fost transpus și pe ecran, și **La Fête espagnole** (premiul „Deux Magots”). Rey se număra printre cei mai buni prieteni ai lui Salvador Dalí, căruia i-a dedicat în 1974 un studiu intitulat **Dalí în labirintul său**. Henri-François Rey a debutat ca ziarist în 1944, în 1950 a lucrat ca scenarist și autor de dialoguri pentru film, pentru ca abia cu opt ani mai tîrziu să se dedice exclusiv prozei.

„Singe de acuarelă”

● Este titlul ultimului roman semnat de Françoise Sagan, apărut la editura Gallimard. El începe în 1942, în timpul ocupației naziste în Franța. Eroul său, Constant von Meck, registru german, a cărui carieră s-a desfășurat aproape exclusiv la Hollywood, turnează un film pentru studiourile germane U.F.A., în care își bate joc de rigiditatea războinică a compatrioților săi. El nu suportă brutalitățile politiste, încearcă cu desperare să salveze doi tehnicieni evrei din ghearele Gestapoului, e revoltat de o scenă de tortură, dar nici unul din aceste incidente, oricît de atroce ar fi ele, nu-l fac să pună în discuție destinul patriei sale, nici acela al omenirii. Abia peste câteva luni, cînd se află în sudul Franței, unde filmează **Mănăstirea din Parma** cu Wanda, star hollywoodian, dar în același timp o femeie inteligentă, el înfruntă oroarea, dar fără ca

aceasta să-l facă să înțrepreindă ceva. „Am singe de acuarelă”, îl mărturisește el Wanda. Se înșală însă, căci, pînă la urmă, el știe să-și înfrunte destinul, procurînd acte false lui Ramon, un tînar țigan, salvîndu-i astfel viața. **Singe de acuarelă**, notează un critic literar, „este un roman violent, presărat totuși cu scene amuzante, personaje burlești, el înfățișîndu-ne tragi-comedia unui om care credea că poate scăpa de fatalitate”.

„Los Picaros”

● Este titlul ultimului film la care lucrează acum Mario Monicelli, o coproducție hispano-italiană. Filmările, care se vor termina în luna septembrie, au fost făcute în majoritatea lor în Spania, în Castilia-León, Estramadura și Castilia-La Mancha. Monicelli re-crează în **Los Picaros** trei opere fundamentale ale literaturii picaresti spaniole: **Viața lui Lazarillo**

de Tormes, aventurile lui **Guzman de Alfarache** de Mateo Aleman și **Rinconete și Cortadillo**, una din **Nuwelele exemplare** ale lui Cervantes. Din distribuție fac parte actorii: Giancarlo Giannini, Vittorio Gassman, Enrico Montesano, Nino Manfredi, Maria Casanova, German Cobos și Alfonso del Real. (În imagine, o fotografie cu Vittorio Gassman și Giancarlo Giannini).

Campo Verde

● Pentru înția dată, o comedie muzicală mexicană a pornit într-un turneu internațional. **Campo Verde** de Olivia Montelongo are muzica scrisă de Armando Vasquez. Cele trei vedete ale spectacolului sînt Roberto Blandon, Faviola Tapia și Mercedes Vaughan. Primul spectacol al acestui turneu a avut loc la Paris, bucurîndu-se de un mare succes.

Borges — Dante

● În colecția „Arcades” a editurii Gallimard au apărut de curînd **Nouă eseuri despre Dante** J. L. Borges. Scrie în întele de anii cincizeci, eseurile comentează, analizează și interpretează cîntările **Divinei Comedii** și personajele sale. Așa cum afirmă prefăcătorul ediției, Hector Bianciotti, „el a interpretat-o datorită propriei sale reticențe în fața dragostei, reușind să se identifice într-un mod foarte personal cu autorul”.

de repede ca un pix lef-tin — fiecare din acestea a continuat să-și exercite fascinația specifică asupra mea; detașarea de care vorbeam privea doar dorința mea de a le comenta. Mi-era, ca s-o spun pe sîneau, lehamite de sunetul propriei mele voci.”

Așadar, după 30 și ceva de ani la cîeremul ac-tualității, ziaristul s-a simțit dintr-o dată liber de obligația de a-și face cunoscut de trei ori pe săptămînă în „The Times” și o dată în „Sunday Times”, punctul de vedere despre cite-n lună și-n stele. „Que l'humanité se débrouille sans moi!” — exclama el.

„Nu e deloc surprinzător ca un om de vîrstă mijlocie să înceapă să fie nesatisfăcut de viața și de activitatea sa — scrie acum Bernard Levin — de fapt sînt puțini cei ce n-au avut niciodată acest simțămînt. Fenomenul nu are nimic comun cu nerealizarea. Dimpotrivă, cu cît au o carieră mai fructuoasă, o viață conjugală mai așezată, un venit mai mare cu atît sînt — vorbesc de oamenii cărora nu le lipsește total imaginația — mai roși de bănuială că realitatea supremă se găsește în altă parte, întrezărită cu colțul ochiului, simțită în lumina focului de tabără, auzită în mîscarea lentă a unui cuartet de Mozart, văzută în ochii ultimelor autopotrete ale lui Rembrandt.

sozistată în revelația no-asteplată pe care o pro-duce citirea sau specta-colul unei piese de Shakespeare presupusă a fi știută pe dinafară”.

În cele 18 luni care au urmat, ziaristul s-a lăsat în voia acestor viziuni contemplative despre ceea ce este cu adevărat important în viața și rezultatul meditațiilor sale a fost reconfortanta carte **Entuziasme**. Dar cit trebuie să-l fi costat întoc-mirea ei! „La fel ca tu-turor ziaristilor, mi-e nepus de greu să scriu fără termen de predare iminent și — din nou la fel ca toți colegii mei — aș face orice pentru a găsi pretexte să amin sarcina ingrată de a șterne cuvinte pe hîrtie, preferînd să mă gîndesc cum o voi face în cu-rînd.” Cînd a terminat-o, a revenit la muncă. În presă. Cu economie de efort, însă: un singur articol pe săptămînă în „The Times” în loc de trei.

Cum se trăiește? Mai bine zis cum crede B.I. că se trăiește? Din textele strînse în volum reiese că el unul trăiește cu pasiune, cu furie, cu entuziasm, cu sarcasm, cu iubire de frumos, de cuvinte, de limpezime și dreptate. Și chiar cei ce nu pot fi totdeauna de acord cu el trebuie să-și respecte fermitatea, dem-nitatea, profesionalismul, eleganța argumentării.

AL. O.

N. IONIȚĂ

„Verba volant...” ?

„Revenge is a dish that should be eaten cold”
(Proverb englez)

● În cei zece ani de la moartea lui Elvis Presley, la 16 august, 1977 (dintr-o supradoză de droguri), popularitatea sa a cunoscut noi perioade de glorie sau de umbră, dar nu s-a stins cu desăvîrsire nici o clipă. S-a lansat de la cea dintii melodie imprimată pe un disc, cumpărat de el și trimis la un concurs radiofonic. A fost prima și ultima dată cînd

a plătit pentru a i se auzi vocea. Incununat regele rock'n'roll-ului și al adolescenților din anii '50, nu putea ieși pe stradă fără gardă personală și nu putea ține un concert fără ajutorul poliției. Fanii săi erau gata ori cînd să-și distrugă idolul, din prea multă dragoste, sau să se calce în picioare între ei. Numai în Anglia, clubul ce-i purta numele avea 36.000 de membri. Tommy

Steele, Cliff Richard, Beatles-ii îl vor recunoaște ca deschizător de drum. Presley trăiește însă, la începutul anilor '60, eclipsa. Hollywoodul îl preia trivializîndu-i imaginea (în ciuda celor 31 de filme, dicționarele de cinema europene nici nu-l menționează). Revenirea din 1968 e scurtă. Presley pierde treptat controlul asupra carierei și chiar a vieții sale, devenind o altă victimă a tensiunii nervoase și a nesiguranței generate de efemera glorie din lumea show-business-ului. După moartea sa, la numai 42 de ani, biografia celui dintii „pop-star“: copilăria mizeră din Memphis-ul natal, succesul vertiginos, apoi uitarea, obezitatea, procesele cu fosta soție, pînă la tragicul sfîrșit, fără nici un prieten, — devin argumente pentru o nouă sursă de vîștig. Dar oricît de zgometos au fost sau mai sînt comercializate faptele existenței sale — strălucitoare sau sordide — ele nu au putut voala melodiile sale încîntătoare din care răzbate, pînă la noi, un crîmpel din adevărul tinerilor Americii din anii '50.

Un sat de capodopere

● DE AFARĂ se vedea numai o mare nesfîrșită livadă încărcată de poame și netrădînd mina ordonatoare și profitoare a omului. Era luni, zi de închidere a muzeului, așa cum scria pe placa de lemn atîrnată în stînga porții întredeschise. Și nu se vedea nimeni care să ne împiedice să intrăm. Am făcut-o firesc, înaintînd pe alea lată, trasată evident pentru uzul caleștilor, care ducea spre conac. Conacul era o simplă culă albă. Însă armonia formelor transforma poarta masivă din blăni de stejar, ferecăturile de fier negru, pridvorul înalt sprijinit pe stîlpi rotunzi și acoperit de bolți, acoperișul de șindrilă și ferestrele pentru uzul flintelor, într-un mic castel și într-o minusculă cetate.

Era, bineînțeles, închis și am trecut mai departe pe sub perii încărcate, printre pruni vineți de rod și duzi inegriți de dulceață, pe lingă meri cu fructele roșii ticsite lingă altele pe ramuri, ca în reprezentările păcatului originar, am trecut înspre muzeul propriu-zis, — „Muzeul arhitecturii gorjene“ — unde casele fuseseră aduse, din alte locuri, grîndă cu grîndă și stîlp cu stîlp. Din acest sat de capodopere, din această rezervație de artă, parea că viața dispăruse de mult, neobosită în marșul ei spre betoane, oțeluri și mașinării complicate, lăsînd în urmă lemnul bătrîn de atîta frumusețe. Frumusețe mai evidentă încă în singurătatea tandră a fructelor și în liniștea tulburată numai de cite o frunză căzînd, a amiezii. Am trecut ore lungi, nemăsurate de orologii, înnegrindu-ne dinții de dade; urcînd scări cioplite înspre pridvoare cu stîlpi răsuciți, mîngiînd unelte rudimentare de lemn, rîșnițe străvechi, butoaie scobite în buturugi imense; contemplînd șteampuri ingenioase, virgine de puterea metalului, furci mai frumoase decît odoarele, coșuri asemenea unor bijuterii de răchită; am îmbătrînit mușcînd din mere care cu gust de fărînie și vechime, mirosînd vetre pe care fumul mai multor secole s-a depus evocator și monahal.

Cu greu se poate echivala prin cuvînt frumusețea acelor construcții de lemn și pămînt, gîndite de străni arhitecți țărani pentru care fiecare detaliu era o podoabă și fiecare podoabă un șiretlic pragmatic, ingenios. Nemărginit de diverse în fantezia lor, casele erau așezate de regulă pe două nivele, la parter fiind încăperea cu unelte, coșuri, butoaie, piulițe, stocători, teacuri, în timp ce deasupra, înconjurată de trei părți de pridvorul dantelat — lărgit în partea din față într-un fel de grătiaoasă loggia — se infiripa locuința propriu-zisă, formată dintr-o odaie cu lavete și paturi, perne stivuite și scoarțe împășurate pe pereți. Alături, tot sus, o altă odaie, cu vatră, cean, blide, linguri, scaune joase cu trei picioare, și mese pitice, aduse de bătrînețe la culoarea osului mort, inobila această împărăție a frumosului și utilului. Pridvorul, inventiv și amuzant, își avea sania lui așezată vara invers, sub formă de pat, și acoperită cu un țol vristat. Dar nu numai poziția ei, ci și stîlpii răsuciți și scîndurile crestate ale bagdadii, totul sugera minunea somnului în aer liber pe un astfel de obiect, totul sugera luna care trebuia să-l scalde și greierii care trebuiau să-l impresoare. Spre acest pridvor urcau scări grătiaoase ca de castel medieval, și tot acest pridvor se prelungea uneori cu un fel de galerie acoperită care ducea la mai mulți metri departe de casă, spre un cabinet pe picioroange, ciudat de elegant în vechimea lemnului lui, cocotat isteț pe stîlpi subțiri, uniți de scînduri pudice, încît totul parea de dinafară un fel de clopotniță legată de casă printr-un coridor secret, o ciudată și ancestrală campanilă cu un uz misterios, greu de descifrat.

...Iar de jur împrejur, ramurile cu fructe sălbatice și iarba crescută în sălbăcie îmbrățișau aceste minuni de basm visător și de snoavă isteată într-o fremătătoare aură verde, ca și cum ar fi vrut să sublinieze înaltele lor legături de familie...

Ana Blandiana

Casa in care s-a născut Leonardo

● Alexandru Vezzosi, reputat specialist în istoria artei, a demonstrat de curînd cu documente că acea casă care fusese considerată ca locul de naștere a lui Leonardo da Vinci și devenise muzeu era de fapt a tatălui său care o achiziționase cînd artistul avea deja 30 de ani. După părerea savantului, autorul

„Giocondei“ nu s-a născut în localitatea Anchiano (în apropierea palatului Vinci, lingă Florența), ci în cu totul alt loc. De curînd Vezzosi a descoperit o mică dar amănunțită hartă a domeniului Vinci, datînd din secolul XVI, din care reiese că moșia pe care a trăit signor Antonio (bunicul artistului) practic s-a schimbat foarte puțin de atunci. Așa încît casa în care s-a născut Leonardo trebuia să fie situată chiar la începutul părții fără soț de pe via Roma. Informînd despre această descoperire, ziarul „L'Unità“ se întreabă dacă actualul muzeu Leonardo da Vinci își mai merită numele. „L-aș numi mai curînd casa-legendă“ — a spus Vezzosi.

Costume — obiceiuri

● La Grand Palais din capitala Franței s-a deschis o foarte interesantă expoziție de istoria costumului. Expoziția parcurge etapele vestimentației, începînd de la gali și pînă în zilele noastre, marcînd momentele importante — secolul XIV, în care costumele feminine începe să se diferentieze, să capete personalitate, secolul XVII, în care Franța începe să dea tonul modei în Europa etc. — relevînd aspectul social și industrial al hainelor, cu diferențele sociale și profesionale pe care le marchează, ajungînd în fine pînă în ultimele decenii, cînd se remarcă o uniformizare. Documentarea se poate completa cu exponatele de la Muzeul modei și costumului de la palatul Galliera și cu Muzeul artelor modei din pavilionul Marsan. Organizatorii nu au neglijat nici o sursă de informare pentru a prezenta evoluția vestimentației, de la kabigul breton la mica rochie neagră purtată de Edith Piaf.

precum și un volum de amintiri ale contemporanilor săi. În orasul natal al lui Hesse, Calw, landul Baden Württemberg, se desfășoară la fiecare doi ani un simpozion internațional. Tema viitoare în țîniri este: Poezia, muzica, pictura, filmul — căi spre opera completă a lui Hesse.

Opera lui Hermann Hesse

● Cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la moartea lui Hermann Hesse (1877—1962), editura Suhrkamp, care a obținut drepturile asupra publicării moștenirii sale literare, va reedita în 12 volume operele sale complete. La aceeași editură se află în curs de pregătire trei volume cu recenzii scrise de Hesse la diverse opere literare.

De la ris la lacrimi

● Georges Debout, ziarist, pasionat scriitor al teatrului și al slujitorilor săi, autor al biografiilor lui Martine Carol, Fernand Raynaud, Pauline Carton, publică acum o nouă carte, consacrată de astă dată renumitei actrițe de teatru și de cinema Gaby Morlay (1897—1964). Cu același talent și aceeași preocupare față de exactitudine, minuind un umor apreciat de toți cititorii săi, Georges Debout face să

retrăiască în paginile cărții sale actrița cu mii de fațete imprevizibile, interpreta pe scenă a numeroase personaje din piesele lui Henry Bernstein. Sacha Guitry, André Roussin — a cărui piesă, Cînd apare copilul, a jucat-o șapte ani în șir pînă aproape de moartea ei — și a dat viață atîtor eroine pe ecran, din care cităm, ca mai cunoscute. Acuzată, apără-te, Mama, tata, bona

și eu, Blestemată tinerețe, Fericirea, Iubirile lui Verdi. Dar dincolo de actrița cu incontestabile merite, Georges Debout face să apară în cartea sa și o femeie deosebită care, așa cum menționează Henri Jeanson, „n-avea nimic dintr-un monstru sacru, ci era o adevărată ființă omenească, rasă ce tinde tot mai mult să dispară, Gaby Morlay fiind unul din ultimele ei specimene“.

Jean Negulescu:

„Amintiri“ (LXXXVIII)

N-AM lucrat niciodată pentru Sam Goldwyn (pe numele lui adevărat Sam Goldfish).

Cu vocea lui pitigăiată, obișnuia să-mi spună: „Alege-ți un story grozav, ia-ți cel mai bun scenarist disponibil, cătuiește-ți o distribuție clasa întâi — dar care să se și potrivească cu povestea — angajează un operator mare și vei avea șansa să faci un film bun“.

Prima oară cînd l-am auzit afirmînd așa ceva am pufnit în ris. M-a privit mirat, cu o expresie gravă pe chip: „Eu vorbesc foarte serios. Asta este cheia succesului“.

Figură legendară a Hollywood-ului, Sam Goldwyn izbutise să atingă la invidiabilul statut de „producător de filme distins“, avînd grijă să nu insulte niciodată inteligența publicului. Își cunostea limitele iar nevoia lui de perfecțiune se solda cu opere „de calitate“.

Credo-ul lui Sam era „Goldwyn e patronul“. Stăpîn absolut al firmei „Sam Goldwyn Inc. Ltd.“ își exercita cu tiranie autoritatea totală, de monarh, hotărînd și controlînd fiecare detaliu al filmelor produse de el. Răzvrătit, mare histriion și încă și mai mare comerciant, independent, nesupunîndu-se nimănui, riscîndu-și propriii bani, lucra de unul

singur, fără comitet de conducere și fără să apeleze la sprijinul băncilor. Filmele sale se recomandau prin artă, eleganță, calitate, bun gust și priză la public. Bucurîndu-se de o asemenea totală libertate, instinctul lui, combinat cu naștina pentru detalii și cu disprețul pentru buget, a dat naștere celebrului „Stil Goldwyn“.

Nevoia lui de perfecțiune era de-a dreptul sălbatică. Năzuia să obțină maximum, cu orice pret. De aceea nu colabora deoît cu cei mai buni profesioniști, iar cînd era vorba de profesie nu mai ținea seama nici de prietenie, nici de curtoazie, nici măcar de simpla decență. „Să nu-l mai prind pe nemernicul ăsta în studioul meu... decît dacă o să mai am nevoie de el!“.

Din motive de strategie diplomatică, Sam Goldwyn nu emitea judecăți de valoare decît după o matură chibzuință. Deseori, acasă la el, după cină, ne ducea în sala de proiecție ca să ne arate cele mai recente filme ale altor producători. După vizionare, ne întreba invariabil: „Ei, ce părere aveți?“.

Și, după ce fiecare din noi își spunea deschis opinia, dacă te încumetai să îl întrebi: „Dar tu, Sam, ce părere ai?“, îți zimbea răutăcios răspunzînd: „Consi-

derînd problema din toate unghiurile, nu cred că ar fi cîștit din partea mea să comentez filmele altora în propria mea casă“.

Răspuns mestesugit și precaut: ca orice magnat, stia să iasă din incurcătură.

Avea un fel genial de a masacara aulica limbă engleză. Campion al inadvertențelor lexicale, conferea binecunoscutului lui zafe verbale o formidabilă autoritate comică, parte a folclorului hollywoodian: „Include-mă în afară“, „Toujours Lautrec“, „Îți răspund în două cuvinte: I'm posibil“, „Un contract verbal valorează mai puțin decît hirtia pe care a fost scris“, „Această bombă atomică este dinamită“.

Oare cu adevărat nu-si dădea seama de caraghioslicul limbajului său, ori făcea anume ca să dea culoare „mitului Goldwyn“? Iată o întrebare la care n-am găsit răspuns nici pînă astăzi.

INTR-O duminică, acasă la Jack Warner, pînă să ne fie servit dejunul, Sam a luat-o pe Dusty la o plimbare prin parcul somptuoasei resedinte. La un moment dat au atîns în dreptul unui ceas solar. Sam s-a oprit.

„Asta ce mai e?“

„Un ceas solar“.

„Ceas solar? Și la ce slujește?“

„Păi uite, pe măsură ce soarele înalță pe cer, umbra bățului din centrul cadranelui se deplasează și ea de la o cifră la alta, indicîndu-ți ora“.

Sam a rămas o clipă pe gînduri, apoi a clătinat din cap: „Mă întreb ce altceva o să le mai dea prin minte“.

Altădată, la 3 dimineața, Goldwyn i-a telefonat producătorului Sam Spiegel: „Sam? Aici e Sam“.

„Cum? Asta-i oră de făcut bancuri?“

a mormăit Spiegel, buimac.

„Sînt eu, Sam Goldwyn“.

„Ah, tu erai, Sam“, a oftat Spiegel, furios.

„Sam, avem amîndoi o problemă“.

„Care anume?“, s-a trezit, cit ai clipl, Spiegel.

„Am nevoie de un actor de la voi“...

Exasperat, Spiegel i-a tăiat vorba:

„Uite ce este, Sam, n-am putea vorbi despre asta miine dimineată? Știi cit e ceasul?“.

Goldwyn s-a întors către soția lui care dormea dusă, a zgîlțit-o și i-a spus:

„Frances, Sam Spiegel vrea să stie cit e ceasul“.

Ca orice magnat, Sam Goldwyn nu admitea să diardă niciodată chiar dacă pentru asta trebuia să triseze. Cînd pierdea la cărți sau la gin rummy, folosea tot soiul de tertipuri: răsturna o sticlă de corneală peste hirtia pe care se afla notat scorul sau, profăcîndu-se că a vrut să-și aprindă o țigară, îi dădea pur și simplu foc.

Intr-o după amiază, pe terenul lui de crochet, unde nu se ivise nici un alt combatant, am jucat o mortală de plicticoasă partidă, la fel de plicticoasă pentru amîndoi: Sam trisînd, eu cistigînd.

„Hai să facem o mină de gin rummy“

a propus în cele din urmă Sam, care nu se putea împăca să rămînă cu gustul înfrîngerii. Norocos, a cistigat de trei ori consecutiv.

„Ha, ha! — a exclamat el cu voce pitigăiată, frecîndu-și fericit minile — vezi că pot să te bat și fără să trisez?“.

In românește de
Manuela Cernat

200 DE ZILE MAI DEVREME

DESCHIZATOR de ev nou în istoria mult milenară a poporului român, actul de la 23 August 1944 s-a impus desfășurării celui de-al doilea război mondial, determinând răsturnări majore în balanța strategică-politică, atât de moment cât și în perspectiva evoluției și încheierii marii conflagrații. Angajată într-un moment „când — așa cum sublinia delegatul U.R.S.S. la Conferința de pace de la Paris — nu erau încă evidente perspectivele desfășurării viitoare a evenimentelor militare și când soarta Germaniei era departe de a fi clară”, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă s-a dovedit a fi, prin consecințele sale politico-militare — conform aprecierii reputatului specialist al istoriei Europei răsăritene, englezul Hugh Seton-Watson — „unul din evenimentele decisive ale celui de-al doilea război mondial”.

Spre deosebire de Italia, unde pînă la sfîrșitul conflagrației au existat practic două guverne și două armate aranjate de o parte și de alta a baricadei, cazul României a reprezentat o excepție în întregul său. Fapt inedit în lupta de eliberare de sub ocupația străină, la 23 August 1944 întregul popor român, armata țării în totalitatea ei ca un singur om, „de la soldat la general”, au întors armele împotriva Germaniei naziste, alăturându-se forțelor statelor coaliției antihitleriste. Și aceasta în condiții în care pe teritoriul românesc se desfășurau aprigele înclăștări circumscrise operației Iași-Chișinău, iar Wehrmachtul dispunea pe front, în zona etapelor și în interiorul țării de 626 635 militari, iar în vecinătatea „focarului românesc” se mai aflau în Balcani — 25 divizii germane și 11 bulgare, iar în Ungaria și nordul Transilvaniei — 2 divizii germane, 16 divizii și 3 brigăzi ungare. Într-un moment de vîrf al confruntărilor de la aripa de sud a frontului sovieto-german, cînd marile unități ale fronturilor 2 și 3 ucrainene făceau eforturi deosebite pentru zdrobirea forțelor inamice și atingerea aliniamentului Focșani, Galați, stabilit ca misiune prin directiva Înaltului Comandament Sovietic, în noaptea de 23 spre 24 august 1944, cele două armate române de pe front (3 și 4), toate marile unități din zona de operații și din interiorul țării — peste un milion de ostași români — au încetat ostilitățile cu trupele sovietice, deschizînd în fața acestora, cum se exprima cunoscutul teoretician britanic B. H. Liddell Hart, „cel mai larg flanc deschis cunoscut vreodată în războiul modern”. Breșele provocate de retragerea marilor unități române au deschis trupele sovietice direcțiile de învăluire și înaintare, linia de fortificații Focșani-Nămoloasa-Brăila (1600 cazemate de beton, 60 km șanțuri antitanc) ce bloca accesul în Cîmpia Română — aliniamentul de pe care generalul Hans Friessner, comandantul Grupului de armate „Ucraina de sud”, aprecia posibilă oprirea ofensivei armatelor sovietice — pulverizîndu-se peste noapte.

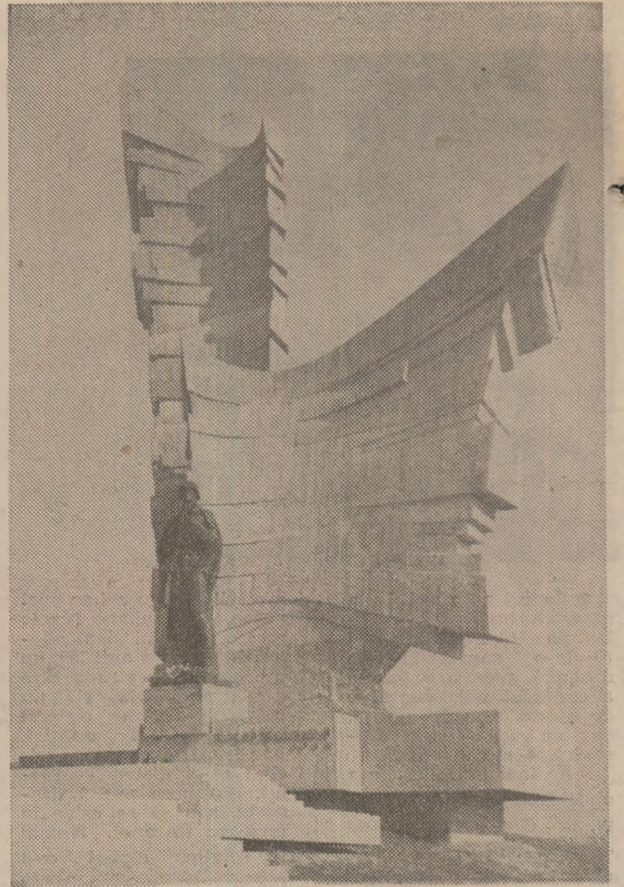
În chiar ziua de 25 august, sesizînd impactul imediat al insurecției române, un post de radio englez menționa: „Prin Poarta Carpaților deschisă de români, rușii vor putea ajunge la München și înainta

spre Berlin”. Dar încetarea ostilităților cu Națiunile Unite n-a însemnat capitularea României, ci angajarea acesteia cu întregul ei potențial, „în lupta alături de aliați”. Pînă la 31 august armata română a curățat prin efortul propriu o suprafață de 150 000 km², capturînd sau nimicind peste 61 500 militari germani, importante cantități de armament și tehnică de luptă.

PE întreg spațiul aflat sub controlul statului român s-a desfășurat epopeea unui război popular de eliberare, confruntare în care au eșuat toate încercările Berlinului de a opri dezastrul forțelor sale. În aceste condiții, ritmul de înaintare a trupelor motorizate sovietice s-a desfășurat, cum remarca generalul M. V. Zaharov, șeful de stat-major al Frontului 2 ucrainean, „cu mai mult de 50 km pe zi, iar cele de infanterie de 35-38 km”. S-a produs, în fapt, ceea ce comentatorul militar american Philip Gribble, referindu-se la impactul imediat al alăturării României la coaliția antihitleristă, evidențiasse încă din 25 august: „Rușii au acum o comunicație nestingherită de-a lungul a 600 de km din Basarabia la frontierele Ungariei”.

VICTORIA insurecției românești a determinat o uriașă translație de fronturi. Lanțul Carpaților, de pe care „inamicul — așa cum nota H. Friessner — putea fi oprit aici cu trupe speciale relativ slabe”, a fost menținut ferm de forțele române, care au apărat la nord și vest de Carpații Meridionali un „cap de pod” strategic cu o suprafață de peste 50 000 km². În acest timp, trecătorile munților au fost căi de acces pentru marile unități sovietice, care la 15 zile de la declanșarea insurecției, la 7 septembrie, participau, alături de forțele române, la o ofensivă limitată în interiorul arcului carpatic. În ordinul de zi din 23 septembrie 1944 generalul sovietic I. M. Managarov elogia trupele române care „oprind năvala trupelor germane și ungare au acoperit mișcarea trupelor roșii spre Cîmpia Ungariei”. Se materializase astfel, prin efort românesc, ceea ce ziarul argentinian „La Prensa” prezumase la 25 august referindu-se la consecințele insurecției: „Bariera dificilă a Carpaților dispăre în mod practic, iar rușilor le este deschisă cîmpia vastă a Dunării care duce la Belgrad, Budapesta și Viena și chiar spre Germania”.

La rîndul lor, căpeteniile militare hitleriste, în frunte cu Keitel, menționau într-un raport înaintat lui Hitler: „Pe lângă consecințele imediate de ordin militar [actul de la 23 August 1944] a produs în același timp și o răsturnare de fronturi extrem de periculoasă, ce va duce la pierderea teritoriului nu numai al României, ci și al Bulgariei, Iugoslaviei și Greciei, punînd în pericol toată armata germană din Balcani. Deosebit de pierderea pozițiilor din Carpați, pierderea grînarului și petrolului românesc constituie o altă mare și grea lovitură în urma căreia armatele ruse vor ajunge în vreo cîteva săptămîni în fața Budapestei”. De la 23 August 1944, odată cu angajarea României în războiul antihitlerist, pentru Înaltul Comandament Sovietic „manevra de întoarcere (a flan-

MONUMENTUL EROILOR DE LA PAULȘI

cului dispozitivului german din Balcani și, implicit a aripii de sud a frontului de est) — aprecia B. H. Liddell Hart — a fost în principal o problemă de logistică, determinată mai mult de factorii mișcare și aprovizionare decît de opoziția inamicului”.

„Năpraznica lovitură română”, acea „lovitură fatală dată Reichului german”, comentată pe toate lungimile de undă de posturile radio din țările aliate, își materializa cu promptitudine efectul strategic — „prăbușirea sistemului german de apărare din punct de vedere militar, iar din punct de vedere politic îndepărtarea influenței germane din sud-vestul Europei”. La 9 septembrie 1944 se consemna la Sofia victoria revoluției antiimperialiste și antifasciste din Bulgaria. Și consecințele catastrofei din România continuau într-o derulare rapidă. La 20 septembrie, feldmareșalul Maximilian von Weichs, comandantul „Teatrului de operații sud-est”, propunea evacuarea totală a Greciei, pentru ca la 10 octombrie Hitler să ordone retragerea tuturor forțelor din Grecia, Albania și Macedonia de sud; la 14 octombrie Belgradul era eliberat de forțele Armatei populare de eliberare națională din Iugoslavia în colaborare cu trupele sovietice cu care realizaseră joncțiunea la 5 octombrie 1944.

RELIEFAREA impactului victoriei insurecției române în desfășurarea războiului ar fi incompletă dacă ne-am oprit doar la menționarea celor strategico-politice. Începînd cu 23 August 1944 nu numai potențialul militar românesc s-a adîncit disponibilităților coaliției antihitleriste. Potențialul economic, resursele de materii prime strategice românești au influențat de asemenea decisiv balanța de forțe, prefigurînd prin ele inelele deznoșdămîntului cunoscut. Mărturia fostului ministru al armamentului al celui de-al treilea Reich, Albert Speer, este relevantă pentru acest capitol al „consecințelor”: „Începînd din iunie 1944 nu puteam asigura decît sub 50 000 tone de benzină lunar, iar din august, cînd trupele noastre au trebuit să părăsească România, cifra a scăzut sub 20 000 tone. Era clar că mergeam spre dezastru. Aceasta a fost cauza înfrîngerii. Ea a apărut ca urmare a bombardamentelor strategice aeriene executate de britanici și americani întrucît producția continua să sporească la sondele din vest, ci prin pierderea după 23 August 1944 a surselor de aprovizionare din România [...]. Fără doar și poate acea zi de 23 August 1944 a dus la întorsătura decisivă în istoria producției și economiei de război, deci în istoria conflagrației înșeși”.

Transcriînd un „scenariu” strategic ce impune calculului comparativ realul faptic ipoteticului analizei, materializările imediate și de perspectivă ale întoarcerii armelor de către România, ajungem la singura concluzie, admirabil demonstrată într-o lucrare de referință intitulată sugestiv, 200 de zile mai devreme. Rolul României în scurtarea celui de-al doilea război mondial: victoria insurecției din august 1944 a oferit omenirii 200 de zile de pace într-o perioadă în care varianta contrară ar fi însemnat pentru omenire sute de mii de vieți sacrificate, incomensurabile pagube materiale.

Dr. Ioan Talpeș

INVINGATORII — pictură de Ion Țarlungă

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republică Socialistă România
Director GEORGE IVAȘCU

5 lei

REDACȚIA : București, Piața Școlii nr. 1, poarta B2-B3, telefon 17 00 10. ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei 115. Telefon : 50 74 96.
ABONAMENTE : 3 luni — 65 lei ; 6 luni — 130 lei ; 1 an — 260 lei. Cîitorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10876, prsfir București, Calea Griviței, nr. 61-68. Tiparul: Combinatul Poligrafic „CASA ȘCINTEII”